

PROGRAMACIÓN DO DPTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA IES AGRA DE RAÍCES

Composición:

- Mª Teresa Llamas López
- Pablo Rodríguez Rodríguez
- Leticia Quintela Caamaño

28/09/2022

Índice

1	INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN DA PROGRAMACIÓN.	4
	Introdución.	4
	Contextualización.	5
2	OBXECTIVOS.	6
	LOMCE: OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA	6
	LOMCE: OBXECTIVOS DO BACHARELATO.	8
3	CONTRIBUCIÓN DA ÁREA/MATERIA AO LOGRO DAS COMPETENCIAS CLAVE.	9
4	COMPOSICIÓN DO DEPARTAMENTO.	12
5	TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS.	13
6	AVALIACIÓN.	15
	Criterios de avaliación en relación ás competencias clave.	15
	Criterios de cualificación.	26
	Avaliación dos alumnos con materias pendentes.	28
	Avaliación de alumnos con ausencia prolongada do centro escolar por causas diferentes.	30
	Procedementos de avaliación	32
	Instrumentos de avaliación.	33
	Criterios de promoción e titulación do alumnado da ESO.	38
	Criterios de promoción e titulación do alumnado de Bacharelato.	41
7	MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.	43
8	METODOLOXÍA.	44
9	MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.	46
10	TRATAMENTO DAS NOVAS TECNOLOXÍAS.	48
11	ASPECTOS A TER EN CONTA ANTE A SITUACIÓN DE EXCEPCIONALIDADE DEBIDO Ó COVID 19.	49
12	PLAN DE FOMENTO DA LECTURA.	51
13	COORDINACIÓN CON OUTROS DEPARTAMENTOS.	53
14	ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES E COMPLEMENTARIAS.	54
15	CONSTANCIA DE INFORMACIÓN Ó ALUMNADO.	55
16	AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN.	56
17	CIENCIAS SOCIAIS.	58
	XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º DE ESO.	58
	17.1.1 Obxectivos.	58
	17.1.2 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.	60

17.1.3	Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de xeografía e historia en 2º ESO.	62
17.1.4	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Xeografía e Historia de 2º da ESO.	67
17.1.5	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.	68
HISTORIA 4º ESO		83
17.1.6	Obxectivos.....	83
17.1.7	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	85
17.1.8	Relación de estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.	87
17.1.9	Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de xeografía e historia en 4º ESO.	97
17.1.10	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Historia de 4º da ESO.....	108
17.1.11	Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliável da temporalización.	127
17.1.12	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.	129
17.1.13	Medidas de atención á diversidade.	130
HISTORIA DE ESPAÑA 2º DE BACHARELATO.....		132
17.1.14	Concreción de obxectivos por curso.	132
17.1.15	Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.....	134
17.1.16	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	153
17.1.17	Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de Hª de España en 2º de Bacharelato.....	155
17.1.18	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Hª de España en 2º de Bacharelato.	167
17.1.19	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.	195
17.1.20	Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos	195
HISTORIA DA ARTE DE 2º DE BACHARELATO.....		196
17.1.1	Concreción de obxectivos por curso.	196
17.1.2	Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.....	197
17.1.3	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	215
17.1.4	Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de Hª da Arte en 2º de Bacharelato.	218
17.1.5	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Historia da Arte en 2º de Bacharelato.	226
17.1.6	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.	261
17.1.7	Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos	262
XEOGRAFÍA DE 2º DE BACHARELATO		262
17.1.1	Concreción de obxectivos por curso.	262
17.1.2	Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.....	264
17.1.3	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	277
1.1.1	Grao mínimo de consecución para superar a materia de Xeografía en 2º de Bacharelato.	278
1.1.2	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Xeografía en 2º de Bacharelato.	284
17.1.4	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.	285
17.1.5	Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos	286
PATRIMONIO ARTÍSTICO E CULTURAL DE GALICIA DE 2º DE BACHARELATO.....		311
17.1.1	Concreción de obxectivos por curso.	311
17.1.2	Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.....	312

17.1.3	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	325
1.1.3	Grao mínimo de consecución para superar a materia de Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato.....	326
1.1.4	Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato. .	330
17.1.4	Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.....	341
17.1.5	Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos	342

1 INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN DA PROGRAMACIÓN.

Introdución.

A área de ciencias sociais, Xeografía e historia ten unha recoñecida especificidade nas últimas construcións curriculares e resulta innegable que constitúe unha contribución fundamental para a formación do alumnado na educación secundaria obrigatoria.

Coas materias desta área preténdese profundar no coñecemento da sociedade, da súa organización e funcionamento nun territorio, a través do tempo e na actualidade, utilizando o aprendido polo alumnado na etapa anterior na área de coñecemento do medio natural, social e cultural.

A atención particular que se concede á xeografía e á historia como referentes da área, queda xustificada polo seu acusado carácter integrador e globalizador e pola súa sensibilidade ao interpretar o espazo natural e social e a súa evolución a través do tempo. Por outra parte, a complexidade das sociedades actuais e a aparición de novas temáticas -educación ambiental, cívica, para o consumo, a paz ou o lecer-, recomendan a incorporación de contidos procedentes doutras disciplinas como a socioloxía, a antropoloxía, a economía, ou a ecoloxía, que ofrecen perspectivas de Análise diferentes para lograr o obxectivo común, que é o coñecemento da realidade social.

Para a análise da dimensión espacial resulta axeitado o enfoque ecoxeográfico, que permite tomar en consideración as múltiples variables -naturais e antrópicas- que conforman un espazo e, ademais, atende o dinamismo interno de cada variable e das súas interaccións. A paisaxe, como unidade espacial de análise ecoxeográfica, ten especial relevancia e permite abordar o estudo dos problemas a que a xeografía debe dar resposta.

A historia débelle proporcionar ao alumnado un coñecemento global que resulta necesario para entender o presente e para mellorar o futuro. É preciso tamén facer emerxer no seu estudo suxeitos históricos ata hai pouco moi silenciados, como as mulleres, a clase obreira, os pobres... dándolles o protagonismo que lles corresponde e que vai permitir unha renovación do discurso histórico.

En ambas as dúas materias non se debe esquecer o importante que resulta adquirir un vocabulario conceptual propio e a capacidade para utilizalo e xeneralizalo correctamente. Do mesmo xeito, cumpriría enfiar ao longo do currículo de todos os cursos tres elementos de análise que consideramos imprescindibles para comprender a realidade social: a historia, o

espazo e os recursos. Por outra parte, as dúas materias permiten desenvolver unha metodoloxía que compare o inmediato e o afastado, o propio e o alleo, o máis concreto e o máis abstracto, xustificando así a importancia que no currículo debe concederse aos aspectos da xeografía, a historia e a cultura de Galicia.

Non debe esquecerse, á hora de introducir contidos metodolóxicos, a importancia de saber interpretar fontes de diversa tipoloxía, a comprensión da multicausalidade e a intencionalidade na interpretación dos procesos, o uso adecuado da información e o manexo da documentación. A finalidade destas materias concretaríase en dar unha visión global do mundo e un conxunto de valores para que os alumnos e alumnas adopten unha actitude ética e comprometida dentro dunha sociedade plural e solidaria.

Contextualización.

O Instituto “Agra de Raíces” de Cee ten arredor de 400 alumnos e 40 profesores, así como seis traballadores de persoal non docente.

As instalacións están en bastante bo estado e hai suficientes recursos para impartir a nosa materia sen dificultade. Así dispónse de canón e pantalla nas aulas e hai ordenadores portátiles suficientes para poder utilizar cando o profesorado o estime oportuno. Tamén hai unha aula específica de audiovisuais con ordenador, vídeo, canón e proxectores diversos (diapositivas, retroproxección) que xa non se utilizan por mor das novas tecnoloxías, que facilitan traballar cun único soporte audiovisual. Hai dúas pizarras dixitais, onde se adoita a dar a clase de Xeografía de 2º; tamén se pode utilizar noutros casos, pero está na aula TIC e polo tanto, ao igual que as aulas de informática ou a de audiovisuais, deben ser compartidas co resto dos departamentos, e establécense prioridades e realízanse reservas de aula específica cando é necesario. Deste xeito impartimos Xeografía, e sempre que é posible a Historia de Bacharelato, na aula de Audiovisuais.

O Centro dispón dunha biblioteca, na que tamén hai ordenadores ao servizo de alumnado, e todos os recreos está aberta para realizar consultas ou solicitar préstamos.

Este curso, o proxecto Edixgal iníciase de 2º a 4º da ESO, o que significa que o alumnado disporá de ordenador portátil, e traballarase máis coas TIC, debendo adaptar algúns dos materiais que se utilizan na aula.

Tendo en conta a **situación de excepcionalidade que estamos a vivir desde o tereceiro trimestre do curso anterior, debido ó impacto da pandemia do Covid19**, que provocou o

peche dos centros e a implantación dun ensino telemático durante o terceiro trimestre. Sinalamos, a continuación, ó longo da programación **os cambios metodolóxicos** que debemos incluír para adaptarnos á nova situación, así como as **modificacións pertinentes do temario** para previr calquera cambio na modalidade de ensino presencial a semipresencial ou a distancia.

2 OBXECTIVOS

LOMCE: OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA .

A Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- k) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- m) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- n) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e

expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

LOMCE: OBXECTIVOS DO BACHARELATO.

O bacharelato contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da

tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.

- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

3 CONTRIBUCIÓN DA ÁREA/MATERIA AO LOGRO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

As Ciencias Sociais teñen un carácter instrutivo e contextualizador porque axudan a centrar unha información dentro dunha perspectiva social. Deben crear cidadáns e cidadás cualificados e cualificadas capaces de analizar, valorar, opinar e tomar decisións coherentes; de preservar o patrimonio natural, cultural e histórico nunha sociedade en cambio permanente a un ritmo acelerado.

1. Competencia social e cívica

A área de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia desenvolve, especialmente, a competencia básica social e cidadá, pois facilita as relacións dentro dun modelo democrático nunha sociedade cada vez máis plural e diversa. Entre as competencias clave deste tipo abordadas no noso proxecto de Xeografía e Historia para 1º de ESO salientamos:

- Competencia para construír o tempo e o espazo persoal no alumnado para comprender a conformación de identidades sociais e territoriais. Estas categorías espazo-temporais deben traducirse no desenvolvemento dunha competencia social democrática que faga posible unha interacción responsable no medio, pois o mundo actual é o resultado das decisións que tomaron os nosos antepasados. Razón pola que é fundamental comprender que o planeta non ten capacidade ilimitada para soportar todas as agresións e que a nós

nos corresponde unha actitude comprometida e responsable que garanta un futuro para as xeracións futuras.

- Competencia para comprender a realidade social actual, os seus logros e os seus problemas, axudando a analizar os elementos que a propiciaron e, se é posible, melloralos.
- Competencia para analizar a acción humana na utilización do espazo e os seus recursos, os problemas xerados e as accións que aseguren a protección do medio natural. O patrimonio paisaxístico ten que estar en harmonía co medio. Para percibir o espazo físico no que se desenvolve a actividade humana pódense seguir estratexias de coñecemento con metodoloxías inversas: do máis próximo ao máis afastado ou do máis afastado ao máis próximo. O proxecto de Edicións Xerais de Galicia incorpora as dúas metodoloxías para potenciar o desenvolvemento desta competencia. Enténdese por medio a complexa urda de elementos e relacións en que o individuo se atopa inmerso, directa ou indirectamente, e non só o máis inmediatamente perceptible na contorna próxima. Este concepto de medio recolle a perspectiva dos feitos que a realidade sitúa á nosa beira, que se ve de maneira obxectiva, e a dos que poden ser próximos aos intereses do alumnado, aínda que non pertencen á contorna próxima. Constitúe o noso medio todo o que actúa sobre nós, o que nos move e nos orienta, o que nos fai madurar e progresar, o que nos asusta ou proporciona seguridade, o que nos formula problemas ou impón eleccións; en definitiva, todo o que nos afecta.

3. Conciencia e expresións culturais

- Competencia para, a partir do estudo da cultura propia, emprender o coñecemento doutras culturas afastadas, alleas ou distintas. Competencia que se verá facilitada pola sensación de proximidade dos lugares máis distantes que nos proporcionan os medios de comunicación, sobre todo a televisión, xa que vivimos cada vez máis nun mundo interrelacionado e, ás veces, o remoto é o máis próximo.
- Competencia para apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas, materiais e inmateriais, tanto para o enriquecemento persoal como para valoralas como elementos esenciais do patrimonio cultural que hai que preservar.
- Competencia para identificar e coñecer obras de arte relevantes, polo significado na caracterización de estilos e artistas e polo feito de formar parte do patrimonio cultural

próximo. Son necesarias, pois, capacidades perceptivas e unha certa sensibilización por parte do alumnado sobre estas manifestacións.

4. Competencia para aprender a aprender

- Competencia para chegar ao coñecemento por transferencia. Preténdese que a partir da idea de medio e de contorna os alumnos e alumnas poidan transferir os seus modelos da realidade estudada a distintos contextos sociais e espaciais.
- Competencia para construír novos coñecementos, nun proceso lento pero seguro, de aprendizaxe. O descubrimento de novas cousas formará parte deste proceso de construción. E para construír coñecementos, nada mellor que partir do que cada un sabe, razón pola que os materiais propoñen unha aprendizaxe significativa, adquirindo significados novos a partir do que cada alumno ou alumna xa coñece.

5. Competencia dixital

- Competencia para comprender fenómenos sociais, xeográficos e históricos empregando as ferramentas proporcionadas pola sociedade da información (Internet, especialmente).
- Competencia para establecer criterios de selección da información proporcionada por fontes dixitais baseados na veracidade e na pertinencia, sendo tratados desde actitudes críticas para que enriquezan e non suplanten as contribucións persoais.

6. Competencia en comunicación lingüística

- Competencia para describir, narrar, disertar, argumentar, tanto por oral como por escrito, utilizando un vocabulario preciso e específico da área, tanto os feitos históricos, como as realidades xeográficas e problemas sociais. A lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento e para explicar e expresar o coñecemento construído. O desenvolvemento desta competencia implica o dominio de habilidades de lectura e escritura de diferentes tipos de textos. As preguntas a pé de páxina, presentes en todas as páxinas dos materiais, axudan nese intento de desenvolver a competencia lectora comprensiva e pormenorizada, obrigando ao alumnado a buscar o dato concreto ou a idea esencial.
- Competencia para valorar a lingua galega como un trazo esencial da identidade histórica de Galicia.

7. Competencia matemática e competencia en ciencia e tecnoloxía

- Competencia para manexar datos numéricos e realizar operacións básicas con criterio de medición, codificación numérica e representación gráfica sobre feitos históricos ou realidades sociais e xeográficas. Moitos aspectos relacionados co marco espacial e da vida social teñen valores cuantitativos ou gráficos que deben ser abordados dende esta competencia.

8. Sentido da iniciativa e espírito emprendedor

- Competencia para desenvolver valores ou habilidades persoais, como autonomía, liberdade, autoestima, autocrítica, iniciativa, perseveranza, creatividade, seguridade, responsabilidade, honestidade, respecto ás normas e capacidade para afrontar os problemas; e valores sociais, como respecto polas ideas alleas, capacidade de diálogo e interese polo traballo cooperativo.

4 COMPOSICIÓN DO DEPARTAMENTO

O departamento de Ciencias Sociais do IES de Agra de Raíces estará composto no presente curso académico por os seguintes membros que imparten as seguintes materias:

Mª Teresa Llamas López		
MATERIA	CURSO	HORAS
• H ^a de España	• 2º Bacharelato	9
• Patrimonio Artístico e cultural de Galicia	• 2º Bacharelato	2
• Xeografía e Historia	• 4º ESO	6
• Total horas:		17
Pablo Rodríguez Rodríguez		

• Hª Mundo Contemporáneo	• 1º Bacharelato	8
• Xeografía e Historia	• 3º ESO	6
• Xeografía	• 2º Bacharelato	4
Total horas:		18
Leticia Quintela Caamaño (Xefatura de departamento)		
• Xeografía e Historia	• 1º ESO	9
• Xeografía e Historia	• 2º ESO	9
Total horas:		18
Total de horas adxudicadas ó departamento:		53

O departamento realizará, como mínimo, unha reunión ó mes.

5 TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS

Nos niveis da ESO comezaremos impartindo os temas da parte de historia para tratar de garantir, na medida do posible, a continuidade cronolóxica co curso seguinte.

CIENCIAS SOCIAIS 2º ESO	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • Repaso dos temas de historia do curso anterior. • UNIDADE 1. O inicio da Idade Media

	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 2. A Europa feudal • UNIDADE 3. O desenvolvemento das cidades na Idade Media. • UNIDADE 4. A cultura e a arte na Idade Media. O Románico e o Gótico.
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 5. Al-Ándalus • UNIDADE 6. Os reinos cristiáns hispánicos. • UNIDADE 7. O estudo físico de España e de Galicia • UNIDADE 8. A poboación do mundo
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 9. As cidades • UNIDADE 10. O continente europeo. Poboación e cidades • UNIDADE 11. España e Galicia: territorio, poboación e cidades.

CIENCIAS SOCIAIS 4º ESO	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • Repaso dos temas de historia do curso anterior. • UNIDADE 1. A crise do Antigo Réxime • UNIDADE 2. Revolución Francesa. Revolucións liberais e nacionalismos • UNIDADE 3. A Revolución Industrial e os cambios sociais. • UNIDADE 4. España no século XIX., a construción dun réxime liberal • UNIDADE 5. Imperialismo, guerra e revolución.
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 6. O mundo de entreguerras. • UNIDADE 7. A Segunda Guerra Mundial • UNIDADE 8. España: da crise do 98 á guerra civil. • UNIDADE 9. A Guerra Fría.
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 10. A descolonización e o Terceiro Mundo. • UNIDADE 11. O mundo desde 1945 ata a actualidade. • UNIDADE 12. España, da ditadura á democracia.

HISTORIA DE ESPAÑA (2º BACHARELATO)	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 0. Como se escribe a Historia, criterios comúns. • UNIDADE 1. Hispania e Gallaecia na Antigüidade. • UNIDADE 2. A España medieval. Al – Andalus e os reinos cristiáns medievais. • UNIDADE 3. A España na Idade Moderna. A Monarquía Hispánica: a época dos Reis Católicos e os Austrias • UNIDADE 4. O século XVIII: reformismo borbónico e Ilustración
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 5. A crise do Antigo Réxime e a consolidación do réxime liberal. • UNIDADE 6. As transformacións socioeconómicas na España liberal. • UNIDADE 7. A monarquía da Restauración Borbónica. Estado e nación.
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 8. A Segunda República e a Guerra Civil • UNIDADE 9. España no franquismo. • UNIDADE 10. España en democracia.

HISTORIA DA ARTE (2º BACHARELATO)	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 1. A arte: función, tipoloxías, técnicas e conservación. • UNIDADE 2. Arte Clásica: Grecia • UNIDADE 3. Arte clásica: Roma. • UNIDADE 4. Arte Medieval. Arte Bizantina. • UNIDADE 5. Arte Medieval. Arte islámica e arte mudéjar.
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 6. Arte Medieval. Arte prerrománica • UNIDADE 7. Arte Medieval. O románico

	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 8. Arte Medieval. O Gótico. • UNIDADE 9. Arte Moderna. O Renacemento. • UNIDADE 10. Arte Moderna. O barroco e Rococó.
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 11. Arte Contemporánea. Neoclasicismo e Romanticismo • UNIDADE 12. Arte Contemporánea. Do Realismo ó Modernismo. • UNIDADE 13. Arte Contemporánea. Primeiras Vangardas. • UNIDADE 14. Arte Contemporánea. Segundas Vangardas e últimas tendencias.

XEOGRAFÍA (2º BACHARELATO)	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 0: Introducción ó coñecemento xeográfico. • UNIDADE 1. O espazo xeográfico español: a diversidade xeomorfolóxica. • UNIDADE 2. A diversidade climática. • UNIDADE 3. A diversidade hídrica e bioxeográfica. • UNIDADE 4. Paisaxes naturais e as interrelacións natureza-sociedade.
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 5. Os espazos rurais e o sector primario • UNIDADE 6. O sector secundario • UNIDADE 7. O sector terciario
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 8. A poboación • UNIDADE 9. A cidade e os espazos urbanos • UNIDADE 10. A organización territorial de España • UNIDADE 11. España en Europa e no mundo

PATRIMONIO CULTURAL E ARTÍSTICO (2º BACHARELATO)	
1º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 1. As raíces da arte galega • Bloque 2. Idade Antiga
2º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 3. Idade Media • Bloque 4. Idade Moderna
3º TRIMESTRE	<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 5. Idade Contemporánea • Bloque 6. Patrimonio industrial e cultural en Galicia

6 AVALIACIÓN

Criterios de avaliación en relación ás competencias clave.

A **avaliación das competencias** realizarase a través de:

- O desenvolvemento dos contidos da materia.
- O recoñecemento da propia competencia clave.
- O nivel de desempeño alcanzado en cada unha das oito competencias:

1. Competencia en comunicación lingüística

Expresar pensamentos, emocións, vivencias e opinións; darlle coherencia e cohesión ao discurso; gozar escoitando, dialogando, lendo ou expresándose de forma oral e escrita.

2. Competencia matemática e competencias clave en ciencia e tecnoloxía

Coñecer e manexar os elementos matemáticos básicos en situacións reais ou simuladas da vida cotiá, e pór en práctica procesos de razoamento que leven á solución dos problemas, á obtención de información ou á toma de decisións.

3. Competencia dixital

Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación para organizar e procesar a información, e resolver problemas reais de modo eficiente, mostrando unha actitude crítica e reflexiva.

4. Competencias sociais e cívicas

Exercer activa e responsablemente os dereitos e deberes da cidadanía, valorando as diferenzas e recoñecendo a igualdade de dereitos entre diferentes colectivos, en particular, entre homes e mulleres.

Ser consciente da influencia que ten a presenza humana no espazo e das modificacións que introducen, adoptando unha actitude crítica na observación da realidade e na análise das mensaxes informativas e publicitarias, así como uns hábitos de consumo responsable na vida cotiá.

5. Conciencia e expresións culturais

Desenvolver a iniciativa, a imaxinación e a creatividade para realizar creacións propias; coñecer as distintas manifestacións culturais e artísticas; e interesarse pola conservación do patrimonio.

6. Aprender a aprender

Ser consciente do que se sabe e do que cómpre aprender; coñecer as propias potencialidades e carencias, tirando proveito das primeiras e tendo motivación e vontade para superar as segundas.

7. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Ser capaz de elixir e sacar adiante proxectos individuais ou colectivos: marcarse obxectivos, planificar, manter a motivación, tomar decisións, ter creatividade, actuar, autoavaliarse, tirar conclusións, aprender dos erros, valorar as posibilidades de mellora, ter capacidade de asumir riscos e planificar e xestionar proxectos etc.

Teremos en conta a relación entre os criterios de avaliación e as competencias clave:

CIENCIAS SOCIAIS

COMPETENCIA BÁSICA	CRITERIO DE AVALIACIÓN
1. <i>Competencia en comunicación lingüística</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar unha lectura comprensiva de fontes de información (textos, mapas, gráficas, imaxes etc) • Ser capaz de comunicar a información obtida de forma correcta por escrito. • Desenvolver hábitos de lectura. • Empregar o vocabulario técnico e procurar buscar o seu significado no diccionario. • Realizar traballos de investigación sobre as sociedades que se estudan. • Facer exposicións orais de traballos. • Realizar debates, aprendendo a formular preguntas, observar, seleccionar, analizar, sintetizar información e transformala en coñecemento, expoñer ideas, construír argumentos, formular hipóteses, etc. O diálogo esixe exercitarse na escoita, a exposición e a argumentación e, para iso, é necesario verbalizar os conceptos, facer explícitas as ideas, formar os xuízos e estruturalos de forma coherente.

<p><i>2. Competencia matemática e competencias clave en ciencia e tecnoloxía</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizar o mapa de fusos horarios. • Usar a escala nun plano e nun mapa • Realizar liñas cronolóxicas espazo - temporais. • Utilizar as convencións e unidades cronolóxicas e as nocións de evolución e cambio, sendo capaz de aplicalas a feitos e procesos referidos á prehistoria e historia antiga, moderna e contemporánea do mundo. • Interpretar e realizar gráficas aplicándoas a feitos históricos e xeográficos como evolución de prezos, taxas de mortalidade e natalidade, movementos migratorios etc. • Coñecer a estrutura e distribución espacial da poboación en Galicia, España e o mundo.
<p><i>3. Competencia dixital</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Localizar nun mapa os elementos básicos que configuran o medio físico mundial, de España e de Galicia. • Utilizar Google maps e Google Earth. • Analizar o crecemento das áreas urbanas, a través da observación dos planos urbanos, e as súas novas modalidades, a diferenciación social e funcional do espazo urbano e algúns dos seus problemas, aplicando este coñecemento a exemplos de cidades españolas e galegas.

	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar actividades interactivas para afianzar os coñecementos adquiridos ou para buscar información de forma activa. • Identificar as causas e consecuencias de feitos e procesos históricos significativos, establecendo conexións entre elas e recoñecendo a causalidade múltiple que comportan os feitos sociais.
<p>4. <i>Competencias sociais e cívicas</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizar a través das sociedades do pasado os dereitos e deberes da cidadanía, valorando as diferenzas e recoñecendo a igualdade de dereitos entre diferentes colectivos, en particular, entre homes e mulleres. • Valorar as aportacións políticas da democracia grega e o legado romano no noso sistema político e no dereito occidental. • Diferenzar os trazos que caracterizan algunha das primeiras civilizacións urbanas e a civilización grega. • Situar no tempo e no espazo as diversas unidades políticas que coexistiron na Península Ibérica durante a Idade Media, distinguindo as súas peculiaridades e recoñecendo na España actual exemplos da pervivencia do seu legado cultural e artístico, particularmente no mundo urbano. • Valorar a identidade do período medieval galego nos seus momentos fundamentais, destacando o papel hexemónico que exerce a Igrexa na economía, na cultura ou na articulación do poboamento e establecendo unha relación entre as súas crises sociais e a xeral do feudalismo. • Describir os trazos sociais, económicos, políticos, culturais e artísticos que caracterizan a Europa medieval.
	<ul style="list-style-type: none"> • Distinguir os principais momentos na formación e evolución do Estado moderno destacando as características máis relevantes da monarquía hispánica e do imperio colonial español.

- Expoñer as características sociais, económicas e políticas do Antigo Réxime derivando delas as transformacións que se producen en Europa no século XVIII e explicando os trazos significativos do reformismo borbónico en España e en Galicia.
- Identificar as principais institucións que caracterizan á organización política -administrativa de Galicia e do estado español.
- Saber analizar as relacións de interdependencia que se establecen entre as diferentes áreas do mundo.
- Explicar as razóns da hexemonía política e económica dos países europeos desde a segunda metade do século XIX e XX, identificando os conflitos e problemas que caracterizan estes anos.
- Identificar e caracterizar as distintas etapas da evolución política, social e económica de España e de Galicia durante o século XX e os avances e retrocesos no camiño cara á modernización económica, á consolidación do sistema democrático, e á pertenza á Unión Europea.
- Coñecer os dereitos e deberes dos cidadáns.
- Realizar unha reflexión crítica sobre os valores do contorno e ao ofrecer como referente ético común os valores que sustentan a Declaración universal dos dereitos humanos, a Constitución española e o Estatuto de Autonomía de Galicia.

	• Comparar os trazos físicos máis destacados (relevo, clima, augas e elementos bioxeográficos) que configuran os grandes medios naturais do planeta, con especial referencia a Galicia. pretar a paisaxe da súa contorna, identificando os seus trazos característicos e relacionando elementos físicos, recursos e formas de asentamentos rurais e urbanos. • Identificar e explicar exemplos de riscos de impactos que a acción humana ten sobre o medio, analizando as súas causas e efectos, e achegando medidas e condutas para prevelos e limitalos, facendo unha especial referencia á necesidade de buscar solucións alternativas coma a reciclaxe ou o uso de enerxías alternativas.

<p>5. <i>Conciencia e expresións culturais</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñecer as diferentes actividades agrícolas, industriais, explotación de materias primas e fontes de enerxía en Galicia, España e o mundo, tendo en conta os beneficios e conflitos que traen consigo. • Coñecer os principais sistemas agrarios e de explotación pesqueira, identificando os problemas que poden conlevar, e o tipo de paisaxe que modifican. • Analizar os diferentes impactos medioambientais das diversas actividades económicas. • Comprender a importancia da globalización económica e as consecuencias e repercusións que ten no planeta, tanto a nivel social e económico, como a nivel ambiental. • Identificar os grandes avances nos campos da tecnoloxía e a industria e a súa repercusión no resto de actividades económicas. • Identificar os trazos fundamentais das revolucións industriais e liberal-burguesas, valorando os grandes procesos de transformación que experimentou o mundo occidental, e analizando as repercusións e o impacto medioambiental.
	<ul style="list-style-type: none"> • Aprender a recoñecer e respectar o patrimonio histórico-artístico da nosa contorna. • Realizar obras de arte, debuxos ou maquetas sobre temas históricos que nos servirán para afianzar os contidos de clase e para desenvolver as habilidades artísticas do alumnado.

6. *Sentido de iniciativa e espírito emprendedor*

- Expor as características sociais, económicas e políticas do Antigo Réxime derivando delas as transformacións que se producen en Europa no século XVIII e explicando os trazos significativos do reformismo borbónico en España e en Galicia.
- Identificar as principais institucións que caracterizan á organización política -administrativa de Galicia e do estado español.
- Saber analizar as relacións de interdependencia que se establecen entre as diferentes áreas do mundo.
- Explicar as razóns da hexemonía política e económica dos países europeos desde a segunda metade do século XIX e XX, identificando os conflitos e problemas que caracterizan estes anos.
- Identificar e caracterizar as distintas etapas da evolución política, social e económica de España e de Galicia durante o século XX e os avances e retrocesos no camiño cara á modernización económica, á consolidación do sistema democrático, e á pertenza á Unión Europea.
- Comprender o funcionamento das sociedades e das organizacións sindicais e empresariais.
- Analizar os traballos en grupo a través da cultura megalítica, das pirámides en Exipto e aprende a valorar aspectos como a cooperación, organización ou a colaboración.
- Realizar de forma individual e tamén en grupo, coa axuda do profesor, un traballo sinxelo de carácter descritivo sobre algún pazo ou mosteiro da comarca, utilizando fontes diversas (prensa, bibliografía, páxinas web, etc.), seleccionando a información máis relevante, integrándoa nun esquema ou guión e comunicando os resultados do estudo de forma intelixible.

- Realizar traballos individuais e en grupo sobre algún foco de tensión política ou social no mundo actual, indagando os seus antecedentes históricos, analizando as causas e previndo posibles desenlaces, utilizando para iso diversas fontes de información, incluídas as que permitan obter interpretacións diferentes ou complementarias dun mesmo feito.
- Realizar en pequeno grupo unha investigación no contorno sobre algún aspecto da historia recente, utilizando fontes orais que permitan traballar aspectos de vida cotiá e memoria histórica, e procurar conecta-los a contextos máis amplos, sendo capaz de expoñer e defender as súas conclusións.
- Fomentar o diálogo e os debates na aula. A argumentación, á elaboración de ideas propias, o estudo de casos que esixan un posicionamento persoal sobre un problema e a procura de posibles solucións posibilita o coñecemento dun mesmo, o autocontrol e o equilibrio emocional, necesarios para desenvolver un comportamento autónomo. Prevé así mesmo a necesidade de planificar, tomar decisións con criterio propio e asumir a responsabilidade da elección.

7. *Aprender a aprender*

- Localizar lugares ou espazos nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas e obtén información sobre o espazo representado a partir da lenda e da simboloxía, e elabora mapas sinxelos iniciándose no emprego de recursos informáticos.
- Ler de forma comprensiva, aprender a subliñar o importante e a extraer información de cada apartado para poder elaborar os esquemas conceptuais da materia.
- Realizar esquemas sobre cada unidade. O estímulo das destrezas orientadas á recompilación e á síntese de información, á transformación da información en coñecemento, ao desenvolvemento das habilidades sociais que permiten o traballo en equipo e a participación favorecen tamén as aprendizaxes posteriores.
- Caracterizar e situar cronolóxicamente e xeograficamente as grandes transformacións e conflitos mundiais que tiveron lugar na primeira metade do século XX.
- Analizar os procesos de cambio desde a segunda metade do século XX, e aplicar este coñecemento á comprensión dalgúns dos problemas internacionais máis destacados da actualidade.
- Fomentar o diálogo e o debate na aula. O desenvolvemento do diálogo e a valoración das razóns doutras persoas require admitir a diversidade de respostas ante un mesmo problema.

Criterios de cualificación

A cualificación final de cada unha das avaliacións realizadas ao longo do curso, (nas **materias de CC.SS de 1º, 2º, 3º e 4º da ESO**), da avaliación final de xuño e mesmo das probas de contidos mínimos será resultado da valoración numérica das actitudes, atención, esforzo diario, e o resultado das probas escritas. Deste xeito os criterios de cualificación son como seguen:

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN NAS MATERIAS DE CIENCIAS SOCIAIS DE 1º e 2º da ESO, 3º e 4º da ESO	
20% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Traballo diario</u> na aula e fóra desta
80% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Probas escritas obxectivas</u>: realizarase como mínimo unha proba escrita por trimestre.
<ul style="list-style-type: none"> • Condición obrigatoria de presentar ou expoñer, segundo corresponda, traballos de investigación, lectura, etc. para obter a cualificación de aprobado, por considerar que reflicten o grao de interese e a actitude de responsabilidade e esforzo do alumno.	
CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN NAS MATERIAS DE CIENCIAS SOCIAIS DE 2º DE BACHARELATO	
<ul style="list-style-type: none"> • 2º BACH: Hª de España.	
<ul style="list-style-type: none"> • 100% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Probas escritas obxectivas</u> realizarase como mínimo unha proba escrita por trimestre.
CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN NAS MATERIAS DE CIENCIAS SOCIAIS DE 2º DE BACHARELATO	
<ul style="list-style-type: none"> • 2º BACH: XEOGRAFÍA	
<ul style="list-style-type: none"> • 90% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Probas escritas obxectivas</u> realizarase como mínimo unha proba escrita por trimestre.
<ul style="list-style-type: none"> • 10% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Traballo diario</u> na aula e fóra desta.
CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN NAS MATERIAS DE CIENCIAS SOCIAIS DE 2º DE BACHARELATO	
2º BACH: Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia.	
30% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Traballo diario</u> na aula e fóra desta
70% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Probas escritas obxectivas</u>.

- Condición obrigatoria de presentar ou expoñer, segundo corresponda, traballos de investigación, lectura, etc. para obter a cualificación de aprobado, por considerar que reflicten o grao de interese e a actitude de responsabilidade e esforzo do alumno.

ASPECTOS COMÚNS A TER EN CONTA PARA AVALIAR TODAS AS MATERIAS DO DPTO DE CC.SS.:

Terase en conta á hora de redondear a **actitude positiva e participativa** do alumnado na aula.

Compre salientar que no caso de manifesto abandono dalgunha das competencias clave, o alumno non podería ser avaliado positivamente, e dicir, é preciso cumprir os mínimos esixibles en cada unha das capacidades básicas para ser cualificado positivamente.

Así mesmo, terase en conta a hora de avaliar as posibles **faltas de ortografía**. A finalidade de este criterio é contribuír dende todas as materias do currículo a mellorar a expresión escrita do alumnado.

A incomparecencia non xustificada a un exame é motivo de suspenso no bloque avaliado. Pola contra, no caso de non poder asistir a un exame por un motivo xustificado, o profesor poderá establecer outra data para facelo, ou determinar unha cualificación en función dos datos que ten do alumno ata ese momento.

En base á publicación da Orde do 25 de Xaneiro de 2022, que actualiza a normativa de avaliación na ESO e no Bacharelato, recolleamos os seguintes acordos acadados no departamento: .

En canto á avaliación na ESO:

- A avaliación farase por trimestre. A nota media de cada trimestre terá que ser igual ou superior á cinco para acadar o aprobado .
- Na 3ª Avaliación, reflectiremos a media de todas as avaliacións. A media para acadar o aprobado terá que ser igual ou superior a cinco. No caso de suspender, o alumno/a terá que presentarse a proba da Avaliación Final en Xuño e recuperar só as avaliacións suspensas.
- A nota definitiva farase efectiva na avaliación Final de Xuño.
- A nota da proba da Avaliación Final en Xuño terá que ser igual ou superior a cinco para acadar o aprobado.

No mes de xuño, no período comprendido entre a terceira avaliación parcial e a avaliación final o profesorado da materia realizará actividades de reforzo, apoio e recuperación para axudar ao alumnado a superar a materia. E tamén poderá entregar actividades de ampliación para os alumnos xa aprobados na terceira avaliación parcial.

En canto a avaliación no Bacharelato:

- Tendo en conta a citada orde, a avaliación farase por trimestre, tal como especificamos na programación de curso. A nota media de cada trimestre terá que ser igual ou superior á cinco para acadar o aprobado .
- Na 3º Avaliación ou Avaliación final ordinaria , reflectiremos a media de todas as avaliacións. A media para acadar o aprobado terá que ser igual ou superior a cinco.
- No caso de suspender, terá que presentarse a proba da Avaliación final extraordinaria en Xuño e recuperar só as avaliacións suspensas. A nota terá que ser igual ou superior a cinco para acadar o aprobado.

En canto a 2º de Bacharelato, no mes de xuño, no período abranguido desde a realización da avaliación final ordinaria ata as datas de celebración das probas extraordinarias, o centro educativo organizará a impartición das clases co fin de preparar o alumnado para a realización da avaliación de acceso á universidade e das probas extraordinarias.

Avaliación dos alumnos con materias pendentes.

Na recuperación das materias pendentes de cursos anteriores o **calendario de exames farase público ao comezo de curso** para que o alumnado afectado poida preparar con antelación suficiente os contidos sobre os que se vai examinar. **Os contidos de cada exame serán comunicados ao alumnado con suficiente antelación** para facilitar a súa preparación cara á cada proba obxectiva. O/a xef@ do departamento didáctico como coordinador@ das probas, e da preparación da materia relativa ás mesmas por parte do alumnado con materias pendentes de cursos precedentes, e o resto dos membros do departamento didáctico como colaboradores na preparación e desenvolvemento de ditas probas serán os encargados de desenvolver unha planificación do proceso de recuperación.

En calquera caso, o departamento didáctico axudará ao alumnado a preparar as probas; supervisará a realización dalgúns **exercicios ou traballos en relación cos contidos da materia** da que os alumnos deben examinarse, co obxectivo de preparar os exames. Estes traballos se o Departamento o considera favorable para a recuperación das materias pendentes poden ser outro criterio de avaliación e recuperación da materia, pero sempre subordinado aos resultados dos exames.

O alumnado de ESO que ten pendente a/as materia/s de curso/s anterior/es será atendido para a recuperación da seguinte forma:

INSTRUCCIÓNS E CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN NAS <u>MATERIAS PENDENTES DO</u> DPTO DE CIENCIAS SOCIAIS QUE SE IMPARTEN NA <u>ESO</u>.	
40% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>TRABALLO ENTREGADO Ó ALUMNADO</u> na aula e fóra desta. O alumnado realizará na casa algúns exercicios propostos polo profesor/es da materia, quen supervisará a súa realización, co obxectivo de preparar os parciais que deberá facer ó longo do curso. • Estes traballos poderán supoñer o 40% da nota. • Serán entregados a principio de curso e <u>recolleranse no primeiro trimestre no prazo indicado polo departamento</u>. A cualificación sumarase ó resultado do exame final de maio. • Unha vez corrixidas e aclaradas as posibles dúbidas do alumnado devólvense para que poidan estudar os contidos e repasar as actividades antes das probas escritas, que estarán referidas ós contidos do material entregado.
60% da nota	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Probas escritas obxectivas</u>:. Realizaránse como mínimo dúas probas parciais, e unha proba final.
Anotacións	<ul style="list-style-type: none"> • Aqueles alumnos que non entreguen as actividades propostas dependerán exclusivamente da nota do exame. • As probas escritas constan de: <ol style="list-style-type: none"> a. <u>PRIMEIRO EXAME PARCIAL</u>: realizado a principios do segundo trimestre.

	<p>b. <u>SEGUNDO EXAME PARCIAL</u>: aqueles alumnos que superaron positivamente o primeiro exame parcial, so se presentarán a esta proba.</p> <p>c. <u>MAIO: PROBA FINAL</u>: proba global baseada na materia dos parciais precedentes, para aquel alumnado que non superase os exames parciais.</p> <p>d. <u>XUÑO</u>: haberá unha proba extraordinaria para o alumnado que non superase a materia en maio.</p> <ul style="list-style-type: none"> • O Instituto establecerá os horarios dos exames con suficiente antelación. • A nota final será o resultado da media dos exames, máis a nota do caderno. A avaliación estará aprobada a partir do 5. • Na convocatoria extraordinaria de xuño a nota depende exclusivamente do resultado do exame. Estará aprobada a partir de 5.
<p>MATERIAS PENDENTES <u>1º BACHARELATO</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • En Historia do Mundo Contemporáneo, impartida en 1º de Bacharelato, modifícase a ponderación, establecéndose: <ul style="list-style-type: none"> a. 20%: <u>TRABALLO ENTREGADO Ó ALUMNADO</u> b. 80%: <u>Probas escritas obxectivas</u>: Realizaráse como mínimo dúas probas parciais, e unha proba final. • O resto dos criterios mantéñense igual que nas materias impartidas na ESO.

Os alumnos coa materia pendente terán á súa disposición a calquera dos membros deste Departamento para a resolución de dúbidas ben nos períodos de lecer ou noutro no que o permita o horario.

Tanto os criterios das materias pendentes coma os da avaliación ordinaria son explicados na aula ao inicio do curso académico ao alumnado.

[Avaliación de alumnos con ausencia prolongada do centro escolar por causas diferentes.](#)

No caso de alumnos que, por diferentes causas xustificadas (normalmente causas de forza maior como enfermidades que impidan a presenza do alumno no centro, recuperacións de lesións causadas por un accidente grave ou outras causas de gravidade que así consideren os

membros do departamento didáctico), se ausenten de forma prolongada do centro, o Departamento establecerá unha **proba final en xuño** onde o alumno se examine ben de toda a materia da programación didáctica ou ben daquela parte dos contidos da dos que, debido á súa ausencia, non se puidera ter examinado ao longo do curso (esta última posibilidade só quedará establecida previo acordo dos membros do departamento didáctico). **O Departamento resérvase, tamén, a posibilidade de poder desenvolver exames parciais ou diferentes tipos de traballos para facilitar a recuperación da materia** no caso dos alumnos que por estas causas de forza maior deban ausentarse do centro educativo de forma prolongada. En caso de non superar a materia na convocatoria ordinaria poderán presentarse con plena normalidade ó **exame da convocatoria extraordinaria establecida polo centro**.

Procedementos de avaliación

Para poder avaliar os estándares de aprendizaxe, teremos en conta os seguintes procedementos de avaliación, e concretaremos que instrumentos teremos en conta para poder analizalos:

- A observación directa do progreso do alumnado que se realizará de forma diaria, vendo os seus problemas, a súa implicación e a súa labor diaria fóra da aula. Estes datos serán recollidos por escrito no caderno de aula do profesorado.
- Análise das actividades realizadas polo alumno dentro e fóra da aula.
- Actividades interactivas realizadas dentro do programa Edixgal.
- Emprego de rúbricas
- Rúbricas de coavaliación
- Rúbricas de autoavaliación
- Observación do alumnado nas tarefas de investigación. Comprobaremos o grao de rigorosidade na recollida de datos e no tratamento dos mesmos, así como os esquemas e resumos para cada unha das unidades didácticas que os alumnos deberán recoller por escrito no caderno.
- Valoración dos contidos adquiridos polo alumnado e das competencias clave.
- A actitude, a participación voluntaria e seguimento diario das explicacións do profesor na aula quedarán rexistradas por escrito no caderno do profesor. O que valoramos é a capacidade do alumnado para razoar e solucionar problemas e preguntas que lle suscitamos ou que xorden debido a súa curiosidade, a motivación persoal perante a materia e as dificultades que xorden, así como a capacidade de argumentar e de respectar a opinión dos demais.
- Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Analizaremos por escrito si son capaces de defender as súas ideas, si respectan ás dos compañeiros, si participan de forma activa na discusión, e tamén as formas de expresarse oralmente e a utilización de medios técnicos que contribúen a desenvolver as explicacións.
- Para poder avaliar o coñecemento previo específico dos nosos alumnos e as súas destrezas realizaremos unha ficha de **Aviación inicial** na que incluiremos actividades relacionadas coas competencias, tales como: a lectura e interpretación de textos, a extracción da temática ou do tema principal, a elaboración dun resumo ou esquema. E outras de

contidos específicos con preguntas curtas, definicións, preguntas de completar ou encher ocos.

- Tamén se poden facer sondeos en clase mediante preguntas directas ó alumnado, rexistrando o seu coñecemento ou dominio de temas e conceptos concretos, a habilidade para dar respostas a cuestións concretas, ou tamén para coñecer cuestións relacionadas coa docencia como a dispoñibilidade de medios para traballar en casa tales como os informáticos.
- En función dos resultados da avaliación inicial poderemos adoptar medidas específicas para cada alumno segundo as súas necesidades, empregando para iso fichas de reforzo, de ampliación, incidindo na elaboración de esquemas conceptuais como elemento básico de comprensión, redistribución do alumnado na aula para lograr que colaboren entre eles mesmos, ou adoptando medidas máis concretas, se fose necesario, contando sempre coa colaboración do departamento de orientación (ACI, Agrupamento etc.)

Instrumentos de avaliación

As fontes ou instrumentos de avaliación de que nos serviremos para avaliar o proceso de aprendizaxe dos alumnos serán:

PROCEDEMENTOS	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
1) <u>A observación directa do progreso do alumnado.</u>	1) <u>Recollida de datos no caderno de aula do profesor</u> : rexistro das dificultades do alumnado, do traballo diario dentro e fóra da aula, do grao de consecución do mesmo.
2) <u>Análise das actividades realizadas polo alumnado na aula e fóra dela.</u>	2) <u>Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar</u> . Valoraremos a organización, presentación adecuada, lexibilidade, ortografía e composición correctas. E o grao de execución das actividades. 3) <u>Probas escritas.</u>
3) <u>Observación do alumnado nas tarefas de investigación.</u>	1) <u>Análise de traballos de investigación ou actividades en aula empregando as TIC</u> . Teremos en conta como buscan información, en que fontes, si a contrastan, como extraen as conclusións (si saben explicalo correctamente), e como as redactan, (si empregan vocabulario propio, si entenden os conceptos máis específicos).

<p>4) <u>Emprego de rúbricas</u></p>	<p>1) <u>Analizaremos o resultado dos traballos en grupo e a exposición oral dos mesmos, mediante o emprego de rúbricas.</u></p> <p>2) <u>Comprobaremos a cooperación en equipo mediante o emprego de rúbricas de coavaliación.</u></p> <p>3) <u>Analizaremos a nosa práctica docente mediante rúbricas de autoavaliación.</u></p>
<p>4) <u>Valoración dos estándares adquiridos polo alumnado e das competencias clave.</u></p>	<p>1) <u>Probas escritas obxectivas.</u> Nas que se avaliarán competencias mediante a realización e interpretación de mapas, gráficos, análises de datos estatísticos, elaboración de resumos e esquemas, comprensión de documentos históricos sinxelos, elaboración de eixos cronolóxicos. E avaliaremos conceptos e básicos da materia e cuestións reflexivas nas que se amose a asimilación dos contidos, a capacidade de relación ou de causa-efecto, e a habilidade discursiva.</p> <p>2) <u>Corrección dos cadernos, das actividades e dos esquemas conceptuais.</u></p> <p>3) <u>Repaso diario das unidades en clase.</u> Valoraremos o grao de comprensión dos contidos e repaso dos mesmos, mediante a realización de preguntas ó principio da clase e o repaso dos esquemas conceptuais.</p>
<p>5) <u>Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase.</u></p>	<p>1) <u>Realización e exposición de traballos ou debates.</u> Analizaremos por escrito si son capaces de defender as súas ideas, si respectan ás dos compañeiros, si participan de forma activa na discusión, e tamén as formas de expresarse oralmente e a utilización de medios técnicos que contribúen a desenvolver as explicacións. A busca de información, a súa exposición (presentación, corrección ortográfica, emprego das TICS), e comprensión.</p>
<p>6) <u>Estudo da actitude, a participación voluntaria e seguimento diario</u></p>	<p>1) <u>Valoración por escrito da participación e actitude.</u> Preténdese valorar a participación dos alumnos e das alumnas na marcha da clase, o que entroncaría co ensino activo e participativo que se defende na metodoloxía. Quedarán rexistradas por escrito no caderno do profesor. O que valoramos é a capacidade do</p>

<u>das explicacións do profesor na aula</u>	<p>alumnado para razoar e solucionar problemas e preguntas que lle suscitamos ou que xorden debido a súa curiosidade, a motivación persoal perante a materia e as dificultades que xorden, así como a capacidade de argumentar e de respectar a opinión dos demais.</p> <p>Así terase en conta interese polas actividades, as preguntas que se fan, as respostas ás pregunta do profesor e dos compañeiros, a actitude de respecto cara ós demais e a participación e realización de traballos tanto individuais como de grupo.</p>
---	---

ELEMENTOS TRANSVERSAIS.

Xeografía e Historia 2º da ESO	
Elemento transversal	Contido transversal do currículo.
1. Comprensión lectora.	<ul style="list-style-type: none"> • Ler comprensivamente e analizar de forma crítica textos breves históricos sobre as sociedades do pasado. • Seleccionar e sistematizar información obtida de distintas fontes (mapas, gráficas, textos, imaxes etc.) • Empregar os mapas mentais como unha técnica básica de estudo. • Ser consciente do paso do tempo empregando as liñas do tempo. • Extraer as ideas principais de textos sinxelos sobre as unidades que impartimos en clase, e a temática dos mesmos.
2. Expresión oral e escrita	<ul style="list-style-type: none"> • Coñecer e iniciarse no emprego da terminoloxía propia. • Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Comunicación audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar traballos de investigación favorecendo o uso das TIC.
4. Uso das TIC	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar traballos de investigación que partan do establecemento de conxecturas, da observación, experimentación e da toma de conciencia dos sentimentos e

	<p>sensacións como medios básicos para obter información, selecciónala, organizala, extraer conclusións e comunicalas sen esquecer a introdución ao manexo das TIC para este fin e valorando o esforzo realizado.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identificar os elementos principais da contorna partindo do máis próximo a través da observación e uso das TIC.
5. Emprendemento, creatividade, iniciativa e traballo en equipo.	<ul style="list-style-type: none"> • Participar en actividades individuais e de grupo adoitando un comportamento responsable, construtivo e solidario, valorando o esforzo e o coidado do material.
6. Educación cívica e constitucional	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñecer á pertenza a certos grupos e participar neles respectando os principios básicos de convivencia.
7. Fomento da igualdade, da tolerancia e da resolución pacífica de conflitos.	<ul style="list-style-type: none"> • Traballar en equipo e adoitando un comportamento de respecto e tolerancia ante as achegas alleas. • Reflexionar sobre a diversidade de culturas, opinións e mentalidades ao longo da historia e no noso propio mundo.
8. Adopción dos valores democráticos e do respecto ós dereitos humanos.	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñecer as relacións simples de parentesco familiar e os seus roles identificándose, situándose e valorando á pertenza a unha familia con características propias así como contribuíndo ao reparto equitativo das tarefas domésticas entre os seus membros.
9. Promover a seguridade viaria a través de valores como a tolerancia, a prudencia, o autocontrol e o diálogo.	<ul style="list-style-type: none"> • Observar e discriminar diferentes elementos viarios que deba recoñecer un peón ou peoa para unha circulación óptima pola rúa.

Historia 4º da ESO e materias de Bacharelato	
Elemento transversal	Contido transversal do currículo.
1. Comprensión lectora.	<ul style="list-style-type: none"> • Ler comprensivamente e analizar de forma crítica textos breves históricos sobre as sociedades do pasado. • Seleccionar e sistematizar información obtida de distintas fontes (mapas, gráficas, textos, imaxes etc.)

	<ul style="list-style-type: none"> • Empregar os mapas mentais como unha técnica básica de estudo. • Ser consciente do paso do tempo empregando as liñas do tempo. • Analizar e comentar textos sobre as unidades que impartimos en clase, extraendo as ideas e a temática dos mesmos e situándoos no contexto histórico correspondente.
2. Expresión oral e escrita	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. • Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Comunicación audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar traballos de investigación favorecendo o uso das TIC.
4. Uso das TIC	<ul style="list-style-type: none"> • Realizar traballos de investigación que partan do establecemento de conxecturas, da observación, experimentación e da toma de conciencia dos sentimentos e sensacións como medios básicos para obter información, seleccionala, organizala, extraer conclusións e comunicalas sen esquecer a introdución ao manexo das TIC para este fin e valorando o esforzo realizado. • Identificar os elementos principais da contorna partindo do máis próximo a través da observación e uso das TIC.
5. Emprendemento, creatividade, iniciativa e traballo en equipo.	<ul style="list-style-type: none"> • Participar en actividades individuais e de grupo adoitando un comportamento responsable, construtivo e solidario, valorando o esforzo e o coidado do material.
6. Educación cívica e constitucional	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñecer á pertenza a certos grupos e participar neles respectando os principios básicos de convivencia.
7. Fomento da igualdade, da tolerancia e da resolución pacífica de conflitos.	<ul style="list-style-type: none"> • Traballar en equipo e adoitando un comportamento de respecto e tolerancia ante as achegas alleas. • Reflexionar sobre a diversidade de culturas, opinións e mentalidades ao longo da historia e no noso propio mundo.

	<ul style="list-style-type: none"> • Valorar a importancia dos organismos internacionais na consecución da paz como a SDN ou a ONU. • Rexeitar a confrontación e a loita como medio de resolución de conflitos mediante o estudo do pasado (guerras mundiais, conflito árabe – israelí etc)
8. Adopción dos valores democráticos e do respecto ós dereitos humanos.	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñecer as relacións simples de parentesco familiar e os seus roles identificándose, situándose e valorando á pertenza a unha familia con características propias así como contribuíndo ao reparto equitativo das tarefas domésticas entre os seus membros. • Valorar as conquistas dos estados democráticos e a importancia do Estado de Benestar a través dos contidos das unidades didácticas (transición española, sistemas políticos liberais etc) • Analizar a loita polos dereitos humanos e sociais desde as sociedades do pasado a través do movemento obreiro, do sufraxismo feminino ou da Declaración de Dereitos Universais das Nacións Unidas trala segunda Guerra Mundial.
9. Promover a seguridade viaria a través de valores como a tolerancia, a prudencia, o autocontrol e o diálogo.	<ul style="list-style-type: none"> • Observar e discriminar diferentes elementos viarios que deba recoñecer un peón ou peoa para unha circulación óptima pola rúa.

Crterios de promoción e titulación do alumnado da ESO.

Os criterios de promoción e titulación estableceranse en base ao recollido na lexislación, na ORDE do 25 de xaneiro de 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia.

1- PROMOCIÓN:

1. Ao finalizar cada un dos cursos da etapa e como consecuencia do proceso de avaliación, o equipo docente da alumna ou do alumno, na sesión de avaliación final, decidirá sobre a súa promoción. A decisión será adoptada de xeito colexiado, atendendo á consecución dos obxectivos, ao grao de adquisición das competencias establecidas e á valoración das medidas que favorezan o progreso da alumna ou do alumno, e tendo en conta os criterios de promoción.
2. Para os efectos do disposto no punto anterior, acadará a promoción dun curso a outro o alumnado que superase as materias ou os ámbitos cursados ou teña avaliación negativa nunha ou dúas materias, considerándose para o cómputo as materias non superadas do propio curso e as de cursos anteriores. Ademais de nos casos anteriores, o equipo docente poderá decidir a promoción dunha alumna ou dun alumno, sempre que se cumpran tamén todas as condicións seguintes:
  - a. Que a media aritmética das cualificacións obtidas en todas as materias en que estea matriculada ou matriculado nese ano académico sexa igual ou superior a cinco.
  - b. Que o equipo docente considere que a natureza das materias non superadas lle permite seguir con éxito o curso seguinte.
  - c. Que o equipo docente considere que ten expectativas favorables de recuperación.
  - d. Que o equipo docente considere que a devandita promoción beneficiará a súa evolución académica.
3. O alumnado que acade a promoción de curso con materias sen superar deberá seguir un plan de reforzo en cada unha desas materias, destinado á súa recuperación e á súa superación.
4. Para a elaboración e o seguimento do plan de reforzo a que se refire o punto anterior, seguirase o establecido no artigo 51 da Orde do 8 de setembro de 2021, pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
5. O alumnado que non acade a promoción permanecerá un ano máis no mesmo curso. A permanencia no mesmo curso considerarase unha medida de carácter excepcional e tomarase logo de esgotar as medidas ordinarias de reforzo e apoio para superar as dificultades de aprendizaxe da alumna ou do alumno.

En todo caso, a permanencia no mesmo curso planificarase de maneira que as condicións curriculares se adapten ás necesidades do alumnado e estean orientadas á superación das dificultades detectadas, así como ao avance e ao afondamento nas aprendizaxes xa adquiridas. Estas condicións recolleranse nun plan específico personalizado con cantas medidas se consideren adecuadas para este alumnado.

6. Para a elaboración e o seguimento do plan específico personalizado a que se refire o punto anterior, seguirase o establecido no artigo 52 da Orde do 8 de setembro de 2021, pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
7. En todo caso, a alumna ou o alumno poderá permanecer no mesmo curso unha soa vez, e dúas veces como máximo ao longo do ensino obrigatorio. De xeito excepcional poderase permanecer un ano máis no cuarto curso, aínda que se esgotase o máximo de permanencia, sempre que o equipo docente considere que esta medida favorece a adquisición das competencias establecidas para a etapa. Neste caso poderase prolongar un ano o límite de idade a que se refire o artigo 4.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

2- TÍTULO DE GRADUADO EN EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA:

- 1- Ao finalizar o cuarto curso da etapa e como consecuencia do proceso de avaliación, o equipo docente da alumna ou do alumno, na sesión de avaliación final, decidirá sobre a súa titulación. A decisión será adoptada de xeito colexiado, atendendo á adquisición das competencias establecidas e á consecución dos obxectivos da etapa, sen prexuízo do establecido no artigo 7.2 desta orde, e tendo en conta os criterios de titulación.
- 2- Para os efectos do disposto no punto anterior, obterá o título de graduado en educación secundaria obrigatoria o alumnado que supere todas as materias ou ámbitos cursados. Ademais de no caso anterior, o equipo docente poderá decidir a obtención do título por parte dunha alumna ou dun alumno, sempre que se cumpran tamén todas as condicións seguintes:
  - a) Que a media aritmética das cualificacións obtidas en todas as materias en que estea matriculada ou matriculado nese ano académico sexa igual ou superior a cinco.
  - b) Que a xuízo do equipo docente a alumna ou o alumno adquirise as competencias establecidas.
  - c) Que a xuízo do equipo docente a alumna ou o alumno alcanzase os obxectivos da etapa.
- 3- O título de graduado en educación secundaria obrigatoria será único e expedirase sen cualificación.
- 4- As alumnas e os alumnos recibirán, ao concluíren a súa escolarización na educación secundaria obrigatoria, unha certificación oficial en que constará o número de anos cursados e o nivel de adquisición das competencias da etapa.
- 5- O alumnado que, logo de finalizado o proceso de avaliación do cuarto curso de educación secundaria obrigatoria, non obteña o título e supere os límites de idade establecidos no artigo 4.2

da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, tendo en conta así mesmo a prolongación excepcional da permanencia na etapa que prevé a propia lei no artigo 28.5, poderao facer nos dous cursos seguintes a través da realización de probas ou actividades personalizadas extraordinarias das materias que non superase, de acordo co currículo establecido e coa organización e instrucións que dispoña a Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional.

Criterios de promoción e titulación do alumnado de Bacharelato.

Os criterios de promoción e titulación estableceranse en base ao recollido na lexislación, na ORDE do 25 de xaneiro de 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia.

1- PROMOCIÓN:

1. Ao finalizar o primeiro curso da etapa e como consecuencia do proceso de avaliación, o equipo docente de cada alumna ou alumno adoptará a decisión sobre a súa promoción ao segundo curso.
2. As alumnas e os alumnos acadarán a promoción de primeiro a segundo de bacharelato cando superen as materias cursadas ou teñan avaliación negativa en dúas materias como máximo. Para os efectos deste punto, só se computarán as materias que como mínimo a alumna ou o alumno deben cursar en cada un dos bloques. No bloque de materias de libre configuración autonómica só se computará Lingua Galega e Literatura, con independencia de que as alumnas e os alumnos poidan cursar máis materias do devandito bloque.
3. O alumnado que acade a promoción ao segundo curso con materias pendentes deberá matricularse delas e cursalas ao longo do curso. Os centros educativos organizarán as consecuentes actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes tendo en conta que a avaliación destas materias terá que ser anterior á das materias de segundo curso.
4. As alumnas e os alumnos do primeiro curso de bacharelato que non cumpran as condicións de promoción establecidas deberán matricularse de todas as materias e repetir o curso na súa totalidade.
5. A superación das materias de segundo curso que se indican no anexo VI do Decreto 86/2015, do 25 de xuño, estará condicionada á superación das correspondentes materias de primeiro curso indicadas no devandito anexo, por implicar continuidade. Non obstante, o alumnado poderá matricularse de materias troncais de opción ou específicas de segundo curso sen cursar

a correspondente materia de primeiro curso, sempre que o profesorado que a imparta considere que a alumna ou o alumno reúne as condicións necesarias para poder seguir con aproveitamento a materia de segundo. En caso contrario, deberá cursar a materia de primeiro curso, que terá a consideración de materia pendente, aínda que non será computable para os efectos de modificar as condicións en que acadou a promoción a segundo.

6. As alumnas e os alumnos que ao termo do segundo curso tivesen avaliación negativa nalgunhas materias poderán matricularse delas sen necesidade de cursar de novo as materias superadas ou poderán optar, así mesmo, por repetir o curso completo. Neste último caso, non se manterán as cualificacións das materias do devandito curso que a alumna ou o alumno tivera superado previamente.

2- TÍTULO DE BACHAREL:

1. O título de bacharel acredita o logro dos obxectivos establecidos para a etapa e a adquisición das competencias correspondentes.

2. Para obter o título de bacharel cumprirá a avaliación positiva en todas as materias dos dous cursos de bacharelato.

3. Excepcionalmente, o equipo docente poderá decidir a obtención do título de bacharel por unha alumna ou un alumno que superase todas as materias agás unha, sempre que se cumpran ademais todas as condicións seguintes:

- a) Que o equipo docente considere que a alumna ou o alumno alcanzou as competencias e os obxectivos vinculados a ese título.

- b) Que non se produciu unha inasistencia continuada e non xustificada por parte da alumna ou do alumno na materia.

- c) Que a alumna ou o alumno se presentou ás probas e realizou as actividades necesarias para a súa avaliación, incluídas as da convocatoria extraordinaria.

- d) Que a media aritmética das cualificacións obtidas en todas as materias da etapa cursadas que como mínimo se requiran para a obtención do título pola modalidade pola que se remata sexa igual ou superior a cinco. Neste caso, para os efectos do cálculo considerárase a nota numérica obtida na materia non superada.

4. O título de bacharel será único e expedirase con expresión da modalidade cursada e da nota media obtida, que se obterá calculando a media aritmética das cualificacións de todas as materias cursadas, expresada nunha escala de 0 a 10 con dous decimais, redondeada á centésima.

5. Para os efectos do cálculo da nota media para o alumnado que cambia de modalidade ou de materia en segundo curso, só se terán en conta as cualificacións das materias cursadas que como mínimo se requiran para a obtención do título pola modalidade pola que se remata.

7 MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Somos conscientes que en cada clase existen alumnos e alumnas con diferentes ritmos de aprendizaxe. Debemos estar atentos para percibir estas disparidades e saber orientar en cada momento ao alumnado.

Existen diversas estratexias de ensino para poder dar resposta a esta diversidade na aula. Sobre o texto expositivo que serve de guía en cada unidade didáctica, pódense propor diversas actividades que desenvolvan os contidos básicos.

A partir do observado e analizado pola profesora, propóranse actividades de nivel de profundización variable, atendendo aos niveis curriculares do alumnado: **actividades de reforzo** para os que teñan máis dificultades, e de **ampliación** para os que adquiriran as aprendizaxes básicas.

Cando se trata de diversidade convén non identificar esta exclusivamente coa atención ao alumnado que presenta maior nivel de dificultade para aprender; diversidade significa tamén responder ás expectativas dos alumnos e alumnas con maiores capacidades, e que tamén reclaman o dereito a que a ensinanza se adapte ás súas posibilidades.

Moitas das dificultades coas que se atopa o alumnado non se derivan da configuración da área de Ciencias Sociais, senón que son debidas a axentes externos, tales como o emprego dunha linguaxe complexa nos materiais de traballo, ou a axentes internos, tales como as dificultades relacionadas coa correcta expresión de ideas de forma escrita e/ou oral. Igualmente, a motivación /desmotivación é un axente de vital importancia á hora de implicar ó alumnado no proceso de aprendizaxe, de modo que a multiplicación de exercicios motivadores sempre será un elemento dinamizador e repercutirá de modo positivo nos resultados finais.

Convén non esquecer que **a expresión oral e escrita ten un forte peso nos programas e actividades**, polo que estas formas de comunicación deben traballarse permanentemente e atender de modo individualizado a aqueles alumnos e alumnas que presenten dificultades e carencias para alcanzar os obxectivos xerais da etapa e específicos da área. Un traballo cotián no que se potencie e valore a expresión escrita (comentarios, respostas a cuestións, elaboración de

informes...) e oral (traballo en grupo, realización de debates, entrevistas, exposicións da aula...) favorecerá extraordinariamente a consecución destes obxectivos considerados básicos por todos e que, desde a área de Ciencias Sociais, poden potenciarse dun modo moi destacado.

Pode resultar moi eficaz, para un axeitado tratamento da diversidade, **agrupar ao alumnado para o traballo na aula**, posibilitando a inserción afectiva, e ao mesmo tempo efectiva, para o desenvolvemento das tarefas de aprendizaxe. A diversidade de agrupamentos conséguese abrindo o abano de criterios de formación de grupos, atendendo aos intereses do alumnado, ao ritmo de traballo, á opcionalidade das actividades e á participación. A intervención do propio alumnado nas decisións das formas de agrupamento é un elemento para ter en conta e debe ser respectado, sempre que sexa posible.

En ocasións atoparemos alumnos de máis de 15 anos con risco de non acadar os obxectivos da etapa. Nestes casos tratarase o tema co equipo docente e co departamento de orientación, para se é posible, que pasen a formar parte dun programa de diversificación curricular, que se imparte no centro e de dous anos de duración.

Para alumnas e alumnos con outras necesidades educativas específicas estaremos sempre **asesorados polo Departamento de Orientación do Centro**, que nos axudará a propor metodoloxías diversas para estes casos puntuais.

8 METODOLOXÍA

Empregaremos una metodoloxía activa, centrada no alumnado. A finalidade é lograr que o alumnado sexa o centro da súa aprendizaxe, pretendemos estimular á creatividade, a participación, a interacción dos alumnos entre si e no seu contorno, a curiosidade de aprender. O alumnado debe adquirir as competencias necesarias, as habilidades para resolver problemas, comprender contidos, e formarse como persoas e cidadáns.

A metodoloxía didáctica enténdese como o conxunto de estratexias, procedementos e accións organizados e planificados polo profesorado, para que o alumnado poida aprender e acadar os obxectivos fixados.

Levaranse á práctica as seguintes orientacións metodolóxicas:

A.- Relativos ao proceso de ensino-aprendizaxe:

- Aprendizaxe significativa:

- Partir dos coñecementos previos do alumnado e do seu nivel de desenvolvemento.
  - Potenciar a aprendizaxe significativa.
  - Gradación das actividades.
  - Aprendizaxes basados en proxectos, problemas, investigacións...
  - Integrar en todas os proxectos e unidades didácticas as Intelixencias Múltiples de cara a asegurar a formación completa en todos e cada un dos aspectos que afectan ao desenvolvemento integral do alumnado.
  - Integración efectiva das TIC na aula.
  - Uso do erro como mecanismo de mellora.
  - Utilizar unha linguaxe clara, sinxela na presentación de novos contidos.
- Principio de individualización:
    - Faremos posible que cada alumno/a traballe ao seu propio nivel e ritmo.
    - Atención á diversidade do alumnado a través da integración total, efectiva e eficaz do alumnado con neae.
  - Aprendizaxe cooperativo.
    - Utilizar a cooperación e a axuda entre os iguais como medio para acceder ao coñecemento
    - Contribúe a educar a capacidade dos seus membros no diálogo, na coexistencia e na solidaridade.

B.- Relativos ás funcións do profesorado e á súa forma de intervención:

- Crear un clima de seguridade e confianza.
  - O profesorado coñecerá a cada alumno/a e depositará confianza nel ou nela.
  - Fará ver a todo o alumnado todas as posibilidades que teñen e intentará facerlles sentir que son capaces de aprender con éxito.
- Axudar no proceso
  - O profesorado, tendo en conta o que cada alumno/a sabe e ten que aprender, estimularao e axudarao durante todo o proceso.
  - A coordinación entre todos os profesionais que interveñen

- Favorecer a participación e colaboración coas familias
- Impulsar a aprendizaxe autónoma
  - O profesorado por medio da súa intervención axudará ao alumnado a pensar, a facerse preguntas e atopar solucións.
  - Favorecer a aprendizaxe activa integrando o alumnado na dinámica xeral da aula fomentando a participación
  - Favorecer a creatividade, a capacidade de expresión, o interese e a individualización e socialización
  - Potenciar a resolución pacífica de conflitos e a necesidade de acordos e consensos entre o grupo-clase.

9 MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

Os recursos e materiais didácticos son instrumentos imprescindibles para unha axeitada práctica de ensino-aprendizaxe:

- Libro de texto para facilitar a comprensión e a aprendizaxe que sirva como manual de consulta:

Materia	Curso	Idioma	Curso inicio *	Título	Autor(es)/a(s)	ISBN	Editorial	Ano edic.
Xeografía e Historia	1ºESO 2º ESO 3º ESO 4ºESO	GAL	2021	Editoriais dispoñibles dentro do programa E-DIXGAL promovido pola consellería de educación para a introdución das TIC nas aulas.				
Historia do Mundo Contemporáneo, 1º Bacharelato	1ºBAC	GAL	2015-	Historia do Mundo Contemporáneo. Bacharelato 1	Xosé Alfeirán Ana Romero	978-84-99954011	Baía Edicións-Consorcio Editorial Galego	2022
Historia de España, 2º Bacharelato	2ºBAC	GAL	2003/2012	Historia	Xosé Alfeirán Ana Brea Ana Romero	978-84-	Baía Edicións-Consorcio Editorial Galego	2016
Xeografía	2ºBAC	GAL		Xeografía			Anaya	

- Páxina web que nos sirve de soporte dixital para desenvolver os contidos das unidades e para aproximalos ó pasado histórico a través de imaxes.
- Plataforma E-DIXGAL.
- Traballo por proxectos centrado en etapas da historia, empregando metodoloxías activas nas que o alumnado debe cooperar na elaboración de traballos, na exposición e difusión dos mesmos, empregando as TIC e tamén recursos tradicionais (ex: guións de contidos para o resto de compañeiros, manualidades, traballo de campo), de tal forma que eles mesmos constrúan os contidos e aprendan a expoñelos de forma lúdica e atractiva para o resto de compañeiros.
- Emprego de recursos informáticos para a explicación de contidos e a realización de actividades tales como: a aula virtual do centro, ou o uso da plataforma CISCO WEBEX que pon a disposición do profesorado a consellería para realizar videoconferencias que permitan o desenvolvemento do ensino a distancia, e tamén para que poidamos realizar as reunións pertinentes do profesorado, no caso de que se interrompan as clases presenciais por mor da pandemia do COVID 19.
- Utilización de imaxes con Internet ou presentacións de Powerpoints para ler e interpretar as imaxes e os espazos representadas en debuxos, infografías e fotografías, cartografía. Dáselle importancia e contido informativo á linguaxe cartográfica e icónica.
- Emprego de recursos informáticos para comprender os procedementos de orientación e localización en mapas e planos (ex: Google Earth).
- Elaboración de liñas cronolóxicas que nos permitan situar os acontecementos históricos no tempo de forma precisa e ordenada.
- Investigación da contorna, para observala e interpretala ao longo do tempo mediante fichas de investigación e buscar o porqué das cousas.
- Visitas guiadas a centros ou lugares de interese relacionados con contidos da programación.
- Mapas murais xeográficos e históricos.
- Prensa diaria.
- Filmografía axeitada para cada unidade.
- Lecturas complementarias de libros de xeografía, historia ou literarios que fagan referencia ó tema a tratar.
- Biblioteca do centro.
- Consulta de páxinas web específicas de cada tema.

- Unidades didácticas confeccionadas polo profesorado para completar determinados aspectos .
- Elaboración de esquemas conceptuais para favorecer a comprensión das unidades, recollendo as ideas esenciais das mesmas.
- DVD didácticos pertencentes ó fondo da biblioteca do centro así como outros que poida adquirir o propio departamento didáctico.
- Distintos tipos de actividades con diferente grao de dificultade e distinta finalidade:
  - Actividades de asimilación: memorización; completar frases, mapas conceptuais e árbores representativas explicativas; resumo; comprensión; definición.
  - Actividades de razoamento: buscar causas, deducir consecuencias; relación causa-efecto; relación xeral; análise (diferenzas); síntese (semellanzas); de aplicación.
  - Actividades léxicas: vocabulario específico do tema; definición de conceptos, familias léxicas (comparación, derivación e parasíntese); sinónimos; antónimos; etimoloxías; definición de termos.
  - Actividades de comentario: interpretación; opinión; comprensión.
  - Actividades de investigación: investigación xeral; investigación do contorno, fichas.
  - Técnicas de aprendizaxe: esquemas; cadro sinóptico; cadro comparativo; mapa conceptual; árbore representativa explicativa (ARE); remuíño de ideas.
  - Actividades cartográficas.
  - Actividades de bibliografía.
  - Actividades de avaliación.
  - Actividades de equipo.
  - Actividades de ampliación: biografías, consulta en distintas fontes, fichas.

10 TRATAMENTO DAS NOVAS TECNOLOXÍAS.

No mundo actual resulta innegable a importancia que ten a competencia no tratamento da información e a competencia dixital para a comprensión dos fenómenos sociais e históricos. Poder contar con certas habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento resulta imprescindible.

As *tecnoloxías da información* resultan imprescindibles na actual sociedade da información na que vivimos xa que aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios e

mesmo poden formar parte de traballo cooperativo abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que máis interesan á área das ciencias sociais, xeografía e historia.

Por isto, durante o presente curso académico dende este departamento didáctico tratará de desenvolver e fomentar a utilización das novas tecnoloxías da información. O punto principal desta tarefa centrarase na **utilización**:

- **Da aula de informática do centro** para que os/as alumnos/as poidan acceder á información de diversas páxinas web e elaboren sinxelos estudos sobre algún tema de Xeografía ou Historia
- **No emprego da plataforma E-DIXGAL para os alumnos da ESO**
- **O emprego das TIC na aula a través do uso do proxector e tableiros dixitais** que están instaladas nas aulas.
- A utilización da Aula Virtual do centro, sobre todo para os niveis de Bacharelato.

11 ASPECTOS A TER EN CONTA ANTE A SITUACIÓN DE EXCEPCIONALIDADE DEBIDO Ó COVID 19.

A situación excepcional que estamos a vivir desde finais do curso pasado obríganos a adoptar unha serie de medidas en previsión do que poida pasar ante o xurdimento de gromos que poidan levar a un ensino semipresencial ou ó peche dos centros e polo tanto a un ensino a distancia.

a) NO SUPOSTO DUN ENSINO SEMIPRESENCIAL:

No caso de que un ou varios alumnos teñan que estar en corentena por mor da pandemia poremos en marcha as seguintes medidas:

- Empregaremos recursos informáticos como a aula virtual do centro, ou páxinas webs propias para que poidan descargar desde as súas casas os contidos que estamos vendo na aula e realizar as actividades pertinentes que serán enviadas ó profesor responsable da materia polas canles previamente acordadas cos alumnos (enderezo electrónico, aula virtual etc) ou recollidas á volta.
- No caso de alumnos que non dispoñan de recursos informáticos ou de boa conexión, porémonos en contacto cos tutores e co equipo directivo para que poidamos facilitarlle os medios necesarios (ordenadores). Neste caso trataríamos de que as actividades se recollesen ó reincorporarse, para evitar un consumo excesivo de datos nas casas.

- Si a consellería nos facilita os medios, poderíamos dispoñer de cámaras web nas aulas para que aqueles alumnos que estean nas súas casas confinados poidan continuar co desenvolvemento das clases, (si o estado de saúde o permite), dunha forma o máis parecido posible á situación presencial. De tal modo que se conectarían as distintas materias na hora correspondente, e a través de CISCO WEBEX seguirían o normal desenvolvemento das clases, atendendo ás explicacións do profesor e incluso podendo intervir en calquera momento si xurden dúbidas. Deste modo tamén podería facer as mesmas actividades que o resto do alumnado que serán corrixiadas na próxima sesión a través da mesma canle de comunicación. En caso de que o profesor da materia fixese un especial seguimento do alumno illado, podería requirir as actividades que lle serían enviadas por medios informáticos (endereço electrónico etc.)

b) NO SUPOSTO DUN ENSINO A DISTANCIA:

- Poremos en marcha os recursos citados no apartado anterior, máis as actividades sempre serán enviadas por medios informáticos.
- As videoconferencias a través de CISCO WEBEX realizaranse desde casa, sempre que a conectividade do profesorado sea boa e de que as condicións de confinamento o permitan (sexa por motivos de saúde ou por conciliación coa vida familiar).
- Centrarémonos nos contidos básicos das distintas materias.
- As actividades serán o centro da avaliación debido á imposibilidade da realización de probas escritas.
- Reforzarase o ensino práctico e a competencia de “aprender a aprender” a través de actividades dinámicas e motivadoras: visualización de vídeos, lectura, investigación por parte do alumnado empregando as TIC.
- As explicacións do profesorado centraránse nas cuestións básicas e na resolución de dúbidas formuladas por parte do alumnado. O profesor actuará como “guía” para que o alumnado poida adquirir os contidos e as competencias clave, e en lugar de impartir teoría facilitará que se poña en práctica os contidos que deben adquirir.

- No será tarefa principal do profesorado rematar o temario, se non tratar de motivar ó alumnado, atender a situación emocional do mesmo, e centrarse en acadar as competencias clave.
- Facilitarase a comprensión da materia con esquemas básicos dos temas, ou mediante o emprego de mapas conceptuais.
- Realizaranse tarefas encamiñadas á recuperar as avaliacións suspensas.
- Os criterios de avaliación modificaranse seguindo as pautas emitidas pola consellería de educación.

En calquera dos dous supostos, no caso de alumnado que permaneza illado e non poida, por motivos de saúde, seguir un ensino a distancia, o departamento porá a súa disposición unha serie de actividades centradas nos contidos básicos e competencias clave, para que poida superar a materia, cando poida reincorporarse ó curso.

No caso de aqueles alumnos con **necesidades específicas**, faremos como o curso pasado, coordinaremos as nosas actuacións co departamento de orientación para facerlles chegar o material necesario para superar a materia, tendo en conta que pode haber alumnos cun grao de autonomía moi baixo ou con carencias importantes a nivel informático.

12 PLAN DE FOMENTO DA LECTURA.

Na medida en que a linguaxe é un vehículo imprescindible de comunicación no proceso de ensinanza-aprendizaxe e que a maior parte da información que os alumnos/as reciben é por medio de textos escritos, resulta imprescindible fomentar o hábito lector dentro da nosa actividade.

En cada un dos cursos da Educación Secundaria Obrigatoria tentarase de fomentar este interese pola lectura, do xeito que mellor se adapte ó nivel e o grupo concreto.

É un obxectivo prioritario o de dar a coñecer a tódolos alumnos e alumnas, especialmente ós de novo ingreso no centro, a existencia dunha sección da biblioteca con libros específicos de temas de Xeografía e Historia.

Na Historia e na Xeografía necesítase traballar a competencia lingüística dada a importancia dos textos como documentos que son primordiais para proporcionar a información. Así, con carácter xeral en todos os cursos, promoveremos a lectura comprensiva empregando os medios dispoñibles no centro:

A **biblioteca** será un espazo a ter en conta para o desenvolvemento das actividades que se propoñen para o Plan Lector, no que ademais dos libros de lectura se usarán os ordenadores para a obtención de información, e polo tanto se contribuirá ao emprego das TIC.

Neste mesmo sentido desenvólvese a **consulta en xornais** de novas que coincidan cos contidos traballados na clase (catástrofes naturais, restos arqueolóxicos/paleontolóxicos, etc.) e promoveremos as **consultas nos dicionarios de aula** e comparativa coas linguas peninsulares próximas (portugués/castelán/catalán).

Contribuiremos tamén desde o traballo diario na aula mediante a **lectura, en voz alta, de textos relacionados coa materia** por parte do alumnado. Facendo fincapé na correcta entoación, nas pausas, e tratando de que comprendan o que len ó mesmo tempo. Con atención especial á **comprensión** como hábito para situar os **conceptos** da materia e poder afrontar as actividades propostas. Isto implica traballar o **vocabulario** destacado en negriña nas marxes do texto e máis aló disto aclarar dúbidas sobre outras expresións, xiros, étimos, etc.

Actividades relacionadas co fomento da lectura e co Plan Lector:	
1º DE ESO CC.SS.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura recomendadas: <ul style="list-style-type: none"> ○ O achado do castro, Manuel Núñez Singala ○ “Tuthankamon, el faraón niño”, Ana I. Bernal ○ Asterix, cómics.
2º DE ESO CC.SS.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura recomendadas: <ul style="list-style-type: none"> ○ “ El Señor del 0”, Mª Isabel Molina ○ “Cuentos de la Alhambra”, Washington Irving ○ “Al otro lado de la esfera”, Consuelo Jiménez de Cisneros.
3º DE ESO CC.SS.	<ul style="list-style-type: none"> • Lecturas recomendadas: <ul style="list-style-type: none"> ○ “La vuelta al mundo en 80 días”, Julio Verne ○ “El príncipe de Tarsis”, Antonio Sánchez Escalonilla ○ “Las aventuras del capitán Alatriste”, Arturo Pérez Reverte.

- Lecturas recomendadas:
  - “O Diario de Ana Frank”
  - “Trafalgar”, Benito Pérez Galdós.
  - Novelas gráficas: “Maus” e “Pyongyang”

13 COORDINACIÓN CON OUTROS DEPARTAMENTOS.

En relación á coordinación con outros departamentos, ademais das que a continuación nomeamos, poderanse ampliar ó longo do curso. Esta coordinación farase en relación cos contidos, temporalización, secuenciación, actividades, visitas, etc.

- **Ciencias Naturais**, en todo o referido á Xeografía Física (nomenclatura, solos, vexetación, planeta Terra...). Xeralmente decidimos coordinarnos no reparto dalgúns temas que soen repetirse en ambas materias no mesmo curso. Por exemplo, en 1º da ESO, o apartado referido o sistema solar, os movementos da Terra e as estacións, impárteno con maior profundidade en Ciencias Naturais e o de meteoroloxía e o estudo das augas do planeta vémosto en profundidade en Ciencias Sociais. Evitamos deste xeito duplicidade de contidos e sobre todo facémolo para poder abarcar a totalidade dos temarios que soe ser moi ampla.
- **Relixión**, farase fincapé nas diferentes filosofías e relixións ó longo da historia. Tentaremos realizar un estudio conxunto da iconografía do Pórtico da Gloria e do Camiño de Santiago.
- **Lingua Galega e Castelá**, a coordinación irá dirixida a facilitar un contexto histórico para as literaturas e relacionar as distintas correntes artísticas tanto na literatura coma nas distintas manifestacións artísticas. Tamén é importante coordinarse para fomentar actividades de lectura e análise de textos, e actividades de comprensión.
- Coordinación na elaboración de materiais didácticos para o grupo de **Diversificación Curricular** do ámbito sociolingüístico.
- **Plástica**, manifestacións artísticas nos distintos momentos históricos, fundamentalmente nas técnicas artísticas.
- **Matemáticas**, métodos estatísticos aplicados ás Ciencias Sociais.
- **Música**, farase un estudio sobre os instrumentos musicais do Pórtico da Gloria dentro do contexto da Idade Media e da arte Románica.

14 ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES E COMPLEMENTARIAS.

As actividades de aula deben ser complementadas con saídas e actividades extraescolares que sexan de interese para os alumnos/as ou relacionados con contidos da programación. Ás actividades xa programadas, o departamento pode ofertar outras que xurdan ó longo do curso, que polo seu valor e obxectivos sexa interesante realizar.

Un criterio a ter en conta por parte deste departamento e a continuación de actividades ou saídas que no curso anterior cumpriron con éxito os obxectivos propostos. Por outra banda, e atendendo aos obxectivos da interdisciplinabilidade, este departamento sempre terá aberta a posibilidade de coordinar as visitas conxuntas con outros departamentos a lugares que poidan ser de interese común coa fin de servir como complemento das actividades de aula.

As actividades propostas son as seguintes:

- **1º da ESO.**
  - Visita a Torre de Hércules e ó Castro de Elviña en A Coruña.
  - Coa finalidade de aproximarnos ao patrimonio da contorna propoñemos a visita ó Dolmen de Dombate con obradoiro no centro arqueolóxico para coñecer como vivían na prehistoria, xunto ó Castro de Borneiro o Castelo de Vimianzo e o Castro das Barreiras.
  - Roteiro do Megalitismo pola contorna (Dumbría, visitando Dolmen Pedra da Arca e o petróglifo de Pedra Ancha, Zas, Baio etc).
  - Subida á Moa cos alumnos de 1º da ESO para dar a coñecer a paisaxe galega e comprender a súa importancia.
- **2º da ESO.**
  - Saída didáctica á Catedral de Santiago de Compostela, para o estudo do románico.
  - Saída didáctica a Malpica onde poderán observar e participar no traballo artesanal dos alfareiros de buño no Eco museo de Forno do Forte, e visita do pazo das Torres do Allo en Zas.
  - Subida á Moa cos alumnos de 2º da ESO para dar a coñecer a paisaxe galega e comprender a súa importancia.

- **Saída didáctica conxunta de 2º e 1º da ESO e 2º de Bacharelato (Hª Arte e Patrimonio Artístico e Cultural).**
  - Visita comarcal que nos permita achegarnos ao Románico da contorna.
  - Visita ó mosteiro de Moraime para coñecer o patrimonio histórico-artístico da contorna. Acompañada dun roteiro polos muíños do Río Negro e/ou o camiño dos faros (tramo Moraime-Muxía), e da observación do funcionamento dos secadoiros de congro.
  - Excursión á Coruña para visitar o Castro de Elviña cos alumnos de Patrimonio Cultural e Hª da Arte.
- **3º da ESO.**
  - Excursión a Santiago de Compostela para coñecer ó Parlamento do Goberno Autonómico e analizar o Barroco galego a través da Catedral e os edificios circundantes. Visita pola cidade coa fin de estudar a morfoloxía urbana.
  - Saída á Coruña para visitar o Castelo de San Antón, os xardíns de San Carlos (tumba de John Moore), museo militar (batalla de Elviña) o Palacio da Capitanía Xeneral, e facer un roteiro pola cidade..
- **4º da ESO.**
  - Visita - obradoiro ao Museo de Belas Artes de A Coruña, e percorrido pola cidade.
- Durante o curso tamén existe a posibilidade de que xurdan outro tipo de actividades non programadas como exposicións, conferencias, proxección de películas, que poderán ser obxecto de realización, aínda que non estean previamente programadas (por exemplo, proxeccións de películas, algunhas tardes ó longo do curso, como actividade complementaria do currículo na materia de Ciencias Sociais de 4º de ESO) por parte do Departamento de Ciencias Sociais de forma exclusiva ou ben colaborando con outros departamentos didácticos.

15 CONSTANCIA DE INFORMACIÓN Ó ALUMNADO.

Nos primeiros días os profesores do departamento informan aos seus alumnos do desenvolvemento do curso: material necesario para a clase, sesións semanais por curso, obxectivos, contidos, tanto os xerais como os mínimos, a temporalización e a secuenciación dos mesmos, os criterios de avaliación e de cualificación, así como os procedementos e instrumentos de avaliación.

Cando os profesores reparten os libros, fan especial fincapé no coidado do material que se lles entrega a cada rapaz (que forren os libros, non escriban neles....) . Tamén cada profesor lles di como teñen que organizar o caderno de actividades.

No referente ao uso das Tics, hai aulas con equipos informáticos en funcionamento. Os alumnos poderán tocar todo o material sempre baixo a supervisión dos profesores.

Os profesores encargados póñense en contacto cos alumnos coa materia de ciencias sociais pendente para darlles toda a información e material para as diferentes avaliacións, as datas, e ofrecerlles axuda ante posibles dúbidas.

16 AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN

Ao final de cada avaliación, nas reunións de Departamento realizarase unha análise por niveis para coordinar tanto os contidos como os obxectivos e actividades. No caso de atopar discrepancias entre grupos ou dificultades para seguir a programación exposta, tomaranse as medidas oportunas, desde a revisión dos propios obxectivos ata medidas máis concretas se se dan dificultades particulares de grupo de alumnos.

Imos a avaliar non só a aprendizaxe dos alumnos, senón tamén a propia práctica docente, isto lévanos a traballar cunha avaliación formativa, é dicir, que avaliaremos tanto a capacidade do alumno para aprender como a nosa capacidade para transmitir os coñecementos, analizando se empregamos os recursos adecuados e se explicamos coa claridade suficiente para que os nosos alumnos poidan alcanzar os obxectivos estipulados. E para iso podemos realizar:

Questionarios a alumnos: os alumnos cubrirán un cuestionario sobre o proceso de ensinanza. Este incluírá cuestións claras e precisas sobre aspectos relevantes da ensinanza (claridade das exposicións, valor motivacional das actividades, suficiencia ou insuficiencia do tempo dedicado, variedade e adecuación dos materiais empregados, percepción da nosa actitude, propostas de mellora, ...). Como exemplo inclúese o seguinte cuestionario valorado mediante indicadores de logro:

INDICADORES	1	2	3	4	5
-------------	---	---	---	---	---

• Existe una correcta estruturación da clase: inicio, desenvolvemento, peche					
• Manifesta dominio do contido e rigorosidade conceptual da disciplina que ensina					
• Comunica aos alumnos o aprendizaxe esperado da clase					
• As actividades de ensino- aprendizaxe son coherentes coa aprendizaxe da clase.					
• Organiza axeitadamente o traballo dos alumnos na aula					
• A metodoloxía e os recursos didácticos que utiliza son motivadores e axudan ao logro da aprendizaxe					
• Organiza ben o tempo na clase e dáse a coñecer polos alumnos					
• Reacciona positivamente fronte as accións dos estudantes					
• Promove un bo clima de relacións interpersoais na aula					
• Utiliza as consultas dos alumnos para retroalimentar a todo o grupo					
• Utiliza estratexias para crear e manter un ambiente organizado dentro da aula					
• Atende á diversidade dentro da aula					
• Revisa as actividades feitas polos alumnos					
• Rexistra as actividades diarias no libro do profesor					
• Deixa claros os criterios de cualificación e de recuperación da materia					

De tal forma que os indicadores corresponderíanse coa seguinte ponderación:

1	Necesita mellorar
2	Insuficiente
3	Satisfactorio
4	Notable
5	Excelente

Prequntas na aula: se o “clima” do grupo o permite, este tipo de procedementos resultan insubstituíbles para un coñecemento directo dos problemas. As opinións do alumnado sobre como se imparte a materia, sobre as dificultades atopadas e as propostas de mellora, serán anotadas polo profesor para a súa valoración posterior.

Contraste de experiencias e puntos de vista: pódense intercambiar experiencias entre docentes a través das reunións de Departamento.

Análise dos resultados das aprendizaxes: O análise da aprendizaxe debe estar dirixido a buscar as causas que a dificultan, para en caso adecuado tomar medidas de corrección, e a buscar propostas alternativas que melloren o proceso de ensino-aprendizaxe. Cabe mencionar que a obtención de datos negativos por un grupo de alumnos non indica unha avaliación negativa da ensinanza.

En definitiva, o plan de avaliación non se limita a analizar os resultados obtidos en relación cos obxectivos propostos, senón que é un elemento regulador do proceso educativo completo.

HISTORIA DE ESPAÑA 2º DE BACHARELATO

Na distribución cronolóxica dos contidos outórgaselle unha maior importancia ao coñecemento da **historia contemporánea**, sen renunciar por iso aos referidos ás etapas anteriores, pois en grande medida a pluralidade da España actual só é comprensible se nos remontamos a procesos e feitos que teñen a súa orixe nun pasado remoto. Deste xeito, dedícase un primeiro bloque aos comezos da nosa historia, desde os primeiros humanos á monarquía visigoda; o segundo refírese á Idade Media, desde a conquista musulmá da Península; os dous seguintes estudan a Idade Moderna, ata as vésperas da Revolución Francesa; e os oito restantes, a Idade Contemporánea.

Os bloques de contido que articulan a área son os seguintes:

- **Bloque 0.** Como se escribe a Historia. Criterios comúns.
- **Bloque 1.** A península ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía visigoda (711).
- **Bloque 2.** A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474).
- **Bloque 3.** A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700).
- **Bloque 4.** España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788).
- **Bloque 5.** A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo.
- **Bloque 6.** A conflictiva construción do Estado liberal (1833-1874).
- **Bloque 7.** A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902).
- **Bloque 8.** Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente.
- **Bloque 9.** A crise do sistema da Restauración e a caída da Monarquía (1902-1931).
- **Bloque 10.** A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939).
- **Bloque 11.** A ditadura franquista (1939-1975).
- **Bloque 12.** Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975).

En base o decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na CC.AA de Galicia, procedemos a continuación a distribuír o currículo en Unidades Didácticas.

17.1.14 Concreción de obxectivos por curso.

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de

Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

- b) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

**17.1.15 Relación de criterios/estándares de aprendizaxe
avaliáveis da materia que forman parte dos perfís
competenciais.**

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 1. A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Explicar as características dos principais feitos e procesos históricos da Península Ibérica desde a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda, e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do cambio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCS
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.2. Identifica as diferenzas entre unha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
identificar as súas causas e consecuencias.	imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.3. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.5. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.6. Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.9. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.10. Procura información de interese 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	(en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.11. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB1.1.12. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
monarquía.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), e sinalar os seus factores e as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns e describir o réxime señorial e as características da sociedade estamental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Describir as relacións culturais de cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as súas colaboracións e as influencias mutuas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial 		

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
(1474-1700)		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e os feitos salientables que abren o camiño á modernidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.1.1. Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	monarquía hispánica e para Europa.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.4. Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, e explicar as súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Explicar a engalaxe económica de Cataluña, en comparación coa evolución económica do resto de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC

Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións económicas para España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 6. A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.2.2. Resume as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
movemento obreiro internacional.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas causas e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	acontecementos históricos.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
situación herdada do século XIX.	▪ HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.	▪ CCL ▪ CSC
	▪ HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 10. A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939) 		
▪ B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflitividade social.	▪ HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	▪ HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
▪ B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha.	▪ HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.	▪ CCL ▪ CSC
	▪ HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	▪ CCL ▪ CSC
	▪ HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.	▪ CCL ▪ CSC
	▪ HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	▪ HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as	▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975) 		

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	as súas causas.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975) 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.	aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.5. Representa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns		
	unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

17.1.16 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

Imos a avaliar non só a aprendizaxe dos alumnos, senón tamén a propia práctica docente, isto lévanos a traballar cunha avaliación formativa, é dicir, que

avaliaremos tanto a capacidade do alumno para aprender como a nosa capacidade para transmitir os coñecementos, analizando se empregamos os recursos adecuados e se explicamos coa claridade suficiente para que os nosos alumnos poidan alcanzar os obxectivos estipulados. E para iso podemos realizar:

Questionarios a alumnos: os alumnos cubrirán un cuestionario sobre o proceso de ensinanza. Este incluírá cuestións claras e precisas sobre aspectos relevantes da ensinanza (claridade das exposicións, valor motivacional das actividades, suficiencia ou insuficiencia do tempo dedicado, variedade e adecuación dos materiais empregados, percepción da nosa actitude, propostas de mellora, ...). Como exemplo inclúese o seguinte cuestionario valorado mediante indicadores de logro:

INDICADORES	1	2	3	4	5
• Existe una correcta estruturación da clase: inicio, desenvolvemento, peche					
• Manifesta dominio do contido e rigorosidade conceptual da disciplina que ensina					
• Comunica aos alumnos o aprendizaxe esperado da clase					
• As actividades de ensino- aprendizaxe son coherentes coa aprendizaxe da clase.					
• Organiza axeitadamente o traballo dos alumnos na aula					
• A metodoloxía e os recursos didácticos que utiliza son motivadores e axudan ao logro da aprendizaxe					
• Organiza ben o tempo na clase e dáse a coñecer polos alumnos					
• Reacciona positivamente fronte as accións dos estudantes					
• Promove un bo clima de relacións interpersonais na aula					
• Utiliza as consultas dos alumnos para retroalimentar a todo o grupo					
• Utiliza estratexias para crear e manter un ambiente organizado dentro da aula					
• Atende á diversidade dentro da aula					
• Revisa as actividades feitas polos alumnos					
• Rexistra as actividades diarias no libro do profesor					
• Deixa claros os criterios de cualificación e de recuperación da materia					

De tal forma que os indicadores corresponderíanse coa seguinte ponderación:

1	Necesita mellorar
2	Insuficiente
3	Satisfactorio
4	Notable
5	Excelente

Preguntas na aula: se o “clima” do grupo o permite, este tipo de procedementos resultan insubstituíbles para un coñecemento directo dos problemas. As opinións do alumnado sobre como se imparte a materia, sobre as dificultades atopadas e as propostas de mellora, serán anotadas polo profesor para a súa valoración posterior.

Contraste de experiencias e puntos de vista: pódense intercambiar experiencias entre docentes a través das reunións de Departamento.

Análise dos resultados das aprendizaxes: O análise da aprendizaxe debe estar dirixido a buscar as causas que a dificultan, para en caso adecuado tomar medidas de corrección, e a buscar propostas alternativas que melloren o proceso de ensino-aprendizaxe. Cabe mencionar que a obtención de datos negativos por un grupo de alumnos non indica unha avaliación negativa da ensinanza.

En definitiva, o plan de avaliación non se limita a analizar os resultados obtidos en relación cos obxectivos propostos, senón que é un elemento regulador do proceso educativo completo.

17.1.17 Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de Hª de España en 2º de Bacharelato.

Cada un destes bloques desglósase en Unidades didácticas que integran os contidos mínimos fixados pola CIUG para a realización das probas da ABAU (proba de avaliación de bacharelato para o acceso á universidade).

A Unidade 0 irase desenvolvendo a través dos contidos do resto das Unidades Didácticas e estará presente en cada unha delas.

U.D.	Estándar	Grao mínimo de consecución				
		0	1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 0. Como se escribe a Historia, criterios comúns. 	<ul style="list-style-type: none"> Recompila, organiza e analiza información relevante de diversas fontes sobre o tema para completar os seus traballos, responder cuestións e expor dita información oralmente e/ou por escrito. Utiliza e interpreta liñas do tempo para localizar e ordenar feitos históricos relevantes. Sitúa acontecementos históricos no tempo e no espazo (contextualización), identificando os compoñentes económicos, sociais, políticos e culturais. Busca e emprega información procedente de diferentes fontes históricas e historiográficas (textos, mapas, prensa, gráficas e estatísticas, medios audiovisuais, internet e a información proporcionada), para responder as diversas cuestións que se expoñen na clase. Valora a importancia das fontes de información como elemento de proba das teorías que expoñen os historiadores, contrastando os distintos puntos de vista. 			X		
				X		
				X		
				X		
				X		

	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica e comprende os elementos da causalidade que se dan nos procesos de evolución e cambios relevantes para a Historia de España e para a configuración da realidade actual do noso país. • Presenta e elabora proxectos de investigación e traballos. • Realiza comentarios de fontes históricas, incidindo nos elementos causais, nas consecuencias dos feitos históricos, e desenvolve os temas empregando o vocabulario adecuado. • Utiliza o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 			X		
	<ul style="list-style-type: none"> • Explica os trazos do Neolítico e indica as diferenzas co Paleolítico. • Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina. • Identifica as principais culturas da etapa dos metais na Península • Compara as características sociais e económicas e bélicas dos pobos que habitaban a Península antes da conquista romana. • Analiza os asentamentos dos distintos pobos que habitaron a península ibérica desde a prehistoria ata o final do reino visigodo a través de mapas esquemáticos. • Recoñece a influencia da cultura romana nos pobos que habitaban a península ibérica e explica o éxito da romanización. • Analiza o grao de romanización dos diferentes territorios peninsulares. • Identifica as características do reino visigodo, analiza o proceso de unificación territorial e explica a súa evolución. • Elabora e analiza liñas do tempo e eixes cronolóxicos para situar feitos desde 250 a.C. ata 711 d.C. • Utiliza fontes historiográficas para explicar os principais feitos e procesos históricos da península ibérica desde a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 1. Hispania e Gallaecia na Antigüidade. 				X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 2. A España medieval. AI – 	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as causas da invasión musulmá e recoñece diversos factores que influíron na súa rápida expansión. 			X		

<p>Ándalus e os reinos cristiáns medievais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza unha liña do tempo e localiza as etapas de al-Ándalus. • Explica a evolución política de al-Ándalus. • Sintetiza os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en al-Ándalus. • Explica as principais causas e fases do mapa político da península ibérica ao final da Idade Media. • Explica a orixe das Cortes, o seu funcionamento e a súa composición. • Compara a organización política da Coroa de Castela, a Coroa de Aragón e o Reino de Navarra ao final da Idade Media. • Define e compara os distintos modelos de repoboación • Explica as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media • Analiza as causas da feudalización e explica a sociedade estamental dos reinos cristiáns. • Explica en que consistían os centros de tradución como transmisores de grande parte do saber clásico e oriental a Europa. • Recompila, organiza e analiza información relevante sobre o Camiño de Santiago a través de diversas fontes. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 3. A España na Idade Moderna. A Monarquía Hispánica: a época dos Reis Católicos e os Austrias 	<ul style="list-style-type: none"> • Explica que supuxo a «unión dinástica» en Castela e Aragón na época dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado. • Analiza as causas e as consecuencias dos feitos máis importantes de 1492. • Explica en que consistiron e as consecuencias que produciron as relacións dos Reis Católicos con Portugal. • Realiza unha comparativa entre os imperios territoriais de Carlos I e Filipe II e os problemas que provocaron. • Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI. • Analiza as consecuencias para España, Europa e a poboación americana da política realizada en América no século XVI. 			X	X	X

	<ul style="list-style-type: none"> • Explica en que consistiu a práctica do valemto, o seu máximo representante e os efectos que produciu na monarquía española. • Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares. • Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos, e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa. • Explica e realiza unha comparación entre as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. • Explica en que consistiron a crise demográfica e económica do século XVII e as súas consecuencias. • Analiza unha liña do tempo das monarquías dos Reis Católicos e dos Austrias. • Analiza a obra de Diego de Velázquez e a súa validez como fonte histórica. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 4. O século XVIII: reformismo borbónico e Ilustración 	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as causas da Guerra de Sucesión española e a composición dos bandos en conflito. • Representa unha liña do tempo onde sitúa acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos ocorridos entre 1700 e 1788. • Explica en profundidade as características principais da nova orde que xurdiu en Europa despois da Paz de Utrecht e o papel que desempeñou España nela. • Explica en que consistiron os decretos de nova planta e a importancia que tiveron na configuración do novo Estado borbónico. • Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns. • Describe as medidas iniciais adoptadas polos Borbóns para sanear a Facenda Real. • Explica as relacións Igrexa-Estado e as causas que propiciaron a expulsión das xesuítas. • Realiza unha comparativa entre a evolución demográfica do século XVIII e a evolución demográfica anterior. 			X	X	X

	<ul style="list-style-type: none"> • Explica os problemas e as medidas adoptadas por Carlos III para impulsar o sector agrícola. • Expón a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América. • Explica con detalle as causas do despegamento económico de Cataluña no século XVIII. • Desenvolve as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado. • Valora a importancia que tiveron as Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 5. A crise do Antigo Réxime e a consolidación do réxime liberal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sintetiza os cambios que experimentaron as relacións entre España e Francia nunha liña do tempo entre a Revolución Francesa e o comezo da guerra da Independencia. • Detalla as causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos da guerra da Independencia. • Realiza unha comparativa entre as Cortes de Cádiz e as Cortes estamentais do Antigo Réxime. • Desenvolve as características esenciais da Constitución de 1812. • Desenvolve de maneira detallada as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. E diferencia as bases ideolóxicas de ambas tendencias. • Explica o carlismo, o seu ideario, a súa orixe e os apoios sociais que recibiu, e recoñece o ámbito xeográfico onde se desenvolveu e foi máis favorable o carlismo. • Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. • Esquematiza as diferenzas políticas e de estrutura social entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. • Expón as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas e describe o impacto económico que supuxo para España. 			X	X	X

	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as causas da caída da monarquía. • Describe que consecuencias económicas tivo para España a Primeira Guerra Mundial. • Explica en que consistiu a política económica da ditadura de Primo de Rivera. • Busca información acerca dalgúns dos máximos expoñentes da Idade de Prata da cultura española. • Describe e explica como evolucionou a demografía en España durante o primeiro terzo do século XX e que factores influíron. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 8. A Segunda República e a Guerra Civil 	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica as circunstancias que favoreceron a proclamación da Segunda República. • Contrasta as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións. • Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. • Enumera as características esenciais da Constitución de 1931. • Explica as orixes da reforma agraria da Segunda República, o seu desenvolvemento e as súas consecuencias. • Explica en que consistiu a política do bienio dereitista e compáraa coa levada a cabo polo bienio reformista. • Investiga e explica as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. • Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral ata o comezo da guerra. • Explica os antecedentes da Guerra Civil. • Representa unha liña do tempo onde sitúa acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos desde 1931 ata 1936. • Detalla os antecedentes da Guerra Civil. • Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 			X		

	<ul style="list-style-type: none"> • Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. • Explica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. • Esquematiza as grandes fases militares da guerra. • Representa unha liña do tempo onde sitúa acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos desde 1936 ata 1939. 			X	
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 9. España no franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esquematiza os grupos ideolóxicos e os apoios sociais no inicio do franquismo. • Distingue as distintas etapas na evolución de España durante o franquismo e as súas características principais • Describe e esquematiza a organización política do Estado franquista. • Describe as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. • Relaciona a evolución política do réxime coa evolución da política exterior. • Describe as etapas da política económica de Franco e a evolución económica do país. • Explica as transformacións que sufriu a sociedade española durante os anos do franquismo e as súas causas. • Explica cales foron os grupos de oposición ao réxime e cal foi a súa evolución no tempo. • Representa unha liña do tempo onde sitúa acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos desde 1939 ata 1959. • Distingue as distintas etapas na evolución de España durante o franquismo e as súas características principais. • Analiza o papel da Igrexa durante o franquismo na sociedade e política españolas. • Describe a organización política do Estado franquista. 			X	

	<ul style="list-style-type: none"> • Relaciona a evolución política do réxime coa evolución da política exterior • Explica cales foron as causas que provocaron o final do franquismo. • Asocia a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. • Describe as etapas da política económica de Franco e a evolución económica do país. • Explica as transformacións que sufriu a sociedade española durante os anos do franquismo e as súas causas. • Explica cales foron os grupos de oposición ao réxime franquista e cal foi a súa evolución no tempo. • Representa unha liña do tempo onde sitúa acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos desde 1959 ata 1975. • Analiza e interpreta a cultura española durante o franquismo: a cultura oficial, a cultura do exilio e a cultura interior á marxe do sistema. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 10. España en democracia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as opcións políticas existentes despois da morte de Franco e o seu ideario político. • Explica o papel que representou o Rei durante a transición. • Explica as actuacións realizadas polo presidente de Goberno, Adolfo Suárez, para a reforma política do réxime franquista. • Describe as causas e os obxectivos dos pactos da Moncloa. • Describe o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978, e as súas características fundamentais. • Explica como se produciu o proceso preautonómico catalán e vasco. • Resume o proceso de concesión de autonomía de Galicia. • Analiza a evolución política e económica española desde 1982 nos distintos gobernos democráticos. 			X	X	X

	<ul style="list-style-type: none"> • Razona e investiga o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España. Analiza a orixe e evolución das diferentes organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata a actualidade					
--	---	--	--	--	--	--

17.1.18 Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Hª de España en 2º de Bacharelato.

A continuación imos detallar os estándares de aprendizaxe por unidade didáctica en relación ás competencias clave e ós criterios de avaliación. Estes estándares poderemos avalialos seguindo unha escala numérica de 0 a 4, de tal modo que estes valores representan:

Escala	Significado de cada valoración numérica aplicable ó grao de consecución do estándar de aprendizaxe
0 (Necesita mellorar)	<ul style="list-style-type: none"> - Non responde. Non intentou facer a tarefa. Non amosa interese pola materia. - Exercicio ilexible. - Numerosas erros ortográficos e/ou gramaticais graves. - Presentación dos contidos descoidada.
1 (Insuficiente)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra escasa comprensión do problema. Faltan moitos dos requirimentos da tarefa na resposta. - Resposta vaga, imprecisa, inverosímil ou irrelevante. - Erros ou omisións graves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Redacción caótica ou inconexa. - Non emprega vocabulario específico ou faino de xeito incorrecto. - Presentación dos contidos descoidada.
2 (Satisfactorio)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra comprensión parcial do problema. A maior parte dos requirimentos da tarefa están comprendidos na resposta. - Erros ou omisións leves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Emprega algún vocabulario específico correctamente. - Comete varios erros ortográficos e/ou gramaticais leves. - Redacción fluída. Expresión escrita aceptable. - Presentación e deseño dos contidos elaborada.
3 (Notable)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra considerable comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Resposta coherente ca lóxica interna da materia e o tema. - Erros ou omisións leves na contextualización do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Uso correcto das ideas argumentais. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves.
4	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra total comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta.

(Excelente)	<ul style="list-style-type: none"> - Uso correcto das ideas argumentais. - Contextualización correcta e precisa do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Introduce correctamente ideas secundarias relacionadas co tema principal. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves. - Presentación e deseño dos contidos elaborada e creativa.
--------------------	---

En base a esta escala, consideraremos que a partir do **grao 2** o estándar básico considérase adquirido polo alumnado.

• **BLOQUE 0. COMO SE ESCRIBE A HISTORIA. CRITERIOS COMÚNS.**

A seguinte unidade desenvolverase a través das actividades e contidos do resto das unidades que se imparten nesta programación.

UNIDADE 0. Como se escribe a historia, criterios comúns.						TEMPORALIZACIÓN: segunda quincena de setembro				
Obxectivos: b,d,e,g,h,m,n,p.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
<ul style="list-style-type: none"> Aprendemos a utilizar as distintas fontes para o estudo da Historia. 	B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.	B0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CCL CD CAA CSC CCEC
	B0.2. Elaborar mapas e liñas do tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos.	B0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.						<ul style="list-style-type: none"> Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. 	CCL CAA CSC
	B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	B0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.							<ul style="list-style-type: none"> Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CMCCT CAA CSC

Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	Competencias clave
			0	1	2	3	4			
<ul style="list-style-type: none"> O esplendor de al-Andalus e a formación dos reinos cristiáns 	B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron.	B2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da península.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CCL CSC
		B2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.					CMCCT CAA CSC			
		B2.1.3. Describe a evolución política de Al-Ándalus.					CCL CSC			
		B2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Ándalus.					CCL CSC CCEC			
<ul style="list-style-type: none"> A expansión cristiá e a fin de al-Ándalus. 	B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da monarquía.	B2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media.					<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CCL CSC	
		B2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.							CCL CSC	
		B2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.							CCL CAA CSC	
		B2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así							CCL CAA	

UNIDADE 3. A España na Idade Moderna. A Monarquía Hispánica: a época dos Reis Católicos e os Austrias						TEMPORALIZACIÓN: segunda quincena de setembro				
Obxectivos: a,b,c,d,e,g,h,n,p.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
• Os Reis Católicos	B3.1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e os feitos salientables que abren o camiño á modernidade.	B3.1.1. Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	CCL CSC
		B3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.								CCL CSC
		B3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.								
• A Monarquía dos Austrias	B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II.	B3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.					<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. 	CCL CAA CSC	
	B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	B3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.								

	B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	B3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares.											
		B3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.											
		B3.3.4. Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640.											
		B3.3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias.											
		B3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.											
• Conquista e explotación da América española	B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II. •	B3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.											CCL CSC
		B3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.											CCL CAA CSC
• Humanismo e Contrarreforma	B3.4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e	B3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El											CCL CD CAA CSC

<ul style="list-style-type: none"> Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII. De Felipe V a Carlos IV. 	<p>B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica.</p>	<p>B4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.</p>					<ul style="list-style-type: none"> exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CCL		
		<p>B4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns.</p>						CSC		
		<p>B4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.</p>						CAA		
		<p>B4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.</p>						CCL		
<ul style="list-style-type: none"> Carlos III e o reformismo Ilustrado. 	<p>B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica.</p>	<p>B4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.</p>							CCL	
		<p>B4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.</p>							CSC	
		<p>B4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.</p>							CAA	
	<p>B4.5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión.</p>	<p>B4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.</p>								CCL
		<p>B4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa</p>								CAA
										CSC
									CCL	
									CSC	
								CCEC		

		periódica na difusión dos valores da Ilustración.							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

- **BLOQUE 5. A CRISE DO ANTIGO RÉXIME (1788-1833): LIBERALISMO FRONTE A ABSOLUTISMO e BLOQUE 6. A CONFLITIVA CONSTRUCCIÓN DO ESTADO LIBERAL (1833-1874).**

UNIDADE 5. A crise do Antigo Réxime e a consolidación do réxime liberal.						TEMPORALIZACIÓN: 6 semanas				
Obxectivos: a,b,c,d,e,f,g,h,m,n,p.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
<ul style="list-style-type: none"> • Crise do Antigo Réxime e revolución liberal. A guerra de Independencia e o reinado de Fernando VII. 	B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	B5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CCL CSC
		<ul style="list-style-type: none"> • B5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 								
	B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo.	B5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime.						<ul style="list-style-type: none"> • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa 	CCL CSC CAA
		B5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.								CCL CSC CAA

		<p>B5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.</p> <p>B5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.</p> <p>B5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p> <p>B5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.</p>								<ul style="list-style-type: none"> • exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	<p>CCL</p> <p>CSC</p> <p>CCL</p> <p>CSC</p> <p>CMCCT</p> <p>CAA</p> <p>CSC</p> <p>CCL</p> <p>CAA</p> <p>CSC</p>
<ul style="list-style-type: none"> • A construción do Estado liberal: moderados e progresistas baixo o reinado de Isabel II. 	<p>B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.</p>	<p>B6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.</p> <p>B6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.</p>									<p>CCL</p> <p>CSC</p> <p>CCL</p> <p>CSC</p>
	<p>B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.</p>	<p>B6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.</p>									<p>CCL</p> <p>CAA</p> <p>CSC</p>
	<p>B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus</p>	<p>B6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais.</p>									<p>CAA</p> <p>CSC</p>

	compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.	B6.1.2. Especifica as causas e as consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.																CCL CSC
		B6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.																CMCCT CAA CSC
• O Sexenio Democrático. 1868-1874.	B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país.	B6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.																CCL CSC
		B6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.																CCL CSC
		B6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.																CAA CSC
• Goya, testemuña dunha época.	B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos.	B5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.																CCL CD CSC CCEC

UNIDADE 6. As transformacións socioeconómicas na España liberal.											TEMPORALIZACIÓN:				
Obxectivos: a,b,c,d,e,h,i,m, p			Estándares de aprendizaxe												
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	Competencias clave					
			0	1	2	3	4								
• Modernización demográfica e emigración.	B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX,	B8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX.						• Observación directa do alumnado.	• Análise dos estándares de	CCL CSC					

	comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.	B8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.						<ul style="list-style-type: none"> • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	aprendizaxe mediante rúbricas. <ul style="list-style-type: none"> • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CCL CAA CSC
	B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.	B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.								CCL CSC
• As transformacións agrarias.	B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	B6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.								CCL CAA SCC
		B6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.								CCL CAA CSC
	B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.	B8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.								CCL CSC
		B8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.								CCL CSC
• Atraso e desenvolvemento industrial	B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.	B8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.								CCL CSC
		B8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.								CCL CAA CSC

obreiro. A reivindicación feminina	movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.	coa do movemento obreiro internacional.										CSC
	B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado.	B7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.										CCL CAA CSC CCEC

- **BLOQUE 7. A RESTAURACIÓN BORBÓNICA: IMPLANTACIÓN E AFIANZAMENTO DUN NOVO SISTEMA POLÍTICO (1874-1902)**
- **BLOQUE 8. CONTINUIDADE E TRANSFORMACIÓNS ECONÓMICAS NO SÉCULO XIX: UN DESENVOLVEMENTO INSUFICIENTE**
- **BLOQUE 9. A CRISE DO SISTEMA DA RESTAURACIÓN E A CAÍDA DA MONARQUÍA (1902-1931).**

UNIDADE 7. A monarquía da Restauración Borbónica. Estado e nación.							TEMPORALIZACIÓN: 3 semanas					
Obxectivos: a,b,c,d,e,g,h,l,m,n,p.		Estándares de aprendizaxe										Competencias clave
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	Competencias clave		
			0	1	2	3	4					
• O Réxime da Restauración borbónica.	B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político.	B7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CCL CSC		
		B7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.										

		<p>B7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas.</p> <p>B7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876.</p> <p>B7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración.</p> <p>B7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	<p>CCL CAA CSC</p> <p>CCL CSC</p> <p>CCL CSC</p> <p>CMCCT CAA CSC</p> <p>CCL CSC</p>
<ul style="list-style-type: none"> • O reinado de Afonso XIII e a crise do sistema da Restauración. 1902-1931 	<p>B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes.</p>	<p>B9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas.</p> <p>B9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p> <p>9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da restauración.</p>						<p>CCL CSC</p> <p>CMCCT CAA CSC</p> <p>CCL CAA CSC</p>	
		<p>B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos.</p>	<p>B9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.</p> <p>B9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.</p> <p>B9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as</p>						<p>CCL CSC</p> <p>CCL CSC</p> <p>CCL CSC</p>

	B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.	B9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. B9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.									CCL CSC
• Nación e nacionalismos en España	B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado.	B7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego.									CCL CSC CCEC

• **BLOQUE 10. A II REPÚBLICA. A GUERRA CIVIL NUN CONTEXTO DE CRISE INTERNACIONAL (1931-1939).**

UNIDADE 8. A Segunda República e a Guerra Civil							TEMPORALIZACIÓN: 4 semanas				
Obxectivos: a,b,c,d,e,f,g,h,i,l,m,n,ñ,o,p.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave			
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	
			0	1	2	3	4				
• A proclamación da II República. As forzas sociais e políticas.	B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflictividade social.	B10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CCL CAA CSC	
		B10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.								CCL CAA CSC	
• As etapas da II República.	B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os	B10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.							CCL CSC		

	feitos e as actuacións principais en cada unha.	B10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.					<ul style="list-style-type: none"> • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CCL
		B10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.							CCL
		B10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.							CCL
		B10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.							CSC
		B10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.							CAA
	B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas.	B10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.							CCL
<ul style="list-style-type: none"> • A Guerra civil (1936-1939) 	B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas.	B10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil.							CCL
		B10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional.							CSC
									CCL
									CAA
									CSC

		B10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra.									CCL CAA CSC
		B10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra.									CCL CSC
		B10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar.									CCL CSC
		B10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1936, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.									CMCCT CAA CSC

• **BLOQUE 11. A DITADURA FRANQUISTA (1939-1975).**

UNIDADE						TEMPORALIZACIÓN: 4 semanas					
Obxectivos: a,b,c,d,e,f,g,h,m,n,ñ,p.		Estándares de aprendizaxe								Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación		
			0	1	2	3	4				
• Bases e apoios da ditadura franquista	B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional.	B11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CCL CSC CAA	

<ul style="list-style-type: none"> • Unha longa posguerra. 1939-1959 • 	<ul style="list-style-type: none"> • B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional. 	<p>B11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolvemento económico e inmovilismo político. 1959-1973 	<ul style="list-style-type: none"> • B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional. 	<p>B11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> • A agonía do franquismo. 1973-1975 	<p>B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional.</p>	<p>B11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valoración da participación e actitude. 	CCL CSC
		<p>B11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.</p>								CCL CSC
		<p>B11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime</p>								CCL

		franquista e comenta a súa evolución no tempo.										CSC
		<ul style="list-style-type: none"> • B11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 										CMCCT CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> • A cultura española durante o franquismo 	B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións.	B11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.										CCL CD CSIEE CCEC

• **BLOQUE 12. NORMALIZACIÓN DEMOCRÁTICA DE ESPAÑA E INTEGRACIÓN EN EUROPA (DESDE 1975).**

UNIDADE							TEMPORALIZACIÓN: 4 semanas					
Obxectivos: a,b,c,d,e,f,g,h,i,l,m,n,ñ,o,p.			Estándares de aprendizaxe								Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación			
			0	1	2	3	4					
<ul style="list-style-type: none"> • A transición democrática. 1975-1977 		B12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou 	CCL CSC		
		B12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.								CCL CSC		
		<ul style="list-style-type: none"> • B12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. 								CCL CSC		

<ul style="list-style-type: none"> • A Constitución de 1978 e a creación do Estado das Autonomías • 	<p>B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.</p>	<p>B12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<p>actividades mediante as TIC.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CCL CSC
	<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa.</p>	<p>B12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.</p>								CCL CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> • 10.3.Os gobernos de UCD : Adolfo Suárez (1977-1981) e • Leopoldo Calvo Sotelo (1981-1982) 	<p>B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • B12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. 								CCL CSC
	<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta</p>	<p>B12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.</p>								CCL CAA CSC
		<p>B12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de</p>								CCL CSC

	e os efectos da plena integración en Europa.	<p>España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.</p> <p>B12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008</p>								
<ul style="list-style-type: none"> Os gobernos socialistas de Felipe González. 	<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa.</p>	<p>B12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.</p> <p>B12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.</p> <p>B12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008</p> <p>B12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os</p>								<p>CCL CSC</p> <p>CCL CAA CSC</p> <p>CCL CAA CSC</p> <p>CCL CSC</p> <p>CMCCT</p>

		principais acontecementos históricos.								CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> Os gobernos conservadores de José María Aznar 	<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa.</p>	<p>B12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.</p>								CCL CAA CSC
		<p>B12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008</p>								CCL CSC
		<p>B12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.</p>								CCL CSC
		<p>B12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>								CMCCT CAA CSC
<ul style="list-style-type: none"> Os gobernos socialistas de José Luis 	<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de</p>	<p>B12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os</p>						•	•	CCL CAA

Rodríguez Zapatero	1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa.	principais acontecementos de cada unha delas.								CSC	
		B12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008								CCL CSC	
		B12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.									CCL CSC
		B12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.									CCL CSC
• Os gobernos conservadores de Mariano Rajoy	B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.	B12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.								CCL CSC	

17.1.19 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Coa finalidade de valorar o **nivel de competencias** do alumnado para adaptar a programación podemos realizar unha serie de actividades nas que se teña en conta a capacidade do alumnado para desenvolver as competencias necesarias que lles permitan adquirilos. Actividades como:

- Ler un ou varios textos, subliñalos e sinalar a temática histórica, de forma individual e en grupo.
- Buscar a definición de conceptos básicos e explicalos coas súas palabras demostrando a comprensión dos mesmos.
- Facer un xogo sobre datas de anos e séculos para comprobar que saben situar os feitos nunha liña do tempo.
- Buscar unha noticia actual en Internet e explicala ós compañeiros.
- Elaboración dun resumo ou esquema dun tema concreto.
- Tamén se poden facer sondeos en clase mediante preguntas directas ó alumnado, rexistrando o seu coñecemento ou dominio de temas e conceptos concretos, a habilidade para dar respostas a cuestións concretas, ou tamén para coñecer cuestións relacionadas coa docencia como a dispoñibilidade de medios para traballar en casa tales como os informáticos.

En función dos resultados da avaliación inicial poderemos adoptar medidas específicas para cada alumno segundo as súas necesidades, empregando para iso recursos como: a elaboración de esquemas conceptuais como elemento básico de comprensión, redistribución do alumnado na aula para lograr que colaboren entre eles mesmos, realización de actividades de reforzo relacionadas coa comprensión de textos ou análise de fontes, ou adoptando medidas máis concretas, se fose necesario, contando sempre coa colaboración do departamento de orientación.

17.1.20 Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos

Non procede acreditar coñecementos previos nesta materia, tal como se recolle na orde de 24 de xuño de 2008.

HISTORIA DA ARTE DE 2º DE BACHARELATO

Os contidos de Historia da Arte de 2º de Bacharelato preséntanse nos seguintes bloques:

- **Bloque 1.** Raíces da arte europea: o legado da arte clásica.
- **Bloque 2.** Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval.
- **Bloque 3.** Desenvolvemento e evolución da arte europea na no mundo moderno
- **Bloque 4 .** O século XIX: a arte nun mundo en transformación.
- **Bloque 5.** A ruptura ca tradición: A arte na primeira metade do século XX
- **Bloque 6.** A Universalización da arte desde a segunda metade do século XX

En base o decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na CC.AA de Galicia, procedemos a continuación a distribuír o currículo de Historia da Arte de 2º de Bacharelato en Unidades Didácticas.

17.1.1 Concreción de obxectivos por curso.

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- b) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- j) l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- k) m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- o) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- l) ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- p) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- q) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

17.1.2 Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
seu contexto histórico e cultural.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doríforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké e teatro de Epidauro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiria" paleocristiáns, e as súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Explicar a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.	variación respecto ao románico.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena de "A fuxida a Exipto", de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e "A Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versailles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo" e "Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	augador de Sevilla, "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "O Príncipe Baltasar Carlos a caballo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Realizar e expor, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "<i>O parasol</i>", "<i>A familia de Carlos IV</i>", "<i>O 2 de maio de 1808 en Madrid</i>" ("<i>A loita cos mamelucos</i>"), "<i>Os fusilamentos do 3 de maio de 1808</i>"; desastre nº 15 ("<i>E non hai remedio</i>") da serie "<i>Os desastres da guerra</i>"; "<i>Saturno devorando un fillo</i>" e "<i>A leiteira de Bordeos</i>". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxeles", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.11. Respetar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte. ▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura. ▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<p>e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.5. Explica a arte conceptual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.6. Explica a Arte Povera. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CMCCT

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 7. O vocabulario artístico 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

17.1.3 [Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.](#)

Imos a avaliar non só a aprendizaxe dos alumnos, senón tamén a propia práctica docente, isto lévanos a traballar cunha avaliación formativa, é dicir, que avaliaremos tanto a capacidade do alumno para aprender como a nosa capacidade para transmitir os coñecementos, analizando se empregamos os recursos adecuados e se explicamos coa claridade suficiente para que os nosos alumnos poidan alcanzar os obxectivos estipulados. E para iso podemos realizar:

Cuestionarios a alumnos: os alumnos cubrirán un cuestionario sobre o proceso de ensinanza. Este incluírá cuestións claras e precisas sobre aspectos relevantes da ensinanza (claridade das exposicións, valor motivacional das actividades, suficiencia ou insuficiencia do tempo dedicado, variedade e adecuación dos materiais empregados, percepción da nosa actitude, propostas de mellora, ...). Como exemplo inclúese o seguinte cuestionario valorado mediante indicadores de logro:

INDICADORES	1	2	3	4	5
• Existe una correcta estruturación da clase: inicio, desenvolvemento, peche					
• Manifesta dominio do contido e rigorosidade conceptual da disciplina que ensina					
• Comunica aos alumnos o aprendizaxe esperado da clase					
• As actividades de ensino- aprendizaxe son coherentes coa aprendizaxe da clase.					
• Organiza axeitadamente o traballo dos alumnos na aula					
• A metodoloxía e os recursos didácticos que utiliza son motivadores e axudan ao logro da aprendizaxe					
• Organiza ben o tempo na clase e dáse a coñecer polos alumnos					
• Reacciona positivamente fronte as accións dos estudantes					
• Promove un bo clima de relacións interpersonais na aula					
• Utiliza as consultas dos alumnos para retroalimentar a todo o grupo					
• Utiliza estratexias para crear e manter un ambiente organizado dentro da aula					
• Atende á diversidade dentro da aula					
• Revisa as actividades feitas polos alumnos					
• Rexistra as actividades diarias no libro do profesor					
• Deixa claros os criterios de cualificación e de recuperación da materia					

De tal forma que os indicadores corresponderíanse coa seguinte ponderación:

1	Necesita mellorar
2	Insuficiente
3	Satisfactorio
4	Notable
5	Excelente

Preguntas na aula: se o “clima” do grupo o permite, este tipo de procedementos resultan insubstituíbles para un coñecemento directo dos problemas. As opinións do alumnado sobre como se

imparte a materia, sobre as dificultades atopadas e as propostas de mellora, serán anotadas polo profesor para a súa valoración posterior.

Contraste de experiencias e puntos de vista: pódense intercambiar experiencias entre docentes a través das reunións de Departamento.

Análise dos resultados das aprendizaxes: O análise da aprendizaxe debe estar dirixido a buscar as causas que a dificultan, para en caso adecuado tomar medidas de corrección, e a buscar propostas alternativas que melloren o proceso de ensino-aprendizaxe. Cabe mencionar que a obtención de datos negativos por un grupo de alumnos non indica unha avaliación negativa da ensinanza.

En definitiva, o plan de avaliación non se limita a analizar os resultados obtidos en relación cos obxectivos propostos, senón que é un elemento regulador do proceso educativo completo.

17.1.4 Grao mínimo de consecución para cada estándar de aprendizaxe, para superar a materia de Hª da Arte en 2º de Bacharelato.

Cada un destes bloques desglósase en Unidades didácticas que integran os contidos mínimos fixados pola CIUG para a realización das probas da ABAU (proba de avaliación de bacharelato para o acceso á universidade) .

U.D.	Estándar	Grao mínimo de consecución				
		0	1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> Contidos comúns que deberán desenvolver en todas as U.D. 	<ul style="list-style-type: none"> Comenta obras de arte: Identifica, analiza e comenta cada unha das obras escollidas empregando o seguinte esquema: <ul style="list-style-type: none"> a.- Identificaa sinalando, se procede, cultura/estilo/movemento; cronoloxía; título; e autor (ata un punto) b.- Encádraa no seu contexto histórico-artístico (ata un punto) c.-Analízaa e coméntaa (ata dous puntos).// Analízala y coméntala (hasta dos puntos). Emprega e define correctamente o vocabulario específico da materia de Hª da Arte. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 1: A arte Clásica: Grecia. 	<p>Tema: Grecia. A Arquitectura grega. As ordes. A Acrópole de Atenas. A evolución da escultura grega (facendo especial fincapé na escultura do período clásico).</p> <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> O Partenón O Templo da Niké Aptera O Erecteion, pola parte de la tribuna de las Cariátides. O Discóbolo de Mirón O Doríforo de Policleto Métopas da Centauromaquia do Partenon Hermes de Olimpia (Hermes con Dionisios) de Praxiteles 			X		
				X		
				X		
				X		
				X		
				X		
				X		
				X		
				X		

	<ul style="list-style-type: none"> O Apoxiomenos de Lisipo 					
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 2: A arte clásica: Roma. 	<p>Tema: A visión do clasicismo en Roma: a arquitectura romana. Tipoloxías construtivas (insistindo no concepto espazo interno, como característico de arquitectura romana fronte á grega, para o cal analizaremos polo miúdo o Panteón).</p> <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> O Panteón de Roma O Coliseo O Arco de Triunfo de Tito Acueduto de Segovia Teatro de Mérida 			X		
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 3: A arte paleocristiá e bizantina. 	<p>Tema: Achegas á primeira arte cristiá: a basílica. Arte bizantina centrándose en Santa Sofía de Constantinopla.</p> <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> Santa Sofía de Constantinopla. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 4: A Arte islámica e a Arte mudéjar. 	<p>Prácticos (non incluídos nas probas de ABAU):</p> <ul style="list-style-type: none"> Mezquita de Córdoba Aljafería de Zaragoza Giralda de Sevilla A Alhambra de Granada. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> UNIDADE 5: A arte prerrománica. A arte románica. 	<p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> O prerrománico español e a súa incidencia en Galicia analizando Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova. <p>Notas:</p> <ul style="list-style-type: none"> Arte prerrománica. Na súa clasificación aceptárase o termo xeral de “arte prerrománica”, pero tamén podemos acoutar máis o seu estilo utilizando as denominación tradicionais de arte visigoda, arte asturiana e arte mozárabe. Neste último caso tendo en conta que o termino e tan so unha etiqueta para clasificar un estilo epocal, aqueles de vós que prefirades outras denominacións para este estilo podédelo chamar tamén “arte da repoboación” ou sinxelamente “arte do século X”) <p>Prácticos:</p>			X		
				X		

	<ul style="list-style-type: none"> • Santa Comba de Bande (coma exemplo de arte visigoda en vez de san Pedro de Nave que aparece no programa, aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) • Santa María do Naranco (asturiano) • San Miguel de Celanova (coma exemplo de arte “mozárabe” en vez de san San Miguel da Escalada que aparece no programa, aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) 			X		
	<p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A arte románica como primeira definición de Occidente. A arte no camiño de Santiago, estudando como prototipo a catedral de Santiago, tanto en arquitectura como escultura. • Innovacións cara ao gótico. Os mosteiros cistercienses en Galicia, centrándose no mosteiro de Oseira. <p>Notas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arte románica : na clasificación aceptárase o termino xeral de arte románica, pero tamén pódese acoutar máis o estilo con os cualificativos correspondentes de arte románica plena o arte románica final. Inclusive no pórtico de Gloria se aceptará o término de “arte protogótica” (aínda que non se recomenda) <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura do interior da Catedral de Santiago • Esculturas de Praterías (coma exemplo de románico pleno, en vez de os exemplos propostos no programa de Silos e Conques (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) • O Pórtico da Gloria. • Interior do Mosteiro de Oseira (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna, porque nos facilita analizar a importancia que a orde do Císter tivo en Galicia). 			X		
	<p>Notas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arte románica : na clasificación aceptárase o termino xeral de arte románica, pero tamén pódese acoutar máis o estilo con os cualificativos correspondentes de arte románica plena o arte románica final. Inclusive no pórtico de Gloria se aceptará o término de “arte protogótica” (aínda que non se recomenda) <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura do interior da Catedral de Santiago • Esculturas de Praterías (coma exemplo de románico pleno, en vez de os exemplos propostos no programa de Silos e Conques (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) • O Pórtico da Gloria. • Interior do Mosteiro de Oseira (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna, porque nos facilita analizar a importancia que a orde do Císter tivo en Galicia). 			X		
	<p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura do interior da Catedral de Santiago • Esculturas de Praterías (coma exemplo de románico pleno, en vez de os exemplos propostos no programa de Silos e Conques (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) • O Pórtico da Gloria. • Interior do Mosteiro de Oseira (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna, porque nos facilita analizar a importancia que a orde do Císter tivo en Galicia). 			X		
	<p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura do interior da Catedral de Santiago • Esculturas de Praterías (coma exemplo de románico pleno, en vez de os exemplos propostos no programa de Silos e Conques (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna) • O Pórtico da Gloria. • Interior do Mosteiro de Oseira (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna, porque nos facilita analizar a importancia que a orde do Císter tivo en Galicia). 			X		
• UNIDADE 6. A arte Gótica.	<p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A arte gótica como expresión da cultura urbana; o sistema construtivo. • A catedral gótica (estudarase como prototipo arquitectónico Reims e como escultóricos o Pórtico Real de Chartres e a Anunciación e a Visitación de Reims. 			X		
				X		

	<p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En canto a pintura, destacaranse as innovacións de Giotto. • A Catedral de Reims (fachada Occidental) • A Catedral de León • Anunciación de Reims • Visitación de Reims • Giotto. Capella dos Scrovegni: A fuxida a Exipto e O pranto ante Cristo Morto • Van Eyck : O matrimonio Arnolfini • O Xardin das Delicias do Bosco 			X		
<p>• UNIDADE 7. A arte renacentista.</p>	<p>Temas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A contribución dos primitivos flamengos. Centraranse en Van Eyck e as súas innovacións, moitas das cales serven de referencia á pintura italiana contemporánea (fixádevos que neste DCB a pintura flamenga se insire nun mundo moderno seguindo a idea de Panofsky. Loxicamente o termo “primitivismo” co que a arte flamenga aparece cualificada no DCB trátase dunha errata, pois a pintura flamenga do século XV poderase considerar “primitiva” en tanto que é a primeira ou a máis antiga, pero nunca “primitivista”, pois ela non volve ao primitivo senón que ela mesma é a primitiva). • Quattrocento italiano: a reformulación da linguaxe clásica. Centrarémonos en Brunelleschi, Donatello e Massacio como creadores dunha nova linguaxe, con ingredientes clásicos e humanistas en arquitectura, escultura e pintura. • Cinquecento: clasicismo e manierismo na arte italiana. Tomaremos como exemplo Leonardo, Miguelanxo, Rafael e Tiziano. A Miguelanxo analizáremolo como pintor, escultor e arquitecto (cúpula de San Pedro do Vaticano). • Renacemento en España. Analizaremos fundamentalmente o Escorial e a pintura do Greco. <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brunelleschi: Santa María dei Fiori, Basílica de San Lourenzo. • Michelozzo: Palacio Medici-Ricardi • Bramante: San Pietro in Montorio • Cúpula de San Pedro do Vaticano de Miguel Anxo • Giacomo della Porta e Vignola: El Gesú de Roma de Vignola. 			X	X	X

	<ul style="list-style-type: none"> • Simón Rodríguez: Fachada de Santa Clara de Santiago (aplicando o 30% de excepcionalidade que nos permite o programa tendo en conta a necesidade de axustar o programa a arte da contorna). • Bernini: A Transververación de Santa Tareixa. Apolo e Dafne • Gregorio Fernández: A Piedade • Caravaggio: A vocación de san Mateo • Velázquez: O aguador de Sevilla. A fragua de Vulcano. A rendición de Breda. As Meninas. 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 9. Neoclasicismo e Romanticismo. • UNIDADE 10. Do Realismo ó Modernismo 	<p>Temas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A personalidade independente de Goya. • Estudaremos a tendencia naturalista da arte do século XIX co seu apoxeo no impresionismo, centrándonos en Manet e Monet, e a súa transformación por Cezanne, Van Gogh e Gauguin. <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goya: O quitasol, A familia de Carlos IV, O dous de Maio (A carga dos Mamelucos). Os fusilamentos do 3 de Maio. O Saturno devorando ao seu fillo. • Manet: O almuerzo campestre • Monet: Impresión, sol nacente. A serie da catedral de Rouen • Cezanne: Natureza morta con tarteira (Colección Sr. y Sra. Lacomte, París 1879-1882. Búscase na Internet pondo en Google: “Still Life with Compotier+Cezanne). Os xogadores de cartas. • Van Gogh: A noite estrelada • Gauguin: Despois do sermón y O Mercado • Seurat: A tarde de domingo na Grande Jatte . 			X		
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 11. Primeiras Vangardas. 	<p>Temas: para non nos dispersarmos demasiado, explicaremos cada unha das vangardas facendo referencias a un só artista: o expresionismo (Munch), fauvismo (Matisse), cubismo analítico e sintético (Picasso, que tamén estudaremos nas outras etapas da súa evolución), abstracción (Kandinsky), neoplasticismo (Mondrian), dadá (Marcel Duchamp) e superrealismo (Dalí). Renovación da linguaxe arquitectónica: arquitectura funcional e orgánica; analizaremos a Le Corbusier e Wright.</p> <p>Prácticos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O grito de Munch 			X		
				X		

termos artísticos.	Aparello de perpiaño	Contraposto	Natureza morta/bodegón			X		
	Arcobotante	Cornixa	Paisaxe			X		
	Arco apuntado	Cadro de Historia	Parteluz			X		
	Arco de ferradura	Cadro de xénero	Pendente			X		
	Arco de medio punto	Cúpula	Perspectiva xerárquica			X		
	Arco de faixa	Curva praxiteliana	Perspectiva aérea			X		
	Arco formeiro	Deambulatorio	Perspectiva lineal			X		
	Arco peraltado	Doela	Pictórico			X		
	Arco rebaixado	Espazo límite (escultura. Véxase H.	Piar			X		
	Arquitrabe	Focillon, "La vida de las formas")	Pilastra			X		
	Arquivolta	Espazo medio (escultura. Véxase H.	Plan central			X		
	Baixorrelevo	Focillon, "La vida de las formas")	Planta basilical			X		
	Baldaqüino	Entaboamento	Planta cruz grega			X		
	Baptisterio	Éntase	Planta cruz latina			X		
	Base	Escultura de vulto redondo	Plástico			X		
	Bóveda de aresta	Escultura exenta	Presbiterio			X		
	Bóveda de canón	Esfumado/sfumato	Retrato			X		
	Bóveda de cruzaría	Estatua ecuestre	Rosetón			X		
	Canon	Estatua-columna	Técnica de panos mollados			X		
	Capitel composto	Estilo	Tímpano			X		
	Capitel corintio	Friso	Torso			X		
	Capitel dórico	Fuste	Tribuna			X		
	Capitel xónico	Iconografía.	Triforio			X		
	Ciborio	Iconoloxía.	Triglifo			X		
	Clave dun arco	Imposta	Trompa			X		
	Color plana	Liña serpentinata	Veladura			X		
	Color primaria		Xamba			X		

17.1.5 Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Historia da Arte en 2º de Bacharelato.

A continuación imos detallar os estándares de aprendizaxe por unidade didáctica en relación ás competencias clave e ós criterios de avaliación. Estes estándares poderemos avalialos seguindo unha escala numérica de 0 a 4, de tal modo que estes valores representan:

Escala	Significado de cada valoración numérica aplicable ó grao de consecución do estándar de aprendizaxe
<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(Necesita mellorar)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Non responde. Non intentou facer a tarefa. Non amosa interese pola materia. - Exercicio ilexible. - Numerosas erros ortográficos e/ou gramaticais graves. - Presentación dos contidos descoidada. - Non identifica o estilo/cultura/movemento ou comete erros graves. - Non analiza o contexto histórico-artístico ou comete erros graves. - Non analiza as técnicas e a iconografía ou comete erros graves.
<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">(Insuficiente)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra escasa comprensión do problema. Faltan moitos dos requirimentos da tarefa na resposta. - Resposta vaga, imprecisa, inverosímil ou irrelevante. - Erros ou omisións graves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Redacción caótica ou inconexa. - Non emprega vocabulario específico ou faino de xeito incorrecto. - Presentación dos contidos descoidada. - Non identifica o estilo/cultura/movemento ou comete erros graves. - Non analiza o contexto histórico-artístico ou comete erros graves. - Non analiza as técnicas e a iconografía ou comete erros graves.
<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">(Satisfactorio)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra comprensión parcial do problema. A maior parte dos requirimentos da tarefa están comprendidos na resposta. - Erros ou omisións leves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Emprega algún vocabulario específico correctamente. - Comete varios erros ortográficos e/ou gramaticais leves. - Redacción fluída. Expresión escrita aceptable. - Presentación e deseño dos contidos elaborada. - Identifica o estilo/cultura/movemento correctamente. - Identifica algún aspecto da obra (autor/nome/cronoloxía) - Análise do contexto histórico-artístico pouco desenvolvido ou con erros leves. - Análise das técnicas e iconografía pouco desenvolvida ou con erros leves.
<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">(Notable)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra considerable comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Resposta coherente ca lóxica interna da materia e o tema. - Erros ou omisións leves na contextualización do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema.

	<ul style="list-style-type: none"> - Uso correcto das ideas argumentais. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves. - Identifica o estilo/cultura/movemento correctamente. - Identifica a obra (autor/nome/cronoloxía) - Análise do contexto histórico-artístico correcto. - Análise das técnicas e iconografía correcto.
4 (Excelente)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra total comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Uso correcto das ideas argumentais. - Contextualización correcta e precisa do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Introduce correctamente ideas secundarias relacionadas co tema principal. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves. - Presentación e deseño dos contidos elaborada e creativa. - Identifica o estilo/cultura/movemento correctamente. - Identifica a obra (autor/nome/cronoloxía) - Análise do contexto histórico-artístico correcto. - Análise das técnicas e iconografía correcto.

En base a esta escala, consideraremos que a partir do **grao 2** o estándar básico considérase adquirido polo alumnado.

• **BLOQUE 1. RAÍCES DA ARTE EUROPEA: O LEGADO DA ARTE CLÁSICA.**

UNIDADE 1: A arte Clásica: Grecia.					TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas					
Obxectivos: a,b,d,eg,h,i,k,l.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
<ul style="list-style-type: none"> Características xerais da arte grega. Contexto e antecedentes. Arquitectura: a orde e a razón. Escultura: un ideal de beleza. 	<p>B1-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte griego y del arte romano, relacionándolos con sus respectivos contextos históricos y culturales.</p>	<p>B1-1.1. Explica las características esenciales del arte griego y su evolución en el tiempo a partir de fuentes históricas o historiográficas.</p>						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CL
		<p>B1-1.2. Define el concepto de orden arquitectónico y compara los tres órdenes de la arquitectura griega.</p>								CL
		<p>B1-1.3. Describe los distintos tipos de templo griego, con referencia a las características arquitectónicas y la decoración escultórica.</p>								AA
		<p>B1-1.4. Describe las características del teatro griego y la función de cada una de sus partes.</p>								SC
		<p>B1-1.5. Explica la evolución de la figura humana masculina en la escultura griega a partir del <i>Kouros</i> de Anavysos, el <i>Doríforo</i></p>								CEC

		partir de fuentes históricas o historiográficas.																	SC CEC
• Realismo e idealismo da escultura romana.		B1-1.11. Especifica las innovaciones de la escultura romana en relación con la griega.																	CL AA SC CEC
• A decoración pictórica. O detallismo do mosaico romano.		B1-1.12. Describe las características generales de los mosaicos y la pintura en Roma a partir de una fuente histórica o historiográfica.																	CL AA SC CEC
• Comentario de obras de arte	B1-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte griego y del arte romano, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B1-3.3. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, en Roma, puente de Alcántara, Acueducto de Segovia, Arco de Tito en Roma, Columna de Trajano en Roma.																	CL AA SC CEC
		B1-3.4. Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relieve del Arco de Tito (detalle de los soldados con el candelabro y otros objetos del Templo de Jerusalén),.																	
	B1-5. Respetar las creaciones artísticas de la Antigüedad grecorromana, valorando su calidad en relación con su época	B1-5.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, de las obras más relevantes de arte																	

		paleocristianos. Función de cada una de sus partes.							<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	actividades mediante as TIC. <ul style="list-style-type: none"> Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> A cristianización a través das imaxes. 		B2-1.4. Explica la evolución de la pintura y el mosaico en el arte paleocristiano, con especial referencia a la iconografía.								CL AA SC CEC	
<ul style="list-style-type: none"> Referentes históricos, localización e evolución artística da Arte Bizantina. 	B2-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte medieval, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B2-1.5. Explica las características esenciales del arte bizantino a partir de fuentes históricas o historiográficas.								CL AA SC CEC	
<ul style="list-style-type: none"> Arquitectura: a basílica bizantina. 		B2-1.6. Explica la arquitectura bizantina a través de la iglesia de Santa Sofía de Constantinopla.								CL AA SC CEC	
<ul style="list-style-type: none"> A riqueza decorativa do mosaico e da pintura. 		B2-1.7. Describe las características del mosaico bizantino y de los temas iconográficos del Pantocrátor, la Virgen y la Déesis, así como su influencia en el arte occidental.								CL AA SC CEC	
<ul style="list-style-type: none"> Comentario de obras de arte bizantina 		B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	B2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.								CL AA SC CEC

		Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).							competencias clave adquiridas.	actividades para entregar.	
• Arte Románica: características xerais, referentes históricos. Localización e evolución.	B2-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte medieval, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B2-1.10. Describe las características generales del arte románico a partir de fuentes históricas o historiográficas.							<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CL
• A arquitectura ó servizo de Deus.		B2-1.11. Describe las características y función de las iglesias y monasterios en el arte románico.						AA			
• As imaxes da escultura. A pintura como imaxe sagrada.	B2-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte medieval, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B2-1.12. Explica las características de la escultura y la pintura románicas, con especial referencia a la iconografía.					SC				
• Comentario de obras de arte.	B2-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte medieval, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B2-3.2. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista, Catedral de Santiago de Compostela.					CEC				
	B2-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte medieval, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal,	B2-3.3. Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas románicas: La duda de Santo Tomás en el ángulo del claustro de Santo Domingo de Silos (Burgos), Juicio Final en el tímpano de Santa Fe de Conques (Francia), Última					CL				

históricos e localización xeográfica.	características esenciales del arte medieval, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	gótico a partir de fuentes históricas o historiográficas.						<ul style="list-style-type: none"> Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	aprendizaxe mediante rúbricas. <ul style="list-style-type: none"> Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	AA
<ul style="list-style-type: none"> A arquitectura gótica. Elementos principais. Edificios relixiosos e civís. 		B2-1.14. Describe las características y evolución de la arquitectura gótica y especifica los cambios introducidos respecto a la románica.								CL
		B2-1.15. Explica las características y evolución de la arquitectura gótica en España.								AA
<ul style="list-style-type: none"> A humanización da escultura. 			B2-1.16. Describe las características y evolución de la escultura gótica y especifica sus diferencias tipológicas, formales e iconográficas respecto a la escultura románica.							SC
<ul style="list-style-type: none"> A diversidade pictórica. 	B2-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte medieval, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B2-1.17. Reconoce y explica las innovaciones de la pintura de Giotto y del Trecento italiano respecto a la pintura románica y bizantina.					CEC			
		B2-1.18. Explica las innovaciones de la pintura flamenca del siglo XV y cita algunas obras de sus principales representantes.						CL		
<ul style="list-style-type: none"> Comentario de obras de arte. 	B2-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte medieval, aplicando un	B2-3.5. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas góticas: fachada					AA			

	método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	occidental de la catedral de Reims, interior de la planta superior de la Sainte Chapelle de París, fachada occidental e interior de la catedral de León, interior de la catedral de Barcelona, interior de la iglesia de San Juan de los Reyes de Toledo.																	SC CEC
		B2-3.6. Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas góticas: Grupo de la Anunciación y la Visitación de la catedral de Reims, tímpano de la Portada del Sarmantal de la catedral de Burgos, Retablo de Gil de Siloé en la Cartuja de Miraflores (Burgos).																	CL AA SC CEC
		B2-3.7. Identifica, analiza y comenta las siguientes pinturas góticas: escena de La huida a Egipto, de Giotto, en la Capilla Scrovegni de Padua; el Matrimonio Arnolfini, de Jan Van Eyck; El descendimiento e la cruz, de Roger van der Weyden; El Jardín de las Delicias, de El Bosco.																	CL AA SC CEC
• Vocabulario artístico.	B2-6. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas.	B2-6.1. El criterio de evaluación nº 6 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.																	CL AA SC CEC

• **BLOQUE 3. DESENVOLVEMENTO E EVOLUCIÓN DA ARTE EUROPEA NA NO MUNDO MODERNO**

UNIDADE 7. A arte renacentista.						TEMPORALIZACIÓN: 3 semanas				
Obxectivos: b,c,d,e,g,h,i,k,l.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
• Características xerais, referentes históricos e localización xeográfica.	B3-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte de la Edad Moderna, desde el Renacimiento hasta el siglo XVIII, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B3-1.1. Explica las características esenciales del Renacimiento italiano y su periodización a partir de fuentes históricas o historiográficas.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CL AA SC CEC
• Urbanismo e arquitectura.		B3-1.2. Especifica las características de la arquitectura renacentista italiana y explica su evolución, desde el Quattrocento al manierismo.						<ul style="list-style-type: none"> • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CL AA SC CEC
• A escultura: do Clasicismo ó Manierismo.		B3-1.3. Especifica las características de la escultura renacentista italiana y explica su evolución, desde el Quattrocento al manierismo.						<ul style="list-style-type: none"> • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	CL AA SC CEC
• A pintura: da norma á antinorma: a pintura florentina, as escolas do norte, o Cinquecento.		B3-1.4. Especifica las características de la pintura renacentista italiana y explica su evolución, desde el Quattrocento al manierismo.						<ul style="list-style-type: none"> • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. 	CL AA SC CEC
		B3-1.5. Compara la pintura italiana del Quattrocento con la de los pintores góticos flamencos contemporáneos.							<ul style="list-style-type: none"> • Valoración da participación e actitude. 	CL AA SC CEC

		B3-1.6. Explica la peculiaridad de la pintura veneciana del Cinquecento y cita a sus artistas más representativos.																	CL AA SC CEC
• Arquitectura renacentista en España, entre o ornamental e o purista.		B3-1.7. Especifica las características peculiares del Renacimiento español y lo compara con el italiano.																	CL AA SC CEC
		B3-1.8. Describe la evolución de la arquitectura renacentista española.																	CL AA SC CEC
• Escultura, a influencia italiana en España.		B3-1.9. Explica la peculiaridad de la escultura renacentista española.																	CL AA SC CEC
• A pintura renacentista en España. O Greco, un artista singular.		B3-1.10. Explica las características de la pintura de El Greco a través de algunas de sus obras más representativas.																	CL AA SC CEC
• O papel dos mecenas e a función da arte.	B3-2. Explicar la función social del arte especificando el papel desempeñado por mecenas, Academias, clientes y artistas, y las relaciones entre ellos.	B3-2.1. Describe la práctica del mecenazgo en el Renacimiento italiano, y las nuevas reivindicaciones de los artistas en relación con su reconocimiento social y la naturaleza de su labor.																	CL AA SC CEC
• Comentario de	B3-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del	B3-3.1. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras																	CL

obras de arte.	arte de la Edad Moderna, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	arquitectónicas del Renacimiento italiano: cúpula de Santa María de las Flores e interior de la iglesia de San Lorenzo, ambas en Florencia y de Brunelleschi; Palacio Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella y del Palacio Rucellai, ambos en Florencia y de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula y proyecto de planta de San Pedro del Vaticano, de Miguel Ángel; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta y Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladi.							AA SC CEC
	B3-3.2. Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas del Renacimiento italiano: primer panel de la “Puerta del Paraíso” (de la creación del mundo a la expulsión del Paraíso), de Ghiberti; David y Gattamelata, de Donatello; Piedad del Vaticano, David, Moisés y Tumbas mediceas, de Miguel Ángel; El rapto de las sabinas, de Giambologna.								CL AA SC CEC CL AA SC CEC
	B3-3.3. Identifica, analiza y comenta las siguientes pinturas del Renacimiento italiano: El tributo de la moneda y La Trinidad, de Masaccio; Anunciación del Convento de San								CL AA SC CEC

		Marcos en Florencia, de Fra Angelico; Madonna del Duque de Urbino, de Piero della Francesca; La Virgen de las rocas, La última cena y La Gioconda, de Leonardo da Vinci; La Escuela de Atenas de Rafael; la bóveda y el Juicio Final de la Capilla Sixtina, de Miguel Ángel; La tempestad, de Giorgione; Venus de Urbino y Carlos V en Mühlberg, de Tiziano; El lavatorio, de Tintoretto; Las bodas de Caná, de Veronés.										
<ul style="list-style-type: none"> Comentario de obras de arte do Renacimiento en España, 	B3-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte de la Edad Moderna, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B3-3.4. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas del Renacimiento español: fachada de la Universidad de Salamanca; Palacio de Carlos V en la Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; Monasterio de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.										CL AA SC CEC
		B3-3.5. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras escultóricas del Renacimiento español: Sacrificio de Isaac del retablo de San Benito de Valladolid, de Alonso Berruguete; Santo entierro, de Juan de Juni.										CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> Vocabulario artístico. 	B3-6. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas	B3-6.1. El criterio de evaluación nº 6 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.										CL AA SC CEC

UNIDADE 8. A Arte Barroca e Rococó.						TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas					
Obxectivos: b,d,e,g,h,i,k,l.		Estándares de aprendizaxe								Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación		
			0	1	2	3	4				
• O Barroco: características xerais, referentes históricos e localización xeográfica.	B3-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte de la Edad Moderna, desde el Renacimiento hasta el siglo XVIII, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B3-1.11. Explica las características esenciales del Barroco.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CL	
		B3-1.12. Especifica las diferencias entre la concepción barroca del arte y la renacentista.								AA	
B3-1.24. Compara el Barroco tardío y el Rococó y especifica la diferente concepción de la vida y el arte que encierran uno y otro.							SC				
B3-1.13. Compara la arquitectura barroca con la renacentista.							CEC				
• O Rococó: características xerais, referentes históricos e localización xeográfica.									CL		
• Barroco: urbanismo e arquitectura.		B3-1.14. Explica las características generales del urbanismo barroco.							AA		
									SC		
									CEC		

<ul style="list-style-type: none"> • O movementu: un novo concepto escultórico. 		B3-1.15. Compara a escultura barroca con a renacentista a través de a representación de David por Miguel Ángel y por Bernini.								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • A pintura: do naturalismo ao Rococó. 		B3-1.16. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante.								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • A pintura: do naturalismo ao Rococó. 		B3-1.17. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os principais representantes.								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • A pintura: do naturalismo ao Rococó. 		B3-1.18. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenca e holandesa.								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura barroca e urbanismo en España. 	B3-1. Reconocer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do arte da Idade Moderna, desde o Renacemento ata o século XVIII, relacionando cada un dos estilos con os respectivos contextos históricos e culturais.	B3-1.19. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura durante o século XVII.								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • A imaxinería española. 	B3-1. Reconocer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do arte da Idade Moderna, desde o Renacemento ata o século XVIII, relacionando cada un dos estilos con os respectivos contextos históricos e culturais.	B3-1.20. Explica as características da imaxinería barroca española do século XVII e compara a escola castelá con a andaluza.								CL AA SC CEC

• O Século de Ouro da pintura española.		B3-1.21. Explica las características generales de la pintura española del siglo XVII.																CL AA SC CEC	
		B3-1.22. Describe las características y evolución de la pintura de Velázquez a través de algunas de sus obras más significativas.																CL AA SC CEC	
• Comentario de obras de arte.	B3-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte de la Edad Moderna, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B3-3.7. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas del Barroco europeo del siglo XVII: fachada de San Pedro del Vaticano, de Carlo Maderno; columnata de la plaza de San Pedro del Vaticano, de Bernini; San Carlos de las Cuatro Fuentes en Roma, de Borromini; Palacio de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart y Le Nôtre.																CL AA SC CEC	
		B3-3.8. Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas de Bernini: David, Apolo y Dafne, El éxtasis de Santa Teresa, Cátedra de San Pedro.																	CL AA SC CEC
		B3-3.9. Identifica, analiza y comenta las siguientes pinturas del Barroco europeo del siglo XVII: Vocación de San Mateo y Muerte de la Virgen, de Caravaggio; Triunfo de Baco y Ariadna, en la bóveda del Palacio Farnese de Roma, de Annibale Carracci; Adoración del nombre de Jesús,																	

		bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); Adoración de los Magos, Las tres Gracias y El jardín del Amor, de Rubens; La lección de anatomía del doctor Tulpy La ronda nocturna, de Rembrandt.									
• Comentario de obras de arte do Barroco e Rococó en España.		B3-3.10. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas del Barroco español del siglo XVII: Plaza Mayor de Madrid, de Juan Gómez de Mora; Retablo de San Esteban de Salamanca, de José Benito Churriguera.									CL AA SC CEC
		Identifica, analiza y comenta las siguientes esculturas del Barroco español del siglo XVII: Piedad, de Gregorio Fernández, Inmaculada del facistol, de Alonso Cano; Magdalena penitente, de Pedro de Mena.									CL AA SC CEC
		B3-3.12. Identifica, analiza y comenta las siguientes pinturas españolas del Barroco español del siglo XVII: Martirio de San Felipe, El sueño de Jacob y El patizambo, de Ribera; Bodegón del Museo del Prado, de Zurbarán; El aguador de Sevilla, Los borrachos, La fragua de Vulcano, La rendición de Breda, El Príncipe Baltasar Carlos a caballo, La Venus del espejo, Las meninas, Las hilanderas, de Velázquez; La Sagrada Familia del pajarito, La									CL AA SC CEC

		Inmaculada de El Escorial, Los niños de la concha, Niños jugando a los dados, de Murillo.										
• Vocabulario artístico.	B3-6. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas.	B3-6.1. El criterio de evaluación nº 6 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.										CL AA SC CEC IE

• **BLOQUE 4 . O SÉCULO XIX: A ARTE NUN MUNDO EN TRANSFORMACIÓN.**

UNIDADE 9. Neoclasicismo e Romanticismo.								TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Objetivos: b,d,e,g,h,i,k,l.		Estándares de aprendizaxe										Competencias clave
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación			
			0	1	2	3	4					
• Neoclasicismo: características xerais, referentes históricos e localización xeográfica.	B3-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte de la Edad Moderna, desde el Renacimiento hasta el siglo XVIII, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B3-1.23. Explica el siglo XVIII como época de coexistencia de viejos y nuevos estilos artísticos en un contexto histórico de cambios profundos.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CL AA SC CEC		
		B3-1.25. Explica las razones del surgimiento del Neoclasicismo y sus características generales en arquitectura, escultura y pintura.						<ul style="list-style-type: none"> Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou 	CL AA SC CEC		

• A idealización da escultura neoclásica.		B3-1.26. Comenta la escultura neoclásica a través de la obra de Canova.						traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación.	actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude.	CL AA SC CEC
• A orde e a frialdade da pintura neoclásica. Goya: entre a tradición e a ruptura.	B4-1. Analizar la obra de Goya, identificando en ella los rasgos propios de las corrientes de su época y los que anticipan diversas vanguardias posteriores.	B4-1.1. Analiza la evolución de la obra de Goya como pintor y grabador, desde su llegada a la Corte hasta su exilio final en Burdeos.								CL AA SC CEC
• O Romanticismo: características xerais.	B4-2. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales de la arquitectura, la escultura y la pintura del siglo XIX, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.	B4-2.8. Describe las características del Romanticismo en la pintura y distingue entre el romanticismo de la línea de Ingres y el romanticismo del color de Gericault y Delacroix.								CL AA SC CEC
• A pintura romántica.		B4-2.9. Compara las visiones románticas del paisaje en Constable y Turner.								CL AA SC CEC
• Comentario de obras de arte.	B3-3. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte de la Edad Moderna, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B3-3.13. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas del siglo XVIII: fachada del Hospicio e San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada del Obradoiro de la catedral de Santiago de Compostela, de Casas y Novoa; Palacio Real de Madrid, de Juvara y Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo del Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.								CL AA SC CEC

		B3-3.14. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras escultóricas del siglo XVIII: La oración en el huerto, de Salzillo; Eros y Psique y Paulina Bonaparte, de Canova.											
		B3-3.15. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras de David: El juramento de los Horacios y La muerte de Marat.											
• Comentario de obras de arte: Goya.		B4-4.1. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras de Goya: El quitasol, La familia de Carlos IV, El 2 de mayo de 1808 en Madrid (La lucha con los mamelucos), Los fusilamientos del 3 de mayo de 1808; Desastre nº 15 ("Y no ay remedio") de la serie Los desastres de la guerra; Saturno devorando a un hijo y La lechera de Burdeos.											
• Vocabulario artístico.	B3-6. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas.	B3-6.1. El criterio de evaluación nº 6 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.											CL AA SC CEC IE

UNIDADE 10. Do Realismo ó Modernismo.										TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Objetivos:			Estándares de aprendizaxe										Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación					
			0	1	2	3	4							

<ul style="list-style-type: none"> O Realismo: características xerais, referentes históricos e localización xeográfica. 		<p>B4-2.10. Explica el Realismo y su aparición en el contexto de los cambios sociales y culturales de mediados del siglo XIX.</p>						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. 	<p>CL AA SC CEC</p>
<ul style="list-style-type: none"> O urbanismo: entre a realidade e a utopía. 	<p>B4-2. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales de la arquitectura, la escultura y la pintura del siglo XIX, relacionando cada uno de sus estilos con sus respectivos contextos históricos y culturales.</p>	<p>B4-2.11. Compara el Realismo con el Romanticismo.</p>						<ul style="list-style-type: none"> Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	<p>CL AA SC CEC</p>
<ul style="list-style-type: none"> A arquitectura: recuperación do pasado e novos materiais: a arquitectura do ferro e o historicismo. 		<p>B4-2.7. Describe las características y objetivos de las remodelaciones urbanas de París, Barcelona y Madrid en la segunda mitad del siglo XIX.</p>						<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	<p>CL AA SC CEC</p>
		<p>B4-2.15. Relaciona la producción y el academicismo dominante en la escultura del siglo XIX con las transformaciones llevadas a cabo en las ciudades (monumentos conmemorativos en plazas, parques y avenidas, y esculturas funerarias en los nuevos cementerios).</p>						<ul style="list-style-type: none"> Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	<p>CL AA SC CEC</p>
		<p>B4-2.1. Describe las características y evolución de la arquitectura del hierro en el siglo XIX, en relación con los avances y necesidades de la revolución industrial.</p>								<p>CL AA SC CEC</p>
		<p>B4-2.4. Explica las características del historicismo en arquitectura y su evolución hacia el eclecticismo.</p>								<p>CL AA</p>

	enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	Parlamento de Londres, de Barry y Pugin; Auditorium de Chicago, de Sullivan y Adler; Torre Eiffel de París; Templo de la Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.																	SC CEC	
		B4-4.3. Identifica, analiza y comenta las siguientes pinturas del siglo XIX: El baño turco, de Ingres; La balsa de la Medusa, de Gericault; La libertad guiando al pueblo, de Delacroix; El carro de heno, de Constable; Lluvia, vapor y velocidad, de Turner; El entierro de Ornans, de Courbet; El ángelus, de Millet; Almuerzo sobre la hierba, de Manet; Impresión, sol naciente y la serie sobre la Catedral de Ruán, de Monet; Le Moulin de la Galette, de Renoir; Una tarde de domingo en la Grande Jatte, de Seurat; Jugadores de cartas y Manzanas y naranjas, de Cézanne; La noche estrellada y El segador, de Van Gogh; Visión después del sermón y El mercado (“Ta matete”), de Gauguin.																		
		B4-4.4. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras de Rodin: El pensador y Los burgueses de Calais.																		
	B4-6. Respetar las creaciones del arte del siglo XIX, valorando su calidad en relación con su época y su importancia como	B4-6.1. Confecciona un catálogo, con breves cometarios, de las obras más relevantes del arte del																		CL AA SC

• Futurismo		B5-1.4. Describe el ideario y principios básicos del futurismo.						trabajo en grupo e a súa exposición en clase.	actividades mediante as TIC.	CL,AA,SC CEC
• Expresionismo.		B5-1.5. Identifica los antecedentes del expresionismo en el siglo XIX, explica sus características generales y especifica las diferencias entre los grupos alemanes El Puento y El jinete azul.						• Estudio da actitude, e participación.	• Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude.	CL AA SC CEC
• Arte abstracta		B5-1.6. Describe el proceso de gestación y las características la pintura abstracta, distingue la vertiente cromática y la geométrica, y especifica algunas de sus corrientes más significativas, como el Suprematismo ruso o el Neoplasticismo.								CL AA SC CEC
• Dadaísmo		B5-1.7. Describe las características del Dadaísmo como actitud provocadora en un contexto de crisis.								CL AA SC CEC
• Surrealismo		B5-1.8. Explica el origen, características y objetivos del Surrealismo.								CL AA SC CEC
• Mestres españois de vangarda: Picasso, Dalí e Miró.		B5-1.9. Explica la importancia de los pintores españoles Picasso, Miró y Dalí en el desarrollo de las vanguardias artísticas.								CL AA SC CEC

<ul style="list-style-type: none"> • A escultura de vanguardia. 		<p>B5-1.10. Explica la renovación temática, técnica y formal de la escultura en la primera mitad del siglo XX, distinguiendo las obras que están relacionadas con las vanguardias pictóricas y las que utilizan recursos o lenguajes independientes.</p>								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • Arquitectura de Vanguarda. O Funcionalismo. 		<p>B5-1.11. Explica el proceso de configuración y los rasgos esenciales del Movimiento Moderno en arquitectura.</p>								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • O Organicismo 		<p>B5-1.12. Especifica las aportaciones de la arquitectura orgánica al Movimiento Moderno.</p>								CL AA SC CEC
<ul style="list-style-type: none"> • Comentario de obras de arte. 	<p>B5-2. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte de la primera mitad del siglo XX, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).</p>	<p>B5-2.1. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras: La alegría de vivir, de Matisse; Las señoritas de Avignon, Retrato de Ambroise Vollard, Naturaleza muerta con silla de rejilla de caña y Guernica, de Picasso; La ciudad que emerge, de Boccioni; El grito, de Munch; La calle, de Kirchner; Líricay Sobre blanco II, de Kandinsky; Cuadrado negro, de Malevich; Composición II, de Mondrian; L.H.O.O.Q., de Duchamp; El elefante de las Celebes, de Ernst; La llave de los campos, de Magritte; El carnaval de Arlequín y Mujeres y pájaros a</p>								CL AA SC CEC

		la luz de la luna, de Miró; El juego lúgubre y La persistencia de la memoria, de Dalí.																	
		B5-2.2. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras escultóricas: El profeta, de Gargallo; Formas únicas de continuidad en el espacio, de Boccioni; Fuente, de Duchamp; Mujer peinándose ante un espejo, de Julio González; Mademoiselle Pogany I, de Brancusi; Langosta, nasa y cola de pez, de Calder; Figura reclinada, de Henry Moore.																	
		B5-2.3. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras arquitectónicas: Edificio de la Bauhaus en Dessau (Alemania), de Gropius; Pabellón e Alemania en Barcelona, de Mies van der Rohe; Villa Saboya en Poissy (Francia), de Le Corbusier; Casa Kaufman (Casa de la Cascada), de Frank Lloyd Wright.																	
• Vocabulario artístico.	B5-5. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas.	B5-5.1. El criterio de evaluación nº 5 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.																	CL AA SC CEC

• **BLOQUE 6. A UNIVERSALIZACIÓN DA ARTE DESDE A SEGUNDA METADE DO SÉCULO XX**

UNIDADE 12. Segundas Vangardas e últimas tendencias.						TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: b,d,e,g,h,i,j,k,l.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
• Segundas Vangardas: características xerais. Do funcionalismo á arquitectura de autor.	B6-1. Reconocer y explicar las concepciones estéticas y las características esenciales del arte desde la segunda mitad del siglo XX, enmarcándolo en las nuevas relaciones entre clientes, artistas y público que caracterizan al mundo actual.	B6-1.3. Distingue y describe las características de otras tendencias arquitectónicas al margen del Movimiento Moderno o Estilo Internacional, en particular la <i>High Tech</i> , la posmoderna y la deconstrucción.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias clave adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CL,AA SC,CEC
• Informalismo e Expresionismo abstracto.		B6-1.4. Explica y compara el Informalismo europeo y el Expresionismo abstracto norteamericano.								CL,AA SC,CEC
• Minimalismo		B6-1.6. Explica el minimalismo.								CL,AA SC,CEC
• Arte cinética ou op art.		B6-1.7. Explica el arte cinético y el Op-art.								CL,AA,SC CEC
• Arte acción e arte conceptual.		B6-1.8. Explica el arte conceptual.								CL,AA,SC CEC
• Arte povera		B6-1.9. Explica el Arte Povera.								CL,AA,SC CEC
• Hiperrealismo e fotorrealismo.		B6-1.10. Distingue y explica algunas de las principales corrientes figurativas: pop-art, Nueva figuración, Hiperrealismo.								CL,AA,SC CEC

• Arte acción e arte conceptual.		B6-1.11. Explica en qué consisten las manifestaciones de arte no duradero: <i>Happening, Body Art y Land Art.</i>																	CL,AA,SC CEC
• Arte dixital.	B6-2. Explicar el desarrollo y la extensión de los nuevos sistemas visuales, como la fotografía, el cine, la televisión el cartelismo o el cómic, especificando el modo en que combinan diversos lenguajes expresivos.	B6-2.1. Explica brevemente el desarrollo de los nuevos sistemas visuales y las características de su lenguaje expresivo: fotografía, cartel, cine, cómic, producciones televisivas, videoarte, arte por ordenador.																	CL CD AA SC CEC
	B6-3. Describir las posibilidades que han abierto las nuevas tecnologías, explicando sus efectos tanto para la creación artística como para la difusión del arte.	B6-3.1. Especifica las posibilidades que ofrecen las nuevas tecnologías para la creación artística y para la difusión del arte.																	
• A realidade da arte actual.	B6-4. Identificar la presencia del arte en la vida cotidiana, distinguiendo los muy diversos ámbitos en que se manifiesta.	B6-4.1. Define el concepto de cultura visual de masas y describe sus rasgos esenciales.																	CL AA SC CEC
		B6-4.2. Identifica el arte en los diferentes ámbitos de la vida cotidiana.																	
• Comentario de obras de arte.	B6-6. Analizar, comentar y clasificar obras significativas del arte desde la segunda mitad del siglo XX, aplicando un método que incluya diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociológico e histórico).	B6-6.1. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras: el Centro Pompidou de París, de R. Piano y R. Rogers; el museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.																	CL AA SC CEC
		B6-6.2. Identifica, analiza y comenta las siguientes obras: <i>One number 31</i> , 1950, de J. Pollok; <i>Ctesiphon III</i> , de F. Stella;																	

		<i>Vega 200</i> , de Vasarely; <i>Una y tres sillas</i> , de J. Kosuth; <i>Iglú con árbol</i> , de Mario Mertz; <i>Marilyn Monroe</i> (serigrafía de 1967), de A. Warhol; <i>El Papa que grita</i> (estudio a partir del retrato del Papa Inocencio X), de Francis Bacon; <i>La Gran Vía madrileña en 1974</i> , de Antonio López.										
• Vocabulario artístico.	B6-8. Utilizar la terminología específica del arte en las exposiciones orales y escritas, denominando con precisión los principales elementos y técnicas.	B6-8.1. El criterio de evaluación nº 8 es aplicable a todos los estándares de aprendizaje.										CL AA SC CEC

17.1.6 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Coa finalidade de valorar o **nivel de competencias** do alumnado para adaptar a programación podemos realizar unha serie de actividades nas que se teña en conta a capacidade do alumnado para desenvolver as competencias necesarias que lles permitan adquirilos. Actividades como:

- Ler un ou varios textos, subliñalos e sinalar a temática histórica, de forma individual e en grupo.
- Buscar a definición de conceptos básicos e explicalos coas súas palabras demostrando a comprensión dos mesmos.
- Facer un xogo sobre datas de anos e séculos para comprobar que saben situar os feitos nunha liña do tempo.
- Buscar unha noticia actual en Internet e explicala ós compañeiros.
- Elaboración dun resumo ou esquema dun tema concreto.
- Tamén se poden facer sondeos en clase mediante **preguntas directas ó alumnado**, rexistrando o seu coñecemento ou dominio de temas e conceptos concretos, a habilidade para dar respostas a cuestións concretas, ou tamén para coñecer cuestións relacionadas coa docencia como a dispoñibilidade de medios para traballar en casa tales como os informáticos.

En función dos resultados da avaliación inicial poderemos adoptar medidas específicas para cada alumno segundo as súas necesidades, empregando para iso recursos como: a elaboración de esquemas conceptuais como elemento básico de comprensión, redistribución do alumnado na aula para lograr que colaboren entre eles mesmos, realización de actividades de reforzo relacionadas coa comprensión de textos ou análise de fontes, ou adoptando medidas máis concretas, se fose necesario, contando sempre coa colaboración do departamento de orientación.

17.1.7 Organización de procedimientos para acreditar coñecementos previos

Non procede acreditar coñecementos previos nesta materia, tal como se recolle na orde de 24 de xuño de 2008.

XEOGRAFÍA DE 2º DE BACHARELATO

Os contidos preséntanse nos seguintes bloques:

- **Bloque 1.** A xeografía e o estudo do espazo xeográfico.
- **Bloque 2.** O relevo español, a súa diversidade xeomorfolóxica.
- **Bloque 3.** A diversidade climática e a vexetación.
- **Bloque 4.** A hidrografía.
- **Bloque 5.** As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade.
- **Bloque 6.** A poboación española.
- **Bloque 7.** O espazo rural e as actividades do sector primario.
- **Bloque 8.** As fontes de enerxía e o espazo industrial.
- **Bloque 9.** O sector servizos.
- **Bloque 10.** O espazo urbano.
- **Bloque 11.** Formas de organización territorial.
- **Bloque 12.** España en Europa e no mundo.

En base o decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na CC.AA de Galicia, procedemos a continuación a distribuír o currículo de Xeografía de 2º de Bacharelato en Unidades Didácticas.

17.1.1 Concreción de obxectivos por curso.

- m) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

- n) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- o) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- p) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- q) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- r) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- s) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- t) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- u) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- v) l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- w) m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- r) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- x) ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- s) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- t) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

17.1.2 Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliados da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 1. A xeografía e o estudo do espazo xeográfico 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/50.000. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Extrae a información de mapas e planos de diferentes escalas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Deseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Procurar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas, e presentala de xeito adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 2. O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
elementos que ocasionan diversidade.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Definir o territorio español subliñando as diferenzas das unidades morfoestruturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Diferenciar a litoloxía de España, incidindo nas súas características e na modelaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Procurar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas (bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo), e presentala de xeito adecuado sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Identificar as características edáficas dos solos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 3. A diversidade climática e a vexetación 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de tempo peninsulares ou insulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XB3.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto de internet como de medios de comunicación social, ou bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Identificar as rexións vexetais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparecen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CA ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 4. A hidrografía 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Explicar a diversidade hídrica da Península Ibérica e nas illas, enumerando e localizando os tipos de elementos hídricos que se poden percibir coa observación da paisaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Describir as cuncas fluviais españolas situándoas nun mapa e enumerando as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Identificar os réximes fluviais máis característicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Enumerar as zonas húmidas de España, localizalas nun mapa e comentar as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Analizar o aproveitamento dos recursos hídricos en España, incluíndo as características de seca e das chuvias torrenciais do clima. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á hidroloxía española, incidindo na explotación das augas subterráneas, utilizando distintas fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 5. As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Describir e reflectir nun mapa as paisaxes naturais españolas, identificando os seus trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Relacionar o medio natural coa actividade humana, describindo casos de modificación do medio polo ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Describir os espazos humanizados e enumerar os seus elementos constitutivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ás paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como en bibliografía ou medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 6. A poboación española 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Identificar as fontes para o estudo da poboación establecendo os procedementos que permiten estudar casos concretos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Comentar gráficos e taxas que amosen a evolución da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Analizar a poboación das comunidades autónomas, definindo a súa evolución e a problemática de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Comentar un mapa da densidade de poboación de España, analizando a súa estrutura. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Analizar as pirámides de poboación das comunidades autónomas, incidindo no caso galego, e comentar as súas peculiaridades. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como noutras fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 7. O espazo rural e as actividades do sector primario 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Distinguir as paisaxes agrarias, a súa morfoloxía e as súas estruturas, establecendo as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o terreo de labor, os bosques e o hábitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade e identificar formas de tenza da terra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.5. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.6. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> B7.7. Analizar a actividade pesqueira, e definir as súas características e os seus problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> B7.8. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro, utilizando fontes dispoñibles en internet, en medios de comunicación social ou na bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiros, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> Bloque 8. As fontes de enerxía e o espazo industrial 		
<ul style="list-style-type: none"> B8.1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á situación actual. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CMCCT
	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CD
<ul style="list-style-type: none"> B8.2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización, e describir as súas consecuencias en España. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CDC
<ul style="list-style-type: none"> B8.3. Coñecer os factores da industria en España. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B8.4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio no futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español e a influencia nel da política industrial europea, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet, como na bibliografía ou nos medios de comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 9. O sector servizos 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Explicar o sistema de transporte en España, distinguindo a articulación territorial que configura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.4. Describir o desenvolvemento comercial e a ocupación territorial que impón, e establecer as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.5. Localizar nun mapa os espazos turísticos, e enumerar as súas características e as desigualdades rexionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á actividade ou ao espazo do sector servizos español, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como na bibliografía ou nos medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.7. Identificar e comentar unha paisaxe transformado por unha importante zona turística. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 10. O espazo urbano 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Definir a cidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Identificar o proceso de urbanización e enumerar as súas características e as planificacións internas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Analizar a morfoloxía e a estrutura urbana, e extraer conclusións da pegada da historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.5. Analizar e comentar unha paisaxe urbana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.7. Describir a rede urbana española e comentar as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.8. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ao espazo urbano español, utilizando fontes en que estea dispoñible, en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 11. Formas de organización territorial 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da historia e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.3. Analizar a organización territorial española e describir os desequilibrios e os contrastes territoriais, así como os mecanismos correctores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.4. Describir a transcendencia das comunidades autónomas e definir as políticas territoriais que levan a cabo, incidindo no caso de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 12. España en Europa e no mundo 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xeoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial e os contrastes físicos e socioeconómicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Identificar a posición de España na Unión Europea, enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan a España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Definir a globalización e explicar os seus trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.5. Comparar os procesos de mundialización e diversidade territorial, resumindo as características de ambos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD

17.1.3 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

Imos a avaliar non só a aprendizaxe dos alumnos, senón tamén a propia práctica docente, isto lévanos a traballar cunha avaliación formativa, é dicir, que avaliaremos tanto a capacidade do alumno para aprender como a nosa capacidade para transmitir os coñecementos, analizando se empregamos os recursos adecuados e se explicamos coa claridade suficiente para que os nosos alumnos poidan alcanzar os obxectivos estipulados. E para iso podemos realizar:

Cuestionarios a alumnos: os alumnos cubrirán un cuestionario sobre o proceso de ensinanza. Este incluírá cuestións claras e precisas sobre aspectos relevantes da ensinanza (claridade das exposicións, valor motivacional das actividades, suficiencia ou insuficiencia do tempo dedicado, variedade e adecuación dos materiais empregados, percepción da nosa actitude, propostas de mellora, ...). Como exemplo inclúese o seguinte cuestionario valorado mediante indicadores de logro:

INDICADORES	1	2	3	4	5
• Existe una correcta estruturación da clase: inicio, desenvolvemento, peche					
• Manifesta dominio do contido e rigorosidade conceptual da disciplina que ensina					
• Comunica aos alumnos o aprendizaxe esperado da clase					
• As actividades de ensino- aprendizaxe son coherentes coa aprendizaxe da clase.					
• Organiza axeitadamente o traballo dos alumnos na aula					
• A metodoloxía e os recursos didácticos que utiliza son motivadores e axudan ao logro da aprendizaxe					
• Organiza ben o tempo na clase e dáse a coñecer polos alumnos					
• Reacciona positivamente fronte as accións dos estudantes					
• Promove un bo clima de relacións interpersonais na aula					
• Utiliza as consultas dos alumnos para retroalimentar a todo o grupo					
• Utiliza estratexias para crear e manter un ambiente organizado dentro da aula					
• Atende á diversidade dentro da aula					
• Revisa as actividades feitas polos alumnos					
• Rexistra as actividades diarias no libro do profesor					
• Deixa claros os criterios de cualificación e de recuperación da materia					

De tal forma que os indicadores corresponderíanse coa seguinte ponderación:

1	Necesita mellorar
2	Insuficiente
3	Satisfactorio
4	Notable

5	Excelente
---	-----------

Preguntas na aula: se o “clima” do grupo o permite, este tipo de procedementos resultan insubstituíbles para un coñecemento directo dos problemas. As opinións do alumnado sobre como se imparte a materia, sobre as dificultades atopadas e as propostas de mellora, serán anotadas polo profesor para a súa valoración posterior.

Contraste de experiencias e puntos de vista: pódense intercambiar experiencias entre docentes a través das reunións de Departamento.

Análise dos resultados das aprendizaxes: O análise da aprendizaxe debe estar dirixido a buscar as causas que a dificultan, para en caso adecuado tomar medidas de corrección, e a buscar propostas alternativas que melloren o proceso de ensino-aprendizaxe. Cabe mencionar que a obtención de datos negativos por un grupo de alumnos non indica unha avaliación negativa da ensinanza.

En definitiva, o plan de avaliación non se limita a analizar os resultados obtidos en relación cos obxectivos propostos, senón que é un elemento regulador do proceso educativo completo.

1.1.1 Grao mínimo de consecución para superar a materia de Xeografía en 2º de Bacharelato.

Cada un destes bloques desglósase en Unidades didácticas que integran os contidos mínimos fixados pola CIUG para a realización das probas da ABAU (proba de avaliación de bacharelato para o acceso á universidade) .

A Unidade 0 irase desenvolvendo a través dos contidos do resto das Unidades Didácticas e estará presente en cada unha delas.

U.D.	Grao mínimo de consecución para superar a materia de Xeografía en 2º de Bacharelato.
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 0: Introducción ó coñecemento xeográfico. 	<p>Esquema</p> <p>1.1 Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.</p> <p>1.2 Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe.</p> <p>1.3 Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.</p> <p>Os contidos deste bloque terán aplicación práctica no resto dos bloques.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 1. O espazo xeográfico español: a diversidade xeomorfolóxica. 	<p>Esquema</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Formación e evolución xeolóxica. 2.2 Variedade litolóxica e formas do relevo diferencial. 2.3 Unidades morfoestruturais. 2.4 O solo: elementos constitutivos e localización <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formación e evolución xeomorfolóxica da Península Ibérica e das Illas Canarias e Baleares. Tipos de unidades morfoestruturais. <ul style="list-style-type: none"> - Formación e evolución xeomorfolóxica da Península Ibérica e das Illas (da era arcaica ao glaciario cuaternario). - Tipos de unidades: zócolo, macizos antigos, cordilleiras de pregamento, cuncas sedimentarias. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario guiado dun fragmento de mapa topográfico: identificación das coordenadas xeográficas, máximas e mínimas altitudes, zonas de maiores e menores pendentes, principais cursos fluviais e orientación dos mesmos. • Comentario de perfís topográficos: N-S. • Mapa litolóxico de España. • Debuxos e gráficos con tipos de modelado: granítico, cárstico, glaciario ou volcánico. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aluvión /Foz/Litosfera/Meseta/ Penechira / Somonte / Tectónica de placas / Esteiro /Ría / Tómbolo (10)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 2. A diversidade climática. 	<p>Esquema</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1 Factores xeográficos e termodinámicos do clima. 3.2 Tipos de tempo. 3.3 Dominios climáticos: atlántico, mediterráneo, de interior, de montaña, subtropical. 3.4 Factores da diversidade bioxeográfica. 3.5 Paisaxes vexetais: atlántico, mediterráneo, canario e de montaña. <p>Temas (preguntas teóricas)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Factores xeográficos e termodinámicos que inflúen no clima de España. <ul style="list-style-type: none"> - Factores xeográficos: latitude, situación, influencia do mar, relevo. - Factores termodinámicos: en altura (Jet Stream) e en superficie (centros de acción, masas de aire, frontes). • Factores da diversidade bioxeográfica. <ul style="list-style-type: none"> - Situación xeográfica e procesos naturais. - Acción antrópica. Cambio climático. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mapas de temperaturas e precipitacións medias. • Mapas do tempo en superficie: Advección do Oeste, Anticiclón de Verán e Tempo do Norte. • Mapa dos climas de España.

	<ul style="list-style-type: none"> • Climogramas: análise de temperaturas, precipitacións e aridez; factores que inflúen no clima; influencia no medio; tipos de climas e localización xeográfica dos mesmos. • Análise de cliseries. • Mapa de rexións bioxeográficas. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aridez / Barlovento / Inversión térmica / Isóbara / Isohietas / Umbria / Laurisilva / Maquis / Vexetación clímax / Vexetación antrópica / Landa (11)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 3. A diversidade hídrica e bioxeográfica. 	<p>Esquema</p> <p>4.1. Concas hidrográficas e tipos de réxime fluvial.</p> <p>4.2. Lagos, lagoas, zonas húmidas costeiras.</p> <p>4.3. Problemática dos recursos hídricos: transvases, desalinización, recuperación de acuíferos, saneamento dos ríos.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Problemática dos recursos hídricos en España e posibles solucións. <ul style="list-style-type: none"> - Os transvases. - A desalinización. - A recuperación de acuíferos. - O saneamento dos ríos. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario de hidrogramas (nival, nivo-pluvial, pluvio-nival, pluvial oceánico, pluvial mediterráneo). • Comentario dun mapa dos recursos hídricos da península. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cunca fluvial / Estiaxe / Marisma (3).
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 4. Paisaxes naturais e as interrelacións natureza-sociedade. 	<p>Esquema</p> <p>5.1 A paisaxe: recurso común, interpretación e transformacións recentes.</p> <p>5.2 O patrimonio natural español e categorías de protección.</p> <p>5.3 Repercusións ambientais da acción humana: Contaminación, cambio climático, pegada ecolóxica.</p> <p>5.4 Respostas e solucións cara a sustentabilidade.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Repercusións ambientais da acción humana: <ul style="list-style-type: none"> - Contaminación. - Quecemento global. - Pegada ecolóxica. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estatísticas e mapas de erosión dos solos, desertización e incendios forestais. • Mapas dos espazos protexidos (parques nacionais, parques naturais, reservas da biosfera). • Comentario dunha imaxe de paisaxe natural: atlántica, mediterránea, de montaña e das illas Canarias. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avaliación de impacto ambiental / Ecosistema / Efecto invernadoiro / Paisaxe (4)

<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 5. Os espazos rurais e o sector primario 	<p>Esquema</p> <p>7.1 Os usos do solo e a súa distribución: tipos e factores explicativos. 7.2 A estrutura agraria e as súas transformacións recentes (U.E.) 7.3 O desenvolvemento da gandería española e as súas transformacións. 7.4 A explotación dos bosques. 7.5 As paisaxes agrarias: atlántica, mediterránea, de interior, canaria e de montaña. 7.6 A pesca e os espazos pesqueiros.</p> <p>Temas (preguntas teóricas)</p> <ul style="list-style-type: none"> • As paisaxes agrarias españolas: <ul style="list-style-type: none"> - Condicións naturais (dominios atlántico, mediterráneo, subtropical, áreas montañosas e chairas). - Estrutura da propiedade. • Transformacións recentes na estrutura agropecuaria española: <ul style="list-style-type: none"> - As explotacións agrarias. - Técnicas e sistemas agrarios. - Estrutura gandeira. - Política Agrícola Común. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario e localización dunha paisaxe agraria. • Mapa de espazos pesqueiros (rexións e caladoiros). • Gráficos e mapas sobre a produción agraria, gandeira, forestal ou pesqueira, e poboación ocupada neste sector. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acuicultura/ Agricultura ecolóxica/ Denominación de orixe/ Desagrarización/ Explotación intensiva / Política Agrícola Común (PAC)/ Política Pesqueira Comunitaria (PPC)/ Silvicultura / Transxénicos. (9)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 6. O sector secundario 	<p>Esquema</p> <p>8.1 Proceso e factores da industrialización española. 8.2 O tecido industrial español e os seus contrastes. 8.3 Gran variedade de paisaxes industriais. 8.3.1 Áreas de antiga industrialización. 8.3.2 Áreas urbanas e rurais. 8.3.3 Paisaxes da innovación. 8.4 Situación actual da industria: desafíos e globalización. 8.5 A enerxía: a diversidade de fontes de enerxía.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Situación actual da industria en España. <ul style="list-style-type: none"> - Desafíos: os problemas estruturais (dimensión, I+D+i, tecnoloxía) e consecuencias da incorporación á Unión Europea. - Tendencias recentes da industria en España: globalización e deslocalización. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario dunha paisaxe industrial. • Mapas e gráficos de produción mineira, industrial, enerxética e principais áreas industriais de España.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mapas e gráficos de poboación ocupada nas actividades mineiras e industriais en España. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Economías de escala/ Enerxías renovables/ Difusión industrial/ Fondos estruturais/Subcontratación/ Industrias verdes/ Materias primas estratéxicas / Parque tecnolóxico. (8)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 7. O sector terciario 	<p>Esquema</p> <p>9.1 Terciarización da economía e sociedade do benestar. 9.2 Distribución comercial e espazos do consumo. 9.3 Os servizos financeiros e a balanza de pagamentos. 9.4 Transporte e comunicacións. 9.5 Os espazos turísticos. 9.5.1 Paisaxes turísticas. 9.5.2 Impactos ambientais.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sector servizos e o proceso de terciarización da economía en España. <ul style="list-style-type: none"> - Características do sector terciario. - Causas da terciarización. - Contrastes na localización dos servizos. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario de paisaxes turísticas. • Mapas da distribución de redes e infraestruturas do transporte (AVE, autoestradas, autovías, portos e aeroportos). • Mapas ou gráficos do movemento de viaxeiros. • Mapas ou gráficos sobre a distribución e tendencias do turismo. • Gráficas sobre a evolución do comercio exterior e/ou interior. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balanza de pagamentos / Economía somerxida / Ecoturismo / Franquía / Plan Estratéxico de Infraestruturas do Transporte (PEIT) / Taxas aeroportuarias / Tour operadores. (7)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 8. A poboación 	<p>Esquema</p> <p>6.1 Dinámica da poboación. 6.2 Os movementos naturais da poboación. 6.3 Mobilidade espacial da poboación e debate sobre a inmigración. 6.4 A estrutura demográfica: idade, sexo e actividade económica. 6.5 Distribución espacial.</p> <p>Temas (preguntas teóricas)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Movementos naturais da poboación. <ul style="list-style-type: none"> - Natalidade, mortalidade e fecundidade no réxime demográfico actual. - Desequilibrios territoriais no movemento natural da poboación. • Mobilidade espacial da poboación. <ul style="list-style-type: none"> - O éxodo rural. - A inmigración. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Calcular e analizar taxas demográficas dun territorio.

	<ul style="list-style-type: none"> • Comentar e comparar pirámides de poboación. • Gráfica da transición demográfica en España. • Mapas das porcentaxes de inmigrantes por provincia ou CCAA. • Gráficas da evolución da emigración galega. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poboación activa, Esperanza de vida, Réxime demográfico, Censo de poboación, Saldo migratorio, Taxa de fecundidade, Transición demográfica, Padrón municipal. (8)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 9. A cidade e os espazos urbanos 	<p>Esquema</p> <p>10.1 O proceso de urbanización en España.</p> <p>10.1.1 Concepto de cidade.</p> <p>10.1.2 Axentes sociais urbanos.</p> <p>10.1.3 Urbanismo e ordenación do territorio.</p> <p>10.1.4 Morfoloxía urbana (tipos de planos).</p> <p>10.1.5 Funcións urbanas.</p> <p>10.2 Fenómeno urbano en España.</p> <p>10.2.1 A cidade preindustrial.</p> <p>10.2.2 A cidade industrial.</p> <p>10.2.3 A cidade postindustrial.</p> <p>10.2.4 Xerarquías e redes urbanas en España.</p> <p>10.3 Transformacións recentes na estrutura das cidades.</p> <p>10.3.1 Cidade difusa.</p> <p>10.3.2 Os cambios no centro urbano (degradación /vs/ rehabilitación).</p> <p>10.3.3 Cambios de uso no solo urbano.</p> <p>10.4 Impacto ambiental da urbanización.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transformacións recentes na estrutura das cidades. <ul style="list-style-type: none"> - Cidade difusa. - Os cambios no centro urbano (degradación /vs/ rehabilitación). - Cambios de uso no solo urbano. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comentario dun plano urbano: Barcelona ou Madrid. • Comentario dunha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. • Mapa do sistema urbano español. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Área suburbana/ Área metropolitana/ Cualificación do solo/ Plan Xeral de Ordenación Urbana (PXOU) / Unidade Veciñal de Absorción (UVA)/ Xentrificación. (6)
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 10. A organización territorial de España 	<p>Esquema</p> <p>11.1 Evolución histórica.</p> <p>11.2 A organización territorial do Estado español.</p> <p>11.2.1 Comunidades autónomas.</p> <p>11.2.2. Poder local: a administración provincial e municipal.</p> <p>11.3 Desequilibrios territoriais.</p> <p>11.4 Políticas rexionais.</p>

	<p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contrastes e políticas rexionais en España. <ul style="list-style-type: none"> - Evolución histórica. - Desequilibrios territoriais. - Políticas rexionais. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mapa de provincias. • Mapa de Comunidades Autónomas e as súas capitais. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parroquia, Municipio, Provincia, Comunidade Autónoma, Estatuto de autonomía (5).
<ul style="list-style-type: none"> • UNIDADE 11. España en Europa e no mundo 	<p>Esquema</p> <p>12.1 España no contexto da UE 12.2 Globalización económica. 12.3 España no escenario xeopolítico mundial. 12.4 España no escenario socioeconómico mundial.</p> <p>Tema (pregunta teórica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • España no escenario xeopolítico: <ul style="list-style-type: none"> - España na UE. - España no mundo. <p>Prácticos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mapa do PIB per cápita en Europa e no mundo. • Mapa de espazos centrais e periféricos no mundo. <p>Vocabulario</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comisión europea, Movements antiglobalización, Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, Xeopolítica (4).

[1.1.2 Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Xeografía en 2º de Bacharelato.](#)

A continuación imos detallar os estándares de aprendizaxe por unidade didáctica en relación ás competencias básicas e ós criterios de avaliación. Estes estándares poderemos avalialos seguindo unha escala numérica de 0 a 4, de tal modo que estes valores representan:

Escala	Significado de cada valoración numérica aplicable ó grao de consecución do estándar de aprendizaxe
<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(Necesita mellorar)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Non responde. Non intentou facer a tarefa. Non amosa interese pola materia. - Exercicio ilexible. - Numerosas erros ortográficos e/ou gramaticais graves. - Presentación dos contidos descoidada.
<p style="text-align: center;">1</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Demuestra escasa comprensión do problema. Faltan moitos dos requirimentos

(Insuficiente)	<ul style="list-style-type: none"> da tarefa na resposta. - Resposta vaga, imprecisa, inverosímil ou irrelevante. - Erros ou omisións graves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Redacción caótica ou inconexa. - Non emprega vocabulario específico ou faino de xeito incorrecto. - Presentación dos contidos descoidada.
2 (Satisfactorio)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra comprensión parcial do problema. A maior parte dos requirimentos da tarefa están comprendidos na resposta. - Erros ou omisións leves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Emprega algún vocabulario específico correctamente. - Comete varios erros ortográficos e/ou gramaticais leves. - Redacción fluída. Expresión escrita aceptable. - Presentación e deseño dos contidos elaborada.
3 (Notable)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra considerable comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Resposta coherente ca lóxica interna da materia e o tema. - Erros ou omisións leves na contextualización do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Uso correcto das ideas argumentais. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves.
4 (Excelente)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra total comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Uso correcto das ideas argumentais. - Contextualización correcta e precisa do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Introduce correctamente ideas secundarias relacionadas co tema principal. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves. - Presentación e deseño dos contidos elaborada e creativa.

En base a esta escala, consideraremos que a partir do **grao 2** o estándar básico considérase adquirido polo alumnado.

17.1.4 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Coa finalidade de valorar o **nivel de competencias** do alumnado para adaptar a programación podemos realizar unha serie de actividades nas que se teña en conta a capacidade do alumnado para desenvolver as competencias necesarias que lles permitan adquirilos. Actividades como:

- Ler un ou varios textos, subliñalos e sinalar a temática histórica, de forma individual e en grupo.
- Buscar a definición de conceptos básicos e explícalos coas súas palabras demostrando a comprensión dos mesmos.
- Facer un xogo sobre datas de anos e séculos para comprobar que saben situar os feitos nunha liña do tempo.
- Buscar unha noticia actual en Internet e explícala ós compañeiros.
- Elaboración dun resumo ou esquema dun tema concreto.
- Tamén se poden facer sondeos en clase mediante preguntas directas ó alumnado, rexistrando o seu coñecemento ou dominio de temas e conceptos concretos, a habilidade para dar respostas a cuestións concretas, ou tamén para coñecer cuestións relacionadas coa docencia como a dispoñibilidade de medios para traballar en casa tales como os informáticos.

En función dos resultados da avaliación inicial poderemos adoptar medidas específicas para cada alumno segundo as súas necesidades, empregando para iso recursos como: a elaboración de esquemas conceptuais como elemento básico de comprensión, redistribución do alumnado na aula para lograr que colaboren entre eles mesmos, realización de actividades de reforzo relacionadas coa comprensión de textos ou análise de fontes, ou adoptando medidas máis concretas, se fose necesario, contando sempre coa colaboración do departamento de orientación.

17.1.5 Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos

Non procede acreditar coñecementos previos nesta materia, tal como se recolle na orde de 24 de xuño de 2008.

• **Bloque 1. A xeografía e o estudo do espazo xeográfico.**

UNIDADE 0: Introducción ó coñecemento xeográfico.						TEMPORALIZACIÓN: 1ª semana				
Obxectivos:		Estándares de aprendizaxe					Competencias clave			
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	
			0	1	2	3				4
• Evolución e tendencias actuais da xeografía.	B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos.	B1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CMCCT CAA CCL CD
• O concepto de espazo xeográfico.	B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais.	B1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas.						<ul style="list-style-type: none"> • Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CMCCT CAA CCL
		B1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.								<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC.
• Pautas para o comentario de fontes xeográficas	B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico.	B1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.						<ul style="list-style-type: none"> • Estudio da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. 	CMCCT CAA CD
	B1.4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/50.000.	B1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo.								<ul style="list-style-type: none"> • Valoración da participación e actitude.

		B1.4.2. Extrae a información de mapas e planos de diferentes escalas.										CMCCT CD
	B1.6. Procurar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas, e presentala de xeito adecuado.	B1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico.										CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 2. O relevo español, a súa diversidade xeomorfolóxica.**

UNIDADE 1. O espazo xeográfico español: a diversidade xeomorfolóxica.							TEMPORALIZACIÓN: 3 semanas					
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.		Estándares de aprendizaxe								Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación			
			0	1	2	3	4					
• Resgos xerais do relevo de España.	B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade.	B2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	CMCCT CAA CCL CD		
• Formación e evolución das grandes unidades do relevo peninsular.	B2.2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo.	B2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular.						<ul style="list-style-type: none"> Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise de traballos de investigación ou 	CMCCT CAA CCL CD		

	B2.3. Definir o territorio español subliñando as diferenzas das unidades morfoestruturais.	B2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España.							<ul style="list-style-type: none"> Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	actividades mediante as TIC. <ul style="list-style-type: none"> Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CMCCT CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> Formación e variedade litolóxica do relevo peninsular e insular. 	B2.4. Diferenciar a litoloxía de España, incidindo nas súas características e na modelaxe.	B2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.						<ul style="list-style-type: none"> Estudo da actitude, e participación. 			CMCCT CAA CCL
	B2.5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía.	B2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.									CMCCT CAA CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> Identificación, clasificación e descrición das principais unidades de relevo nun perfil topográfico da península ibérica. 	B2.6. Procurar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas (bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo), e presentala de xeito adecuado sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor.	B2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.									CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 3. A diversidade climática e a vexetación.**

UNIDADE 2. A diversidade climática.						TEMPORALIZACIÓN: 3 semanas					
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m.			Estándares de aprendizaxe							Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación		
			0	1	2	3	4				

<ul style="list-style-type: none"> Os factores e elementos do clima. 	B3.1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos.	B3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CMCCT
		B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferenciais.	B3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.							CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> Distribución e características dos principais tipos de clima en España. 	B3.3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas.	B3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.					CMCCT			
	B3.4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España.	B3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.					CMCCT			
<ul style="list-style-type: none"> Tipos de tempo atmosférico en España. 	B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura.	B3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas.					CMCCT			
		B3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.					CMCCT			
	B3.6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de	B3.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de					CMCCT			
							CAA			

cliseries.																		CD
	B3.9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas.	B3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparezan.																CMCCT CAA CCL
		B3.9.2. Analiza razonadamente unha cliserie.																CD

• **Bloque 5. As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade.**

UNIDADE 4. Paisaxes naturais e as interrelacións natureza-sociedade.											TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.			Estándares de aprendizaxe												
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	Competencias clave					
			0	1	2	3	4								
• As grandes paisaxes naturais.	B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais.	B1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	CMCCT CAA CCL					
		B1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.								CMCCT CAA					
	B3.7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto de internet como de medios de comunicación social, ou bibliografía.	B3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático.								CMCCT CAA CCL CD					
		B3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.								CMCCT CAA CCL					

	bibliografía ou medios de comunicación social.	información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio.								CAA CCL CD
		B5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano.								CMCCT CAA CCL CD
• Comentario dunha paisaxe natural.	B5.5. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais.	B5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.								CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 7. O espazo rural e as actividades do sector primario.**

UNIDADE 5. Os espazos rurais e o sector primario						TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.		Estándares de aprendizaxe							Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación		Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
• Os espazos rurais, factores físicos e humanos.	B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España.	B7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CMCCT CAA CCL CD
		B7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras								CCL

		actividades económicas.								<ul style="list-style-type: none"> • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CAA CD
	B7.2. Distinguir as paisaxes agrarias, a súa morfoloxía e as súas estruturas, establecendo as súas características.	B7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios.										CMCCT CAA CCL CD
		B7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas.										CAA CCL
• Os usos do espazo rural.	B7.3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o terreo de labor, os bosques e o hábitat.	B7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas.										CMCCT CAA CCL CD
	B7.4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade e identificar formas de tenza da terra.	B7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade.										CMCCT CAA CCL CD
• A actividade agrícolapecuaria.	B7.5. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións.	B7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas.										CMCCT CAA CCL CD
	B7.6. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea.	B7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado.										CMCCT CAA CCL CD

		B7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC.																CCL CAA
• A actividade pesqueira.	B7.7. Analizar a actividade pesqueira, e definir as súas características e os seus problemas.	B7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega.																CMCCT CAA CCL CD
		B7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe.																CCL CAA
	B7.8. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro, utilizando fontes dispoñibles en internet, en medios de comunicación social ou na bibliografía.	B7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.																CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 8. As fontes de enerxía e o espazo industrial.**

UNIDADE 6. O sector secundario										TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas								
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.			Estándares de aprendizaxe												Competencias clave			
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación									
			0	1	2	3	4											
• Evolución histórica: - A industria española	B8.1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á	B8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española.							• Observación directa do alumnado. • Análise das actividades	• Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas.								CMCCT CAA CCL

<p>entre 1855 e 1975.</p> <p>- A crise e reestruturación industrial (1975-1985)</p>	situación actual.						<p>realizadas polo alumnado.</p> <ul style="list-style-type: none"> Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CD
		B8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española.							CCL
		B8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto.							CAA CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> As materias primas e as fontes de enerxía. 	B8.2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización, e describir as súas consecuencias en España.	B8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España.					<ul style="list-style-type: none"> Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CMCCT	
<ul style="list-style-type: none"> As áreas industriais. Factores e tendencias da localización industrial. 	B8.3. Coñecer os factores da industria en España.	B8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais.						CAA	
		B8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais.						CMCCT CAA CCL CD	
<ul style="list-style-type: none"> Comentario dunha paisaxe industrial. 	B8.4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada.	B8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais.					CMCCT CAA CCL CD		
<ul style="list-style-type: none"> A industria española e galega 	B8.5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial	B8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis					CCL		

na actualidade. As áreas industriais e os desequilibrios territoriais.	sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio no futuro.	importantes, distinguindo entre os sectores industriais.									CD CAA
		B8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial.									CCL CAA CD
		B8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro.									CMCCT CAA CCL CD
	B8.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español e a influencia nel da política industrial europea, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet, como na bibliografía ou nos medios de comunicación. bibliografía, ou medios de comunicación.	B8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.									CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 9. O sector servizos.**

UNIDADE 7. O sector terciario							TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.			Estándares de aprendizaxe							Competencias clave	
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación		
			0	1	2	3	4				

<ul style="list-style-type: none"> • A terciarización da economía española. 	<p>B9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos.</p>	<p>B9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. 	<p>CMCCT CAA CCL CD</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Heteroxeneidade e desigualdade territorial. 	<p>B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio.</p>	<p>B9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. 	<p>CMCCT CAA CCL CD</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • O sistema de transporte e comunicacións. 	<p>B9.3. Explicar o sistema de transporte en España, distinguindo a articulación territorial que configura.</p>	<p>B9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos).</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Realización de tarefas de investigación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	<p>CMCCT CAA CCL CD</p>	
		<p>B9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio.</p>							<ul style="list-style-type: none"> • Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. 	<p>CMCCT CAA CCL CD</p>
		<p>B9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado.</p>							<ul style="list-style-type: none"> • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. 	<p>CMCCT CAA CCL CD</p>
		<p>B9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español.</p>							<ul style="list-style-type: none"> • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valoración da participación e actitude. 	<p>CMCCT CAA CCL</p>

de poboación.		futuras.						súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación.	<ul style="list-style-type: none"> • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CD
		B6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.								CMCCT
• O movemento natural da poboación.	B6.3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais.	B6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español.								CAA
		B6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio.								CCL
• A distribución da poboación.	B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación.	B6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.								CD
• Os movementos migratorios.	B6.5. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións.	B6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España.								CAA
		B6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes.								CCL
										CD

		B6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores.																CMCCT CAA CCL CD
• O crecemento real da poboación.	B6.6. Analizar a poboación das comunidades autónomas, definindo a súa evolución e a problemática de cada unha.	B6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación.																CMCCT CAA CCL CD
• A estrutura da poboación.	B6.7. Comentar un mapa da densidade de poboación de España, analizando a súa estrutura.	B6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española.																CMCCT CAA CCL CD
• A poboación galega.	B6.8. Analizar as pirámides de poboación das comunidades autónomas, incidindo no caso galego, e comentar as súas peculiaridades.	B6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación.																CMCCT CAA CCL CD
• O futuro da poboación española.	B6.9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio.	B6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española.																CMCCT CAA CCL CD

• [Bloque 10. O espazo urbano.](#)

UNIDADE 10. A cidade e os espazos urbanos						TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.		Estándares de aprendizaxe						Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución						Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación
			0	1	2	3	4			
• O concepto de cidade: un fenómeno complexo.	B10.1. Definir a cidade.	B10.1.1. Define cidade e achega exemplos.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CMCCT CAA CCL
• Comentario dun plano urbano.	B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados.	B10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa.								CMCCT CAA CCL CD
• O proceso de urbanización.	B10.3. Identificar o proceso de urbanización e enumerar as súas características e as planificacións internas.	B10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización.								CMCCT CAA CCL
		B10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana.								CAA CCL
• A morfoloxía e a estrutura urbana.	B10.4. Analizar a morfoloxía e a estrutura urbana, e extraer conclusións da pegada da historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade.	B10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas.								CMCCT CAA CCL CD
		B10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta.						CCL CD CAA		
• Comentario	B10.5. Analizar e comentar unha	B10.5.1. Comenta unha paisaxe						CMCCT		

dunha paixase urbana.	paisaxe urbana.	urbana a partir dunha fonte gráfica.									CAA CCL CD
		B10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida.									CMCCT CAA CCL CD
• A produción e ordenación do espazo urbano.	B10.6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio.	B10.6.1. Explica a xerarquización urbana española.									CMCCT CAA CCL
• O sistema urbano español	B10.7. Describir a rede urbana española e comentar as súas características.	B10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea.									CMCCT CAA CCL
• Problemas das cidades españolas.	B10.8. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ao espazo urbano español, utilizando fontes en que estea dispoñible, en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	B10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español.									CMCCT CAA CCL CD

• **Bloque 11. Formas de organización territorial.**

• UNIDADE 11. A organización territorial de España					TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas	
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m,p.		Estándares de aprendizaxe				Competencias clave
	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución	Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación	

Contidos curriculares do curso			0	1	2	3	4			
• A organización territorial de España.	B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal.	B11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.								CMCCT CAA CCL CD
• A ordenación do territorio	B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da historia e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais.	B11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais.						<ul style="list-style-type: none"> • Observación directa do alumnado. • Análise das actividades realizadas polo alumnado. • Realización de tarefas de investigación. • Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. • Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. • Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> • Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. • Recollida de datos no caderno de aula do profesor. • Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. • Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. • Probas escritas obxectivas. • Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. • Valoración da participación e actitude. 	CMCCT CAA CCL CD
		B11.2.2. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século xx.					CMCCT CAA CCL CD			
		B11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século xx.					CMCCT CAA CCL CD			
• Identifica as CC.AA. coas súas capitais. E as provincias españolas.	B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da historia e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais.	B11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.								CMCCT CAA CCL CD
• Os desequilibrios territoriais.	B11.3. Analizar a organización territorial española e describir os desequilibrios e os contrastes	B11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na								CMCCT CAA

	territoriais, así como os mecanismos correctores.	organización territorial española.																CCL CD	
• As políticas territoriais.	B11.4. Describir a transcendencia das comunidades autónomas e definir as políticas territoriais que levan a cabo, incidindo no caso de Galicia.	B11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.																CMCCT CAA CCL	
	B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	B11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas.																	CMCCT CAA CCL
		B11.5.2. Explica razonadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.																	CAA CCL

• **Bloque 12. España en Europa e no mundo.**

1.1.2.1 UNIDADE 12. España en Europa e no mundo										TEMPORALIZACIÓN: 2,5 semanas				
Obxectivos: a,b,d,e,g,i,l,m.		Estándares de aprendizaxe										Competencias clave		
Contidos curriculares do curso	Criterios avaliación	Estándar	Grao de consecución					Procedemento de avaliación	Instrumento avaliación					
			0	1	2	3	4							
• As áreas xoeconómicas.	B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios.	B12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación.						<ul style="list-style-type: none"> Observación directa do alumnado. Análise das actividades realizadas polo alumnado. 	<ul style="list-style-type: none"> Análise dos estándares de aprendizaxe mediante rúbricas. Recollida de datos no caderno de aula do profesor. 	CMCCT CAA CCL CD				
		B12.1.2. Identifica aspectos								CMCCT				

		salientables de España na situación mundial.								<ul style="list-style-type: none"> Realización de tarefas de investigación. Valoración dos contidos e competencias básicas adquiridas. Reflexión sobre a capacidade de traballo en grupo e a súa exposición en clase. Estudo da actitude, e participación. 	<ul style="list-style-type: none"> Corrección dos cadernos do alumnado ou actividades para entregar. Análise de traballos de investigación ou actividades mediante as TIC. Probas escritas obxectivas. Valoración dos traballos, da súa exposición e dos debates. Valoración da participación e actitude. 	CAA CCL CD
		B12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais.									CMCCT CAA CCL CD	
• A posición de España na UE	B12.2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial e os contrastes físicos e socioeconómicos.	B12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea.									CMCCT CAA CCL	
• Disparidades e política rexional na UE	B12.3. Identificar a posición de España na Unión Europea, enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan a España.	B12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. B12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea.									CMCCT CAA CCL CD	
• Mundialización e desigualdades territoriais. Os movementos antiglobalización.	B12.4. Definir a globalización e explicar os seus trazos.	B12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España.									CMCCT CAA CCL CSC	
• Pautas para a análise da posición española na UE e	B12.6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e	B12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir									CMCCT CAA CCL	

no mundo.	mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social.	de distintas fontes de información xeográfica.								CD
-----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

PATRIMONIO ARTÍSTICO E CULTURAL DE GALICIA DE 2º DE BACHARELATO

Os contidos preséntanse nos seguintes bloques:

- **Bloque 1.** As raíces da arte galega
- **Bloque 2.** Idade Antiga
- **Bloque 3.** Idade Media
- **Bloque 4.** Idade Moderna
- **Bloque 5.** Idade Contemporánea
- **Bloque 6.** Patrimonio industrial e cultural en Galicia

En base o decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na CC.AA de Galicia, procedemos a continuación a distribuír o currículo de Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato en Bloques.

17.1.1 Concreción de obxectivos por curso.

- y) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- z) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- aa) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- bb) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- cc) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- dd) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- ee) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

- ff) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- gg) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- hh) l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- ii) m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- u) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- jj) ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- v) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- w) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

17.1.2 Relación de criterios/estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. As raíces da arte galega		
B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das primeiras manifestacións artísticas, e as posibles explicacións simbólicas das imaxes dos petróglifos, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB1.1.1. Identifica as imaxes rupestres de Galicia en relación coas imaxes tribais ou étnicas existentes no mundo.	CCEC CCL CAA
	PAB1.1.2. Relaciona as imaxes cun posible significado iconolóxico.	CCEC CCL CAA
	PAB1.1.3. Compara as imaxes prehistóricas coas de grupos étnicos da actualidade, e establece posibles paralelismos.	CCEC CCL CAA
	PAB1.1.4. Relaciona a iconografía dos petróglifos con composicións de artistas actuais.	CCEC CCL CAA
B1.2. Analizar o Dolmen de Dombate e os labores de recreación e restauración efectuados no século XX.	PAB1.2.1. Analiza o Dolmen de Dombate e debate acerca da súa autenticidade simbólica e histórica.	CCL CAA CCEC
B1.3. Explicar a función social, ritual, relixiosa e xerarquizadora da arte prehistórica en Galicia, especificando o papel desempeñado pola sociedade.	PAB1.3.1. Especifica a consideración social, xerarquizadora e relixiosa das expresións artísticas da prehistoria en Galicia.	CCEC CCL CSC
B1.4. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte prehistórica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB1.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras prehistóricas: dolmen de Axeitos, dolmen de Dombate e lapa de Gargantás.	CCEC CCL CAA
	PAB1.4.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arte prehistórica en Galicia: petróglifos de Mogor, Campo Lameiro, Cotobade e Castriño de Conxo; tesouro de Caldas de Reis e Casco de Leiro.	CCEC CCL CAA
B1.5. Realizar e expor traballos de investigación, individualmente ou en grupo, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB1.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre as construcións megalíticas en Galicia.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB1.5.2. Realiza un traballo de investigación sobre os petróglifos en Galicia.	CCEC CCL CAA CD CSIEE

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B1.6. Respeitar as creacións artísticas da prehistoria en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB1.6.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte prehistórica que se conservan en Galicia.	CCEC CCL CAA CSIEE
Bloque 2. Idade Antiga		
B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da cultura castrexa, relacionándoa co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB2.1.1. Describe as características e as funcións dos principais tipos da arquitectura castrexa.	CAA CD CSIEE
B2.2. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da cultura castrexa e da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB2.2.1. Explica os trazos principais dos castros, o urbanismo e os sistemas defensivos, a partir de fontes históricas ou historiográficas, a través do Castro de Viladonga ou do Castro de Baroña.	CCEC CCL CSC
B2.3. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais.	PAB2.3.1. Especifica e explica a tipoloxía da escultura e a ourivaría castrexa: torque de Burela, cabeza de Rubiás e guerreiro de Armeá.	CCEC CCL CSC
B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB2.4.1. Describe as características e as funcións dos principais tipos de edificios romanos.	CAA CD CSIEE
	PAB2.4.2. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas e a través das murallas de Lugo.	CCEC CCL CAA
	PAB2.4.3. Describe as características esenciais e a función da arquitectura relixiosa tardorromana a través do templo de Santalla de Bóveda.	CCEC CCL CSC
B2.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB2.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	CCEC CCL CSC
B2.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arquitectura romana en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB2.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: murallas de Lugo, torre de Hércules, termas de Lugo, ponte romana de Lugo, ponte maior de Ourense, ponte Lubiáns e ponte do Bibeí.	CCEC CCL CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B2.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB2.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre un dos seguintes castros en Galicia: San Cibrao de Las, Viladonga, Baroña, Santa Trega, Borneiro, Elviña e Fazouro.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB2.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre as pontes romanas en Galicia.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
B2.8. Respeitar as creacións artísticas da arte na idade antiga en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB2.8.1. Explica as construcións castrexas en Galicia e a problemática da súa conservación.	CCEC CCL CSC
Bloque 3. Idade Media		
B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB3.1.1. Explica a evolución da escultura paleocristiá.	CCEC CCL CSC
	PAB3.1.2. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.	CCEC CCL CAA
	PAB3.1.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas romanas: a estela de Tines e o lábaro de Quiroga.	CCEC CCL CAA
B3.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB3.2.1. Define o concepto da arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en Galicia.	CCEC CCL
	PAB3.2.2. Describe as características xerais das primeiras manifestacións artísticas do prerrománico en Galicia: mosteiro de San Pedro de Rocas e a Lauda de Modesa (Rebordáns).	CCEC CCL CAA
	PAB3.2.3. Describe as características xerais da arquitectura visigótica en Galicia: Santa Comba de Bande.	CCEC CCL CAA
B3.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte prerrománica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB3.3.1. Identifica, analiza e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Xes de Francelos, Santa Eufemia de Ambía, Santa María do Cebreiro, Santo Antolín de Toques, Santa María de Mixós, Santa Comba de Bande e a capela de San Miguel de Celanova.	CCEC CCL CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB3.4.1. Describe as características xerais da arte románica en Galicia a partir de fontes históricas ou historiográficas.	CCEC CCL CAA
	PAB3.4.2. Describe as características e a función das igrexas e dos mosteiros na arte románica en Galicia a través dos mosteiros da Ribeira Sacra: Santo Estevo de Ribas de Sil, Santa Cristina de Ribas de Sil e Santa María de Ferreira de Pantón.	CCEC CCL CSC
	PAB3.4.3. Explica as características da escultura e a pintura románica en Galicia, con especial referencia á iconografía.	CCEC CCL
B3.5. Analizar, comentar e clasificar obras significativas do primeiro Románico en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB3.5.1. Describe as características xerais da arquitectura no primeiro Románico en Galicia a través das seguintes obras: basílica de San Martiño de Mondoñedo e San Xoán de Vilanova.	CCEC CCL CAA
B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da Catedral de Santiago e a importancia do Camiño, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB3.6.1. Relaciona o Camiño de Santiago e a súa importancia relixiosa coa aplicación da arte románica.	CCEC CCL CAA
	PAB3.6.2. Relaciona a influencia do Camiño co desenvolvemento de Santiago.	CCEC CCL CAA
B3.7. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do Románico de transición, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB3.7.1. Describe as características xerais da arquitectura no tardorrománico ou protogótico en Galicia a través das seguintes obras: San Lourenzo de Carboeiro, mosteiro de Santa María de Oseira e mosteiro de Santa María de Armenteira.	CCEC CCL CAA
B3.8. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB3.8.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes/as da arte románica.	CCEC CCL CSC CAA
B3.9. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte románica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB3.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura románica: catedral de Santiago de Compostela, Santa María de Cambre, Santa María do Campo, igrexa de Santiago en A Coruña, colexiata de Santa María de Sar, Santa María de Salomé, igrexa de Vilar de Donas, San Nicolás de Portomarín, catedral de Ourense, Santa María de Baiona e catedral de Santa María de Tui.	CCEC CCL CAA
	PAB3.9.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura románica:	CCEC CCL CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	fachada de Praterías, Pórtico da Gloria e portada de Santo Estevo de Ribas de Miño.	
B3.10. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB3.10.1. Describe as características xerais da arte gótica en Galicia a partir de fontes históricas ou historiográficas.	CCEC CCL CAA
	PAB3.10.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica en Galicia e especifica os cambios introducidos respecto á románica.	CCEC CCL CAA
	PAB3.10.3. Describe as características e evolución da escultura gótica en Galicia e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica.	CCEC CCL CAA
B3.11. Explicar a función social da arte gótica en Galicia, especificando o papel de clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB3.11.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes/as da arte gótica.	CCEC CCL CSC CAA
B3.12. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte gótica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura gótica nas ordes mendicantes: San Domingos de Bonaval, San Domingos de Pontevedra e San Francisco de Betanzos.	CCEC CCL CAA
	PAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura gótica: pórtico da catedral de Tui, porta do Colexio de San Xerome e sepulcro de Fernán Peres de Andrade "O Boo".	CCEC CCL CAA
B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre os mosteiros románicos situados na Ribeira Sacra.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB3.13.2. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e significado do Pórtico da Gloria.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
B3.14. Respetar as creacións artísticas da arte na Idade Media en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB3.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.	CCEC CCL CSC
	PAB3.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arquitectura prerrománica en Galicia.	CCEC CCL CAA CSIEE

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	PAB3.14.3. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arquitectura románica en Galicia.	CCEC CCL CAA CSIEE
Bloque 4. Idade Moderna		
B4.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB4.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento en Galicia e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.	CCEC CCL CAA
	PAB4.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista galega e explica a súa evolución.	CCEC CCL CAA
	PAB4.1.3. Especifica as características da escultura renacentista galega e explica a súa evolución.	CCEC CCL CAA
B4.2. Explicar a función social da arte do Renacemento, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB4.2.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes/as da arte do Renacemento en Galicia.	CCEC CCL CSC CAA
B4.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte renacentista en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB4.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura renacentista en Galicia: colexio de Nosa Señora da Antiga de Monforte, mosteiro de Santa María de Montederramo, Hospital Real de Santiago e Pazo de Fonseca.	CCEC CCL CAA
	PAB4.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura renacentista en Galicia: estatuas da fachada do mosteiro de San Martiño Pinario e retablo da igrexa de Santa María de Castro Caldelas.	CCEC CCL CAA
B4.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB4.4.1. Explica as características esenciais do Barroco en Galicia a partir de fontes históricas ou historiográficas.	CCEC CCL
	PAB4.4.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.	CCEC CCL CAA
	PAB4.4.3. Especifica as características da arquitectura barroca galega e explica a súa evolución.	CCEC CCL CAA
	PAB4.4.4. Especifica as características da escultura barroca galega e explica a súa evolución.	CCEC CCL CAA

Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	PAB4.4.5. Especifica as características da pintura barroca galega a través da obra de García de Bouzas.	CCEC CCL CAA
B4.5. Explicar a función social da arte do Barroco en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB4.5.1. Describe o papel desenvolto pola igrexa e a baixa nobreza ou fidalguía na arte do Barroco en Galicia.	CCEC CCL CSC CAA
B4.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte do Barroco en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB4.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura barroca relixiosa en Galicia: obras de Domingo de Andrade, Fernando de Casas, Simón Rodríguez, Clemente F. Sarela, Pedro de Monteagudo (mosteiros de San Xoán de Poio e Sobrado dos Monxes) e Lucas Ferro Caaveiro.	CCEC CCL CAA
	PAB4.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura barroca civil en Galicia: pazos rurais e pazos de Fefiñáns, de Oca e de Santa Cruz de Ribadulla.	CCEC CCL CAA
	PAB4.6.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura barroca en Galicia: obras de Francisco de Moure, Gregorio Fernández, Mateo de Prado e Xosé Gambino.	CCEC CCL CAA
B4.7. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do neoclasicismo, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	PAB4.7.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.	CCEC CCL CAA
	PAB4.7.2. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura: o foco compostelán.	CCEC CCL CSC
	PAB4.7.3. Explica as características xerais do urbanismo academicista a través do Arsenal Real e o barrio da Magdalena en Ferrol.	CCEC CCL
B4.8. Explicar a función social da arte do Neoclasicismo en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB4.8. Describe o papel desempeñado polas ideas do reformismo ilustrado de Carlos III a través das academias.	CCEC CCL CSC CAA
B4.9. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte do Neoclasicismo en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura neoclásica en Galicia: obras de Domingo Lois Monteagudo e de Melchor de Prado y Mariño. Pazo de Raxoi, fachada da Acibecharía, reforma da torre de Hércules,	CCEC CCL CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	casas de Paredes e arquivo do Reino de Galicia en Betanzos.	
	PAB4.9.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura neoclásica en Galicia: obras de Manuel de Prado Mariño e Xosé Ferreiro.	CCEC CCL CAA
B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción e urbanismo do Arsenal Real de Ferrol.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre Domingo de Andrade.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB4.10.3. Realiza un traballo de investigación sobre os pazos en Galicia.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
B4.11. Respetar as creacións artísticas da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB4.11.1. Explica o proceso de barroquización de Santiago.	CCEC CCL CSC
	PAB4.11.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI a XVIII en Galicia.	CCEC CCL CAA CSIEE
Bloque 5. Idade Contemporánea		
B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do historicismo e eclecticismo, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB5.1.1. Entende a importancia da incorporación dos novos materiais á arquitectura, diferenciando os estilos que se serven deles.	CCEC CAA
	PAB5.1.2. Comprende a transcendencia da incorporación do concepto de urbanismo aos ensanches burgueses das cidades de Galicia (Juan de Círraga) e a xénese dos barrios obreiros.	CSC CCEC
	PAB5.1.3. Identifica as principais correntes da escultura galega do século XIX.	CCEC CCL

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	PAB5.1.4. Realiza un traballo de investigación en torno á pintura galega do século XIX (tendencias e principais autores/as).	CSIEE CCEC
B5.2. Explicar a función social da arte do historicismo e do eclecticismo, especificando o papel desenvolvido por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	PAB5.2.1. Explica as razóns que levaron á planificación dos ensanches burgueses nas principais cidades galegas e o seu correlato co deseño dos barrios obreiros.	CCL CCEC
B5.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas do historicismo e eclecticismo, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB5.3.1. Identifica, analiza e comenta a obra arquitectónica de Jenaro de la Fuente e as planificacións urbanísticas de Juan de Ciórraga.	CCEC CCL CAA
	PAB5.3.2. Identifica, analiza e comenta a obra escultórica de Isidoro Brocos.	CCEC CCL CAA
	PAB5.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da pintura do século XIX en Galicia: obra pictórica da Xeración Doente e de Serafín Avendaño.	CCEC CCL CAA
B5.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura no século XX en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB5.4.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno na arquitectura en Galicia.	CCEC CCL CAA
	PAB5.4.2. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do racionalismo na arquitectura en Galicia.	CCEC CCL CAA
B5.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas no século XX en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	PAB5.5.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos artistas iniciada no século anterior.	CCEC CCL CAA
B5.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte da primeira metade do século XX en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	PAB5.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura do século XX en Galicia: Casa Fonte de San Andrés, Compostela 8, Praza de Lugo 22 e Casa Rey de Julio Galán y Carvajal; Pazo Municipal da Coruña, de Pedro Mariño; Praza de Lugo 13 e Casa Salorio, de Antonio López Hernández; Escolas da Fundación Labaca e "O dente de Ouro", de Leoncio Bescansa; Banco de Vigo, de Manuel Gómez Román; Concello de Porriño, Teatro García Barbón, Templo da Vera Cruz e Templo de Panxón, de Antonio Palacios; Casa Molina, Kiosco Alfonso e sanatorio antituberculoso de Cesuras, de Rafael González Villar; Banco Pastor, de Antonio Tenreiro; Estadio de Riazor, de Santiago Rey Pedreira;	CCEC CCL CAA

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<p>Policlínico Cíes, Mercado de Porriño e igrexa de Nosa Señora das Neves, de Xosé Bar Boo; Edificio Seat, Edificio Coca-Cola e Estadio de San Lázaro, de Andrés Fernández Albalat; Domus, Faro de Punta Nariga e Museo do Mar en Vigo, de César Portela; e vivenda unifamiliar en Corrubedo, de Iago Seara.</p>	
	<p>PAB5.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura do século XX en Galicia: Naiciña, Picariña, Ofrenda de San Ramón e San Francisco, de Francisco Asorey; Campesiña sentada, Leiteira, Maternidade e Moza peiteándose, de Xosé Eiroa; Meus pais, de Xoán Piñeiro; Orlando furioso, de Camilo Otero; Mariñeiros e Peregrino loitando contra o vento, de José María Acuña; Escultura ao emigrante, de Eduardo Parrado; e Monumento a Eugenio D'Ors e Fonte dos Delfíns, de Cristino Mallo.</p>	<p>CCEC CCL CAA</p>
	<p>PAB5.6.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da pintura do século XX en Galicia: obra pictórica de Manuel Colmeiro, Laxeiro, Arturo Souto, Fernando Álvarez de Sotomayor, Manuel Pesqueira, Luis Seoane, Eugenio Granell, Manuel Prego, Tino Grandío, María Antonia Dans, Maruxa Mallo, Manuel Abelenda, Isaac Díaz Pardo, Menchu Lamas, Francisco Lloréns, Urbano Lugrís, Alfonso R. Castelao, Xesús Corredoira, Carlos Maside, Xulia Minguillón, Reimundo Patiño, Julio Prieto Nespereira, Xaime Quessada e Alberto Datas.</p>	<p>CCEC CCL CAA</p>
<p>B5.7. Explicar a función social da arte do século XX en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.</p>	<p>PAB5.7.1. Describe o papel dos/das artistas no contexto político do século XX en Galicia.</p>	<p>CCEC CCL CSC CAA</p>
<p>B5.8. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.</p>	<p>PAB5.8.1. Realiza un traballo de investigación sobre a xeración do 25 e o GATEPAC en Galicia.</p>	<p>CCEC CCL CAA CD CSIEE</p>

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	PAB5.8.2. Realiza un traballo de investigación sobre os/as artistas do movemento renovador "Os Novos".	CCEC CCL CAA CD CSIEE
B5.9. Respeitar as creacións artísticas da arte da Idade Contemporánea en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB5.9.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, de Galicia e xustifica a súa elección.	CCEC CCL CAA CSIEE
	PAB5.9.2. Realiza un traballo de investigación catalogando os bens artísticos de Galicia inscritos no Patrimonio Mundial da UNESCO.	CCEC CCL CAA CD CSIEE

Bloque 6. Patrimonio industrial e cultural en Galicia

B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura popular e industrial en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos, sociais e culturais.	PAB6.1.1 Explica o proceso de configuración do patrimonio industrial e cultural en Galicia.	CCEC CCL CAA
B6.2 Respeitar as creacións da arquitectura popular e industrial en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB6.2.1. Describe a importancia da protección do patrimonio industrial e cultural en Galicia.	CCEC CCL CAA
	PAB6.2.2. Define o concepto de patrimonio industrial (arqueolóxico, antigo, moderno e contemporáneo), da historia industrial, da economía industrial, da socioloxía industrial e da historiografía industrial.	CCEC CCL CAA
	PAB6.2.3. Describe a tipoloxía do patrimonio industrial en Galicia: lugares produtivos (obradoiros, minas, muíños, fornos, fábricas e sitios onde se produza calquera proceso produtivo).	CCEC CCL CAA
	PAB6.2.4. Describe a tipoloxía do patrimonio industrial en Galicia: almacéns e depósitos onde se garde a materia prima.	CCEC CCL CAA
	PAB6.2.5. Describe a tipoloxía do patrimonio industrial en Galicia: servizos, onde se xere enerxía ou se abasteza auga.	CCEC CCL CAA
	PAB6.2.6. Describe a tipoloxía do patrimonio industrial en Galicia: comunicacións, calquera medio de	CCEC CCL CAA

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	transporte, a súa infraestrutura e a súa paisaxe.	
	PAB6.2.7. Describe a tipoloxía do patrimonio industrial en Galicia: lugares sociais onde se desenvolvan actividades relacionadas cunha actividade industrial.	CCEC CCL CAA
B6.3. Explicar a función social do patrimonio industrial en Galicia, especificando o papel desempeñado pola sociedade e as súas relacións.	PAB6.3.1. Especifica os problemas do patrimonio industrial en Galicia: conservación ou restauración.	CCEC CCL CSC CAA
B6.4. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB6.4.1. Realiza un traballo de investigación sobre o patrimonio industrial en Galicia: os chozos do Suído, muíños, fornos, fábricas de fariñas, arsenal, pontes de ferro, ferrocarrís, minas, torres, etc.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
B6.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do patrimonio cultural en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos, sociais e culturais, ademais de respectar as súas creacións, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	PAB6.5.1. Explica o proceso de configuración do patrimonio cultural en Galicia.	CCEC CCL CAA
	PAB6.5.2. Define o concepto de patrimonio cultural de Galicia.	CCEC CCL CAA
	PAB6.5.3. Describe a tipoloxía do patrimonio cultural inmaterial.	CCEC CCL CAA
B6.6. Explicar a función social do patrimonio cultural en Galicia, especificando o papel da sociedade e as súas relacións.	PAB6.6.1. Especifica a riqueza, a diversidade e a extensión xeográfica do patrimonio cultural inmaterial en Galicia: Tradicións e expresións orais: lendas, contos, etc. Actos festivos, sociais e rituais. Música, danza e representacións teatrais tradicionais. Coñecementos, técnicas e prácticas tradicionais. Técnicas artesanais tradicionais.	CCEC CCL CSC CAA
B6.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	PAB6.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre o patrimonio cultural en Galicia: os Camiños de Santiago. BIC.	CCEC CCL CAA CD CSIEE
	PAB6.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o patrimonio cultural en Galicia: turismo e patrimonio artístico e cultural.	CCEC CCL CAA CD CSIEE

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	PAB6.7.3. Realiza un traballo de investigación sobre o patrimonio cultural inmaterial en Galicia: técnica artesanal tradicional na pesca galega; o xeito e o cerco real.	CCEC CCL CAA CD CSIEE

17.1.3 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

Imos a avaliar non só a aprendizaxe dos alumnos, senón tamén a propia práctica docente, isto lévanos a traballar cunha avaliación formativa, é dicir, que avaliaremos tanto a capacidade do alumno para aprender como a nosa capacidade para transmitir os coñecementos, analizando se empregamos os recursos adecuados e se explicamos coa claridade suficiente para que os nosos alumnos poidan alcanzar os obxectivos estipulados. E para iso podemos realizar:

Cuestionarios a alumnos: os alumnos cubrirán un cuestionario sobre o proceso de ensinanza. Este incluírá cuestións claras e precisas sobre aspectos relevantes da ensinanza (claridade das exposicións, valor motivacional das actividades, suficiencia ou insuficiencia do tempo dedicado, variedade e adecuación dos materiais empregados, percepción da nosa actitude, propostas de mellora, ...). Como exemplo inclúese o seguinte cuestionario valorado mediante indicadores de logro:

INDICADORES	1	2	3	4	5
• Existe una correcta estruturación da clase: inicio, desenvolvemento, peche					
• Manifesta dominio do contido e rigorosidade conceptual da disciplina que ensina					
• Comunica aos alumnos o aprendizaxe esperado da clase					
• As actividades de ensino- aprendizaxe son coherentes coa aprendizaxe da clase.					
• Organiza axeitadamente o traballo dos alumnos na aula					
• A metodoloxía e os recursos didácticos que utiliza son motivadores e axudan ao logro da aprendizaxe					
• Organiza ben o tempo na clase e dáse a coñecer polos alumnos					
• Reacciona positivamente fronte as accións dos estudantes					
• Promove un bo clima de relacións interpersonais na aula					
• Utiliza as consultas dos alumnos para retroalimentar a todo o grupo					
• Utiliza estratexias para crear e manter un ambiente organizado dentro da aula					
• Atende á diversidade dentro da aula					
• Revisa as actividades feitas polos alumnos					
• Rexistra as actividades diarias no libro do profesor					
• Deixa claros os criterios de cualificación e de recuperación da materia					

De tal forma que os indicadores corresponderíanse coa seguinte ponderación:

1	Necesita mellorar
2	Insuficiente
3	Satisfactorio
4	Notable
5	Excelente

Preguntas na aula: se o “clima” do grupo o permite, este tipo de procedementos resultan insubstituíbles para un coñecemento directo dos problemas. As opinións do alumnado sobre como se imparte a materia, sobre as dificultades atopadas e as propostas de mellora, serán anotadas polo profesor para a súa valoración posterior.

Contraste de experiencias e puntos de vista: pódense intercambiar experiencias entre docentes a través das reunións de Departamento.

Análise dos resultados das aprendizaxes: O análise da aprendizaxe debe estar dirixido a buscar as causas que a dificultan, para en caso adecuado tomar medidas de corrección, e a buscar propostas alternativas que melloren o proceso de ensino-aprendizaxe. Cabe mencionar que a obtención de datos negativos por un grupo de alumnos non indica unha avaliación negativa da ensinanza.

En definitiva, o plan de avaliación non se limita a analizar os resultados obtidos en relación cos obxectivos propostos, senón que é un elemento regulador do proceso educativo completo.

1.1.3 Grao mínimo de consecución para superar a materia de Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato.

U.D.	Grao mínimo de consecución para superar a materia Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato.
<ul style="list-style-type: none"> Bloque 1. As raíces da arte galega 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica as imaxes rupestres de Galicia en relación coas imaxes tribais ou étnicas existentes no mundo. Compara as imaxes prehistóricas coas de grupos étnicos da actualidade, e establece posibles paralelismos. Relaciona a iconografía dos petróglifos con composicións de artistas actuais. Coñece os principais monumentos megalíticos galegos e analiza o Dolmen de Dombate e os labores de recreación e restauración.

	<ul style="list-style-type: none"> • Explicar a función social, ritual, relixiosa e xerarquizadora da arte prehistórica en Galicia. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras prehistóricas: dolmen de Axeitos, dolmen de Dombate e lapa de Gargantáns, petróglifos de Mogor, Campo Lameiro, Cotobade e Castriño de Conxo; tesouro de Caldas de Reis e Casco de Leiro.
<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 2. Idade Antiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as características e as funcións dos principais tipos da arquitectura castrexa. • Especifica e explica a tipoloxía da escultura e a ourivaría castrexa: torque de Burela, cabeza de Rubiás e guerreiro de Armeá. • Describe as características e as funcións dos principais tipos de edificios romanos. • Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas e a través das murallas de Lugo. • Describe as características esenciais e a función da arquitectura relixiosa tardorromana a través do templo de Santalla de Bóveda. • Explica a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: murallas de Lugo, torre de Hércules, termas de Lugo, ponte romana de Lugo, ponte maior de Ourense, ponte Lubiáns e ponte do Bibeí. • Explica as construcións castrexas en Galicia e a problemática da súa conservación.
<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 3. Idade Media 	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as características xerais das primeiras manifestacións artísticas do prerrománico en Galicia: mosteiro de San Pedro de Rocas e a Lauda de Modesa (Rebordáns). • Describe as características xerais da arquitectura visigótica en Galicia: Santa Comba de Bande. • Identifica, analiza e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Xes de Francelos, Santa Eufemia de Ambía, Santa María do Cebreiro, Santo Antolín de Toques, Santa María de Mixós, Santa Comba de Bande e a capela de San Miguel de Celanova. • Describe as características e a función das igrexas e dos mosteiros na arte románica en Galicia a través dos mosteiros da Ribeira Sacra: Santo Estevo de Ribas de Sil, Santa Cristina de Ribas de Sil e Santa María de Ferreira de Pantón. • Explica as características da escultura e a pintura románica en Galicia, con especial referencia á iconografía. • Describe as características xerais da arquitectura no primeiro Románico en Galicia a través das seguintes obras: basílica de San Martiño de Mondoñedo e San Xoán de Vilanova. • Relaciona o Camiño de Santiago e a súa importancia relixiosa coa aplicación da arte románica.

	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as características xerais da arquitectura no tardorrománico ou protogótico en Galicia a través das seguintes obras: San Lourenzo de Carboeiro, mosteiro de Santa María de Oseira e mosteiro de Santa María de Armenteira. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura románica: catedral de Santiago de Compostela, Santa María de Cambre, Santa María do Campo, igrexa de Santiago en A Coruña, colexiata de Santa María de Sar, Santa María de Salomé, igrexa de Vilar de Donas, San Nicolás de Portomarín, catedral de Ourense, Santa María de Baiona e catedral de Santa María de Tui. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura románica: fachada de Praterías, Pórtico da Gloria e portada de Santo Estevo de Ribas de Miño. • Describe as características e a evolución da arquitectura gótica en Galicia e especifica os cambios introducidos respecto á románica. • Describe as características e evolución da escultura gótica en Galicia e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura gótica nas ordes mendicantes: San Domingos de Bonaval, San Domingos de Pontevedra e San Francisco de Betanzos. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura gótica: pórtico da catedral de Tui, porta do Colexio de San Xerome e sepulcro de Fernán Peres de Andrade "O Boo".
<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 4. Idade Moderna 	<ul style="list-style-type: none"> • Especifica as características da arquitectura e escultura renacentista galega e explica a súa evolución. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura renacentista en Galicia: colexio de Nosa Señora da Antiga de Monforte, mosteiro de Santa María de Montederramo, Hospital Real de Santiago e Pazo de Fonseca. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura renacentista en Galicia: estatuas da fachada do mosteiro de San Martiño Pinario e retablo da igrexa de Santa María de Castro Caldelas. • Especifica as características da arquitectura, escultura e pintura barroca galega e explica a súa evolución. • Describe o papel desenvolto pola igrexa e a baixa nobreza ou fidalguía na arte do Barroco en Galicia. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura barroca relixiosa en Galicia: obras de Domingo de Andrade, Fernando de Casas, Simón Rodríguez, Clemente F. Sarela, Pedro de Monteagudo (mosteiros de San Xoán de Poio e Sobrado dos Monxes) e Lucas Ferro Caaveiro. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura barroca civil en Galicia: pazos rurais e pazos de Fefiñáns, de Oca e de Santa Cruz de Ribadulla • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura barroca en Galicia: obras de Francisco de Moure, Gregorio Fernández, Mateo de Prado e Xosé Gambino.

	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura: o foco compostelán. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura neoclásica en Galicia: obras de Domingo Lois Monteagudo e de Melchor de Prado y Mariño. Pazo de Raxoi, fachada da Acibecharía, reforma da torre de Hércules, casas de Paredes e arquivo do Reino de Galicia en Betanzos. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura neoclásica en Galicia: obras de Manuel de Prado Mariño e Xosé Ferreiro. • Explica o proceso de barroquización de Santiago e explica as obras de Domingo de Andrade.
<ul style="list-style-type: none"> • Bloque 5. Idade Contemporánea 	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñece e explica as concepcións estéticas e as características esenciais do historicismo e eclecticismo, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais. • Identifica as principais correntes da arquitectura e escultura galega do século XIX. • Coñece as tendencias e principais autores/as da pintura galega do século XIX • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da pintura do século XIX en Galicia: obra pictórica da Xeración Doente e de Serafín Avendaño. • Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno na arquitectura en Galicia. • Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do racionalismo na arquitectura en Galicia. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da arquitectura do século XX en Galicia: Casa Fonte de San Andrés, Compostela 8, Praza de Lugo 22 e Casa Rey de Julio Galán y Carvajal; Pazo Municipal da Coruña, de Pedro Mariño; Praza de Lugo 13 e Casa Salorio, de Antonio López Hernández; Escolas da Fundación Labaca e "O dente de Ouro", de Leoncio Bescansa; Banco de Vigo, de Manuel Gómez Román; Concello de Porriño, Teatro García Barbón, Templo da Vera Cruz e Templo de Panxón, de Antonio Palacios; Casa Molina, Kiosco Alfonso e sanatorio antituberculoso de Cesuras, de Rafael González Villar; Banco Pastor, de Antonio Tenreiro; Estadio de Riazor, de Santiago Rey Pedreira; Policlínico Cíes, Mercado de Porriño e igrexa de Nosa Señora das Neves, de Xosé Bar Boo; Edificio Seat, Edificio Coca-Cola e Estadio de San Lázaro, de Andrés Fernández Albalat; Domus, Faro de Punta Nariga e Museo do Mar en Vigo, de César Portela; e vivenda unifamiliar en Corrubedo, de Iago Seara. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da escultura do século XX en Galicia: Naiciña, Picariña, Ofrenda de San Ramón e San Francisco, de Francisco Asorey; Campesiña sentada, Leiteira, Maternidade e Moza peiteándose, de Xosé Eiroa; Meus pais, de Xoán Piñeiro; Orlando furioso, de Camilo Otero; Mariñeiros e Peregrino loitando contra o vento, de José María Acuña; Escultura ao emigrante, de Eduardo Parrado; e Monumento a Eugenio D'Ors e Fonte dos Delfíns, de Cristino Mallo. • Identifica, analiza e comenta as seguintes obras da pintura do século XX en Galicia: obra pictórica de Manuel Colmeiro, Laxeiro, Arturo Souto, Fernando Álvarez de Sotomayor,

	Manuel Pesqueira, Luis Seoane, Eugenio Granell, Manuel Prego, Tino Grandío, María Antonia Dans, Maruxa Mallo, Manuel Abelenda, Isaac Díaz Pardo, Menchu Lamas, Francisco Lloréns, Urbano Lugrís, Alfonso R. Castelao, Xesús Corredoira, Carlos Maside, Xulia Minguillón, Reimundo Patiño, Julio Prieto Nespereira, Xaime Quessada e Alberto Datas.
<ul style="list-style-type: none"> Bloque 6. Patrimonio industrial e cultural en Galicia 	<ul style="list-style-type: none"> Describe a importancia da protección do patrimonio industrial e cultural en Galicia. Define o concepto de patrimonio industrial (arqueolóxico, antigo, moderno e contemporáneo), da historia industrial, da economía industrial, da socioloxía industrial e da historiografía industrial. Especifica os problemas do patrimonio industrial en Galicia: conservación ou restauración. Especifica a riqueza, a diversidade e a extensión xeográfica do patrimonio cultural inmaterial en Galicia: <ul style="list-style-type: none"> Tradicións e expresións orais: lendas, contos, etc. Actos festivos, sociais e rituais. Música, danza e representacións teatrais tradicionais. Coñecementos, técnicas e prácticas tradicionais. Técnicas artesanais tradicionais.

1.1.4 Concreción dos estándares de aprendizaxe en relación ós criterios de avaliación e ás competencias clave para a materia de Patrimonio Artístico e Cultural de 2º de Bacharelato.

A continuación imos detallar os estándares de aprendizaxe por unidade didáctica en relación ás competencias básicas e ós criterios de avaliación. Estes estándares poderemos avalialos seguindo unha escala numérica de 0 a 4, de tal modo que estes valores representan:

Escala	Significado de cada valoración numérica aplicable ó grao de consecución do estándar de aprendizaxe
0 (Necesita mellorar)	<ul style="list-style-type: none"> - Non responde. Non intentou facer a tarefa. Non amosa interese pola materia. - Exercicio ilexible. - Numerosas erros ortográficos e/ou gramaticais graves. - Presentación dos contidos descoidada.
1 (Insuficiente)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra escasa comprensión do problema. Faltan moitos dos requirimentos da tarefa na resposta. - Resposta vaga, imprecisa, inverosímil ou irrelevante. - Erros ou omisións graves no desenvolvemento das ideas principais a

	<p>desenvolver no tema.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Redacción caótica ou inconexa. - Non emprega vocabulario específico ou faino de xeito incorrecto. - Presentación dos contidos descoidada.
2 (Satisfactorio)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra comprensión parcial do problema. A maior parte dos requirimentos da tarefa están comprendidos na resposta. - Erros ou omisións leves no desenvolvemento das ideas principais a desenvolver no tema. - Emprega algún vocabulario específico correctamente. - Comete varios erros ortográficos e/ou gramaticais leves. - Redacción fluída. Expresión escrita aceptable. - Presentación e deseño dos contidos elaborada.
3 (Notable)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra considerable comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Resposta coherente ca lóxica interna da materia e o tema. - Erros ou omisións leves na contextualización do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Uso correcto das ideas argumentais. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves.
4 (Excelente)	<ul style="list-style-type: none"> - Demostra total comprensión do problema. Todos os requirimentos da tarefa están incluídos na resposta. - Uso correcto das ideas argumentais. - Contextualización correcta e precisa do tema. - Desenvolvemento correcto das ideas principais a desenvolver no tema. - Introduce correctamente ideas secundarias relacionadas co tema principal. - Emprega e relaciona vocabulario específico correctamente. - Redacción fluída. - Comete puntuais erros ortográficos leves. - Presentación e deseño dos contidos elaborada e creativa.

En base a esta escala, consideraremos que a partir do **grao 2** o estándar básico considérase adquirido polo alumnado.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estánd
Bloque 1. As raíces da arte galega			
1. b 2. d 3. e 4. h 5. m 6. n	7. B1.1. As imaxes e a súa representación simbólica.	8. B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das primeiras manifestacións artísticas, e as posibles explicacións simbólicas das imaxes dos petróglifos, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	9. PAB1.1.1. Identifica as coas imaxes tribais ou é 13. PAB1.1.2. Relación iconolóxico. 17. PAB1.1.3. Compara étnicos da actualidade, e 21. PAB1.1.4. Relación composicións de artistas
25. b 26. d 27. e 28. n	29. B1.2. Construcións megalíticas.	30. B1.2. Analizar o Dolmen de Dombate e os labores de recreación e restauración efectuados no século XX.	31. PAB1.2.1. Analiza o súa autenticidade simbó
35. n	36. B1.3. Función social da arte prehistórica en Galicia.	37. B1.3. Explicar a función social, ritual, relixiosa e xerarquizadora da arte prehistórica en Galicia, especificando o papel desempeñado pola sociedade.	38. PAB1.3.1. Especifica relixiosa das expresións
42. d 43. e 44. m 45. n	46. B1.4. Comentario de obras de arte: arte da prehistoria en Galicia	47. B1.4. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte prehistórica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	48. PAB1.4.1. Identifica, prehistóricas: dolmen de Gargantáns. 52. PAB1.4.2. Identifica, arte prehistórica en Galicia Cotobade e Castriño do Casco de Leiro.
56. d 57. e 58. g 59. m 60. n 61. p	62. B1.5. Traballo de investigación en patrimonio artístico e cultural de Galicia.	63. B1.5. Realizar e expor traballos de investigación, individualmente ou en grupo, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	64. PAB1.5.1. Realiza construcións megalíticas 70. PAB1.5.2. Realiza petróglifos en Galicia.
76. h 77. n 78. p	79. B1.6. Conservación do patrimonio: arte prehistórica.	80. B1.6. Respetar as creacións artísticas da prehistoria en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	81. PAB1.6.1. Confecion das obras máis salientab en Galicia.
Bloque 2. Idade Antiga			

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
86. n	87. B2.1. Cultura castrexa.	88. B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da cultura castrexa, relacionándoa co seu respectivo contexto histórico e cultural.	89. PAB2.1.1. Describe os principais tipos da arquitectura castrexa.
93. d 94. e 95. m 96. n	97. B2.2. Comentario de obras de arte: arte da época castrexa en Galicia	98. B2.2. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da cultura castrexa e da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	99. PAB2.2.1. Explica os principais tipos de urbanismo e os sistemas de distribución ou historiográficas, a través de Baroña.
		103. B2.3. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais.	104. PAB2.3.1. Especifica os principais tipos de arquitectura castrexa: torques e torques de Armeá.
108. n	109. B2.3. Arte romana. Época tardorromana.	110. B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	111. PAB2.4.1. Describe os principais tipos de edificios romanos.
			115. PAB2.4.2. Explica os principais tipos de murallas de Lugo.
			119. PAB2.4.3. Describe a arquitectura relixiosa tardorromana de Bóveda.
123. n	124. B2.4. Función social da arte castrexa e romana.	125. B2.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	126. PAB2.5.1. Especifica os principais tipos de arte romana, e a consideración da arte romana.
130. d 131. e 132. m 133. n	134. B2.5. Comentario de obras de arte: arte da Idade Antiga en Galicia	135. B2.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arquitectura romana en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	136. PAB2.6.1. Identifica, describe e clasifica as principais estruturas arquitectónicas romanas: termas de Lugo, ponte romana de Baroña, ponte romana de Lubiáns e ponte romana de Lubiáns.
140. d 141. e 142. g 143. m 144. n 145. p	146. B2.6. Traballo de investigación en patrimonio artístico e cultural de Galicia. Arte da Idade Antiga en Galicia.	147. B2.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	148. PAB2.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre os seguintes castros en Galicia: Baroña, Santa Trega, Bóveda.
			154. PAB2.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre as principais estruturas arquitectónicas romanas en Galicia.
160. h 161. n 162. p	163. B2.7. Conservación do patrimonio: arte na Idade Antiga en Galicia.	164. B2.8. Respetar as creacións artísticas da arte na idade antiga en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	165. PAB2.8.1. Explica a importancia da conservación do patrimonio artístico e cultural.
Bloque 3. Idade Media			
169. n	1. B3.1. Arte prerrománica. Achega cristiá á arquitectura e á iconografía.	170. B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	171. PAB3.1.1. Explica a importancia da conservación do patrimonio artístico e cultural.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
			175. PAB3.1.2. Explica a arte prerrománica e a paleocristiá, con especial referencia a Galicia. 179. PAB3.1.3. Identifica, describe e explica as escultóricas romanas: a arte romana en Galicia.
183. n	184. B3.2. Suevos e visigodos.	185. B3.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	186. PAB3.2.1. Define o concepto de arte prerrománica e as súas manifestacións artísticas. 189. PAB3.2.2. Describe as manifestacións artísticas prerrománicas: San Pedro de Rocas e a arte prerrománica en Galicia. 193. PAB3.2.3. Describe as manifestacións visigóticas en Galicia: San Pedro de Rocas.
197. n	198. B3.3. Séculos IX e X.	199. B3.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte prerrománica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	200. PAB3.3.1. Identifica, describe e explica as obras de arte prerrománica, estilo as seguintes obras: Santa María de Ourense, Santa María de Mixós, Santa Cristina de Celanova, Santa María de Celanova.
204. n	205. B3.4. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica.	206. B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	207. PAB3.4.1. Describe as manifestacións artísticas da arte románica en Galicia a partir de fontes escritas e orais. 211. PAB3.4.2. Describe as manifestacións artísticas dos mosteiros na arte románica: a igrexa de San Pedro de Rocas e a igrexa de Santa Cristina de Ribas de Sil. 215. PAB3.4.3. Explica as manifestacións artísticas da arte románica en Galicia, coa referencia a Galicia.
218. n	219. B3.5. Primeiro Románico.	220. B3.5. Analizar, comentar e clasificar obras significativas do primeiro Románico en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	221. PAB3.5.1. Describe as manifestacións artísticas do primeiro Románico en Galicia: a igrexa de San Martiño de Frades e a igrexa de San Martiño de Castrelos.
225. n	226. B3.6. Románico pleno: Catedral de Santiago. O Románico no Camiño de Santiago.	227. B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da Catedral de Santiago e a importancia do Camiño, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	228. PAB3.6.1. Relaciona a arte románica coa importancia relixiosa coa Catedral de Santiago. 232. PAB3.6.2. Relaciona a arte románica co desenvolvemento de Santiago de Compostela.
236. n	237. B3.7. Tardorrománico. Arquitectura do Císter.	238. B3.7. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do Románico de transición, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	239. PAB3.7.1. Describe as manifestacións artísticas do tardorrománico ou do Románico de transición en Galicia: as seguintes obras: San Lourenzo de Ourense, Santa María de Oseira e mosteiros de Galicia.
243. n	244. B3.8. Función social da arte románica.	245. B3.8. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes/as e artistas, e as súas relacións.	246. PAB3.8.1. Especifica as manifestacións artísticas da arte románica.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
251. d 252. e 253. m 254. n	255. B3.9. Comentario de obras de arte: arte románica en Galicia.	256. B3.9. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte románica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	257. PAB3.9.1. Identifica, arquitectura románica: Santa María de Cambre, Santiago en A Coruña, María de Salomé, igrexa de Portomarín, catedral de Santiago de Compostela, catedral de Santa María de Leira. 261. PAB3.9.2. Identifica, escultura románica: fachada de Santo Estevo de Compostela.
265. n	266. B3.10. Achega da arte gótica, expresión dunha cultura urbana. Catedral e arquitectura civil. Modalidades na escultura. Orixe da pintura moderna.	267. B3.10. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	268. PAB3.10.1. Describe a arte gótica en Galicia a partir de fontes primarias. 272. PAB3.10.2. Describe a arquitectura gótica en Galicia respecto á románica. 276. PAB3.10.3. Describe a escultura gótica en Galicia tipolóxicas, formais e iconográficas.
280. n	281. B3.11. Función social da arte gótica.	282. B3.11. Explicar a función social da arte gótica en Galicia, especificando o papel de clientes/as e artistas, e as súas relacións.	283. PAB3.11.1. Especifica a función social da arte gótica.
288. d 289. e 290. m 291. n	292. B3.12. Comentario de obras de arte: arte gótica en Galicia	293. B3.12. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte gótica en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	294. PAB3.12.1. Identifica a arquitectura gótica na Galicia: Bonaval, San Domingo de Beizade, Betanzos. 298. PAB3.12.2. Identifica a escultura gótica: pórtico de San Xerome e sepulcro de San Xerome.
302. d 303. e 304. g 305. m 306. n 307. p	308. B3.13. Traballo de investigación en patrimonio histórico e cultural de Galicia.	309. B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	310. PAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre mosteiros románicos situados en Galicia. 316. PAB3.13.2. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico da arte gótica.
322. h 323. n 324. p	325. B3.14. Conservación do patrimonio: arte na Idade Media en Galicia.	326. B3.14. Respetar as creacións artísticas da arte na Idade Media en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	327. PAB3.14.1. Explica a importancia da arte gótica de Santiago. 331. PAB3.14.2. Confeciona un traballo de investigación sobre as obras máis salientables da arte gótica en Galicia.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
			336. PAB3.14.3. Confección das obras máis salientadas
Bloque 4. Idade Moderna			
341. n	342. B4.1. Renacemento. Patróns e artistas. Iconografía na arquitectura do século XVI. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura.	343. B4.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	344. PAB4.1.1. Explicar o Renacemento en Galicia a partir de obras históricas ou historiográficas.
			348. PAB4.1.2. Especificar a arte renacentista galega e explicar a súa función social.
			352. PAB4.1.3. Especificar a arte renacentista galega e explicar a súa función social.
356. n	357. B4.2. Función social da arte renacentista en Galicia.	358. B4.2. Explicar a función social da arte do Renacemento, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	359. PAB4.2.1. Especificar a arte do Renacemento en Galicia e explicar a súa función social.
364. d 365. e 366. m 367. n	368. B4.3. Comentario de obras de arte: arte do renacemento en Galicia.	369. B4.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte renacentista en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	370. PAB4.3.1. Identificar, describir e explicar a arquitectura renacentista Antiga de Monforte, mosteiro de San Martiño de Hospital Real de Santiago de Compostela.
			374. PAB4.3.2. Identificar, describir e explicar a escultura renacentista do mosteiro de San Martiño de María de Castro Caldelas.
378. n	379. B4.4. Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Barroco compostelán. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.	380. B4.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	381. PAB4.4.1. Explicar a arte barroca en Galicia a partir de fontes primarias e secundarias.
			384. PAB4.4.2. Especificar a arte barroca en Galicia e explicar a súa función social.
			388. PAB4.4.3. Especificar a arte barroca galega e explicar a súa función social.
			392. PAB4.4.4. Especificar a arte barroca galega e explicar a súa función social.
			396. PAB4.4.5. Especificar a arte barroca galega a través da obra de artistas galegos.
400. n	401. B4.5. Función social da arte do Barroco en Galicia.	402. B4.5. Explicar a función social da arte do Barroco en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	403. PAB4.5.1. Describir a arte barroca nobreza ou fidalguía na Galicia.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
408. d 409. e 410. m 411. n	412. B4.6. Comentario de obras de arte: arte do Barroco en Galicia	413. B4.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte do Barroco en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	414. PAB4.6.1. Identifica, arquitectura barroca relixiosa en Galicia: Fernando de Andrade, Fernando de Sarela, Pedro de Montenegro, Sobrado dos Monxes) e
			418. PAB4.6.2. Identifica, arquitectura barroca civil en Galicia: Fefiñáns, de Oca e de S.
			422. PAB4.6.3. Identifica, escultura barroca en Galicia: Gregorio Fernández, Ma
426. n	427. B4.7. Neoclasicismo. Enxeñeiros técnicos na arquitectura do neoclasicismo en Galicia. Estilo academicista.	428. B4.7. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do neoclasicismo, en relación co seu respectivo contexto histórico e cultural.	429. PAB4.7.1. Explica o uso de vellos e novos estilos e cambios profundos.
			433. PAB4.7.2. Explica as características e as súas características da pintura: o foco compositivo
			437. PAB4.7.3. Explica a arquitectura academicista a través de en Ferrol.
440. n	441. B4.8. Función social da arte do Neoclasicismo en Galicia.	442. B4.8. Explicar a función social da arte do Neoclasicismo en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	443. PAB4.8. Describe o reformismo ilustrado de
448. d 449. e 450. m 451. n	452. B4.9. Comentario de obras de arte: arte do Neoclasicismo en Galicia	453. B4.9. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte do Neoclasicismo en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	454. PAB4.9.1. Identifica, arquitectura neoclásica en Galicia: Monteagudo e de Melchor, fachada da Acibecharía, Paredes e arquivo do Re
			458. PAB4.9.2. Identifica, escultura neoclásica en Galicia e Xosé Ferreiro.
462. d 463. e 464. g 465. m 466. n 467. p	468. B4.10. Traballo de investigación en patrimonio histórico e cultural de Galicia: a arte da Idade Moderna.	469. B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	470. PAB4.10.1. Realiza o proceso de construción de
			476. PAB4.10.2. Realiza o traballo de Domingo de Andrade.
			482. PAB4.10.3. Realiza o traballo de pazos en Galicia.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
488. h 489. n 490. p	491. B4.11. Conservación do patrimonio: arte na idade moderna en Galicia.	492. B4.11. Respetar as creacións artísticas da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	493. PAB4.11.1. Explica o 497. PAB4.11.2. Confección das obras máis salientadas en Galicia.
Bloque 5. Idade Contemporánea			
502. e 503. h 504. m 505. n 506. p	507. B5.1. Arte galega do século XIX: – Arquitectura do século XIX. Impacto dos novos materiais: historicismo e eclecticismo. Obra de Jenaro de la Fuente. – Nacemento do urbanismo moderno. Homoxenización de modelos e creación dos barrios obreiros. – Escultura do Rexurdimento galego (Isidoro Brocos) e adopción da liturxia liberal na escultura galega do século XIX. – Pintura no século XIX galego: do romanticismo e o historicismo ao exotismo e o realismo.	508. B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do historicismo e eclecticismo, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	509. PAB5.1.1. Entende a importancia dos materiais á arquitectura do século XIX. 512. PAB5.1.2. Comprende o concepto de urbanismo moderno en Galicia (Juan de Círraga). 515. PAB5.1.3. Identifica a arquitectura galega do século XIX. 518. PAB5.1.4. Realiza unha obra de pintura galega do século XIX.
521. a 522. c 523. p	524. B5.2. Función social do arte do século XIX galego.	525. B5.2. Explicar a función social da arte do historicismo e do eclecticismo, especificando o papel desenvolvido por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	526. PAB5.2.1. Explica as características do ensanches burgueses na arquitectura e o seu correlato co deseño dos interiores.
529. b 530. h	531. B5.3. Comentario de obras de arte do século XIX en Galicia.	532. B5.3. Analizar, comentar e clasificar obras significativas do historicismo e eclecticismo, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	533. PAB5.3.1. Identifica, comenta e clasifica a obra de Jenaro de la Fuente de Círraga. 537. PAB5.3.2. Identifica, comenta e clasifica a obra de Isidoro Brocos. 541. PAB5.3.3. Identifica, comenta e clasifica a obra de pintura do século XIX de Doente e de Serafín Ave.
545. n	546. B5.4. Século XX. Arquitectura. Renovación da linguaxe arquitectónica: funcionalismo do Movemento Moderno e arquitectura orgánica.	547. B5.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura no século XX en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	548. PAB5.4.1. Explica o significado das características esenciais do Movemento Moderno. 552. PAB5.4.2. Explica o significado das características esenciais do racionalismo.
556. n	557. B5.5. Fenómeno das vangardas nas artes plásticas en Galicia. Vangardas e novos medios: a fotografía e cine en Galicia.	558. B5.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas no século XX en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	559. PAB5.5.1. Define o concepto de vangarda e o seu coacelerado ritmo de innovación e liberdade creativa dos artistas.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
563. d 564. e 565. m 566. n	567. B5.6. Comentario de obras de arte: arquitectura e artes plásticas do século XX en Galicia	568. B5.6. Analizar, comentar e clasificar obras significativas da arte da primeira metade do século XX en Galicia, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	569. PAB5.6.1. Identifica, arquitectura do século XX Compostela 8, Praza de Carvajal; Pazo Municipal Lugo 13 e Casa Salorio, Fundación Labaca e "O Banco de Vigo, de Man Teatro García Barbón, Te de Antonio Palacios; C antituberculoso de Ces Pastor, de Antonio Tenr Pedreira; Policlínico Cíe Señora das Neves, de X Cola e Estadio de San Domus, Faro de Punta N Portela; e vivenda unifan 573. PAB5.6.2. Identifica, escultura do século XX San Ramón e San Fran sentada, Leiteira, Mate Eiroa; Meus pais, de X Otero; Mariñeiros e Per María Acuña; Escultura Monumento a Eugenio Mallo. 577. PAB5.6.3. Identifica, pintura do século XX Colmeiro, Laxeiro, Arturo Manuel Pesqueira, Luis Tino Grandío, María Abelenda, Isaac Díaz P Urbano Lugrís, Alfonso Maside, Xulia Minguí Nespereira, Xaime Ques
581. a 582. c 583. p	584. B5.7. Función social da arte do século XX en Galicia.	585. B5.7. Explicar a función social da arte do século XX en Galicia, especificando o papel desempeñado por clientes/as e artistas, e as súas relacións.	586. PAB5.7.1. Describe político do século XX en
591. d 592. e 593. g 594. m 595. n	596. B5.8. Traballo de investigación en patrimonio histórico e cultural de Galicia: a arte no século XX en Galicia.	597. B5.8. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	598. PAB5.8.1. Realiza xeración do 25 e o GATE 604. PAB5.8.2. Realiza u artistas do movemento n
610. h 611. n	612. B5.9. Conservación do patrimonio: arte na Idade Contemporánea en Galicia.	613. B5.9. Respetar as creacións artísticas da arte da Idade Contemporánea en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	614. PAB5.9.1. Selección escultura ou unha pintu Galicia e xustifica a súa

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
			619. PAB5.9.2. Realiza un bens artísticos de Galicia UNESCO.
Bloque 6. Patrimonio industrial e cultural en Galicia			
625. h 626. n	627. B6.1. Patrimonio industrial. Normativa. Plan Nacional do Patrimonio Industrial 2011. Tipoloxía.	628. B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura popular e industrial en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos, sociais e culturais.	629. PAB6.1.1 Explica o industrial e cultural en G
		633. B6.2 Respetar as creacións da arquitectura popular e industrial en Galicia, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	634. PAB6.2.1. Describe a industrial e cultural en G
			638. PAB6.2.2. Define (arqueolóxico, antigo, n industrial, da economía historiografía industrial.
			642. PAB6.2.3. Describe Galicia: lugares produtivos fábricas e sitios onde se
			646. PAB6.2.4. Describe Galicia: almacéns e dep
			650. PAB6.2.5. Describe Galicia: servizos, onde s
			654. PAB6.2.6. Describe Galicia: comunicacións, infraestrutura e a súa pa
658. PAB6.2.7. Describe Galicia: lugares sociais relacionadas cunha activ			
662. n	663. B6.2. Función social do patrimonio industrial en Galicia.	664. B6.3. Explicar a función social do patrimonio industrial en Galicia, especificando o papel desempeñado pola sociedade e as súas relacións.	665. PAB6.3.1. Especifica Galicia: conservación ou
670. d 671. e 672. g 673. m 674. n	675. B6.3. Traballo de investigación en patrimonio industrial de Galicia.	676. B6.4. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	677. PAB6.4.1. Realiza patrimonio industrial en fornos, fábricas de fariná minas, torres, etc.
683. h 684. n	685. B6.4. Patrimonio cultural. Normativa e protección; BIC. Patrimonio inmaterial.	686. B6.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais do patrimonio cultural en Galicia, en relación cos seus respectivos contextos históricos, sociais e	687. PAB6.5.1. Explica o cultural en Galicia.

Patrimonio Artístico e Cultural de Galicia. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándar
		culturais, ademais de respectar as súas creacións, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que hai que conservar.	691. PAB6.5.2. Define o co 695. PAB6.5.3. Describe inmaterial.
699. n 700. p	701. B6.5. Función social do patrimonio industrial e cultural en Galicia.	702. B6.6. Explicar a función social do patrimonio cultural en Galicia, especificando o papel da sociedade e as súas relacións.	703. PAB6.6.1. Especifica xeográfica do patrimonio – Tradicións e expresión – Actos festivos, sociais – Música, danza e repre – Coñecementos, técni – Técnicas artesanais t
708. d 709. e 710. g 711. m 712. n 713. p	714. B6.6. Traballo de investigación en patrimonio cultural de Galicia: a arte no século XX en Galicia.	715. B6.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	716. PAB6.7.1. Realiza patrimonio cultural en G 722. PAB6.7.2. Realiza patrimonio cultural en C cultural. 728. PAB6.7.3. Realiza patrimonio cultural inn tradicional na pesca gale

17.1.4 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Coa finalidade de valorar o **nivel de competencias** do alumnado para adaptar a programación podemos realizar unha serie de actividades nas que se teña en conta a capacidade do alumnado para desenvolver as competencias necesarias que lles permitan adquirilos. Actividades como:

- Ler un ou varios textos, subliñalos e sinalar a temática histórica, de forma individual e en grupo.
- Buscar a definición de conceptos básicos e explicalos coas súas palabras demostrando a comprensión dos mesmos.

- Facer un xogo sobre datas de anos e séculos para comprobar que saben situar os feitos nunha liña do tempo.
- Buscar unha noticia actual en Internet e explicala ós compañeiros.
- Elaboración dun resumo ou esquema dun tema concreto.
- Tamén se poden facer sondeos en clase mediante preguntas directas ó alumnado, rexistrando o seu coñecemento ou dominio de temas e conceptos concretos, a habilidade para dar respostas a cuestións concretas, ou tamén para coñecer cuestións relacionadas coa docencia como a dispoñibilidade de medios para traballar en casa tales como os informáticos.

En función dos resultados da avaliación inicial poderemos adoptar medidas específicas para cada alumno segundo as súas necesidades, empregando para iso recursos como: a elaboración de esquemas conceptuais como elemento básico de comprensión, redistribución do alumnado na aula para lograr que colaboren entre eles mesmos, realización de actividades de reforzo relacionadas coa comprensión de textos ou análise de fontes, ou adoptando medidas máis concretas, se fose necesario, contando sempre coa colaboración do departamento de orientación.

17.1.5 Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos

Non procede acreditar coñecementos previos nesta materia, tal como se recolle na orde de 24 de xuño de 2008.

Asina:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'L' followed by a cursive name.

Leticia Quintela Caamaño.

Xefa do departamento de Xª e Hª